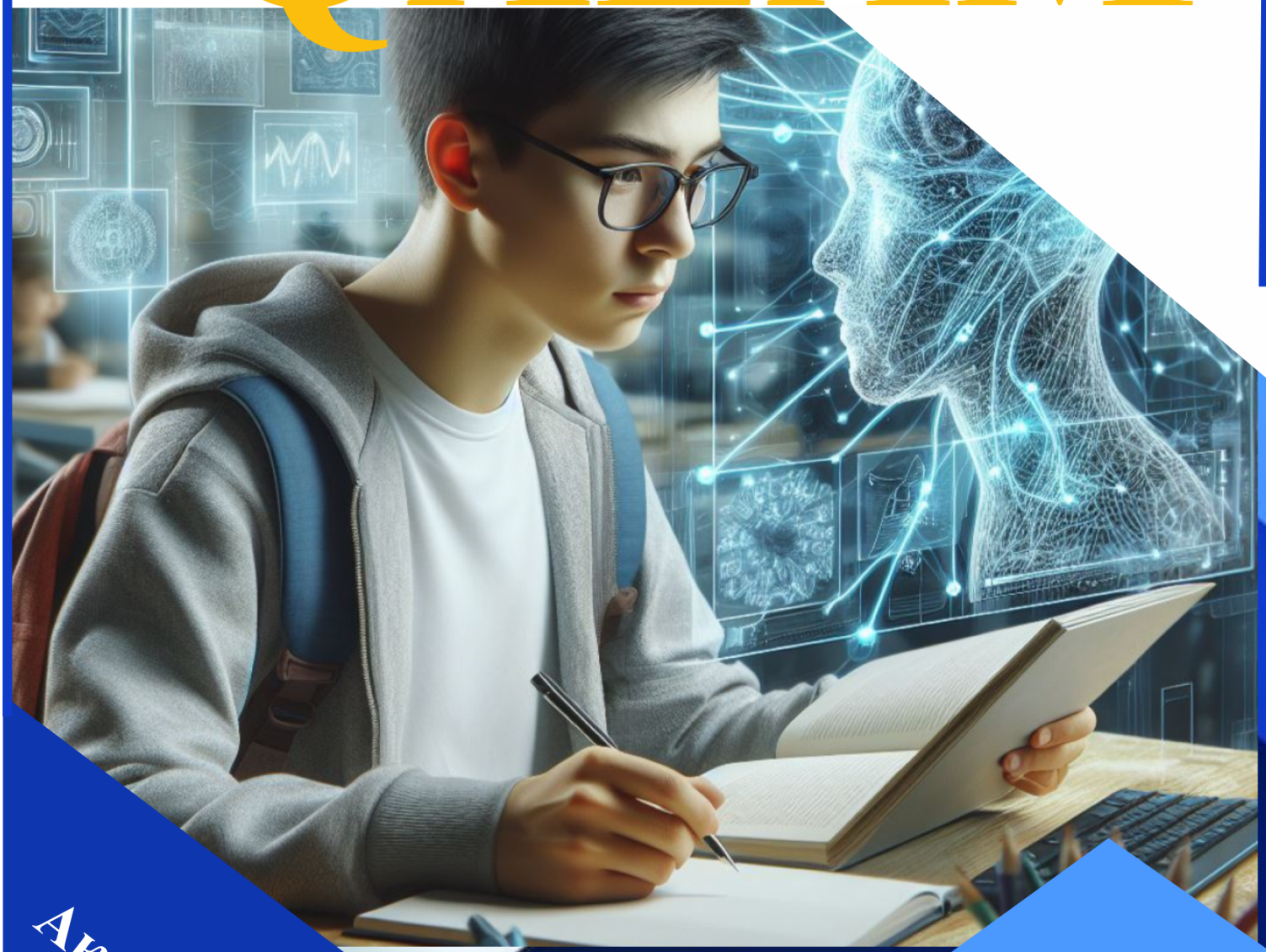
Mentor
әдістемелік орталығы

Республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

ÜZDIK QALAM

Ақтөбе қаласы

№22(02) 2025

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Абдураимова Гузал Камилжановна....4
Алибекова Ханифа Бахиджановна....6
Алмагамбетова Ляззат Мырзатаевна....8
Ахмет Аида Үсенқызы....10
Ахметова Ботагоз Муратбековна....12
Бақтыбаева Қалдыгүл Жақсылыққызы....14
Бердникова Татьяна Александровна....16
Булекенова.Г.Г....18
Еркуатова Мерует Райымбарлықызы....20
Ерназарқызы Нәзипа....22
Ершекенова Зауреш Кажиахметовна....25
Жаппакова Актолкын Жольосыновна 27
Жомартқызы Шұғыла....28
Ибрагим Азамат Асылбекұлы....30
Изимгалиева Нурия Сагиндиковна....32
Карагулова Дамира Кереевна....34
Кемалова А.Б....36
Кулик Ирина Юрьевна....38
Матекова Лида Көпбергенқызы....41
Новикова Наталья Николаевна....42
Нугманова Шолпан Сериковна....44
Нурахметова Алия Капашовна....46
Зайлабаева Нургуль....48
Нуров Аскар Абдумаликович....50
Нұргазина Расима Аяпқызы....52
Нуржігітова Венера Амантайқызы....55
Нұрлан Әйгерім....57
Омарова Нуран Зейнеденовна....59
Оразгалиева Мирамкул Алпамысовна....61
Расмұхамбетова Орынгүл Қуандыққызы 63
Сапина Аружан Талғатқызы....66
Сарсенбаева Айсәуле Нағашыбайқызы....68
Сатыбалдина Гулнур Маратовна....70
Сеилханова Гульшат Серикбаевна....72
Скакова Аймереке Каниевна....74
Темірғалиева Гулсезім Серіккызы....76
Утегенова Алия Махсатовна....80
Файль Галина Ивановна....83
Шетеева Лаура Муратовна....85
Мусина Г. А....87
Казбаева Шахризада Калауовна....91

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:

Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады. Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:

Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновна п.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбаркызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Абдураимова Гузал Камилжановна
Школа- гимназия№45 г. Шымкент
Учитель начальных классов

Здравствуйте, уважаемые коллеги! Меня зовут Абдураимова Гузал Камилжановна, я учитель начальных классов в школе-гимназии №45 города Шымкент. Сегодня я хочу поговорить с вами о важной и актуальной теме — инновационных методах преподавания в начальной школе.

В условиях быстро меняющегося мира и стремительного развития технологий, особую значимость приобретает создание условий, способствующих эффективному обучению наших детей.

Актуальность

Современное образовательное пространство предопределяет необходимость адаптации учебного процесса к изменяющимся условиям жизни и потребностям общества. Инновационные методы преподавания в начальной школе остаются актуальными по сей день.

Цель доклада:

Изучить и проанализировать использование инновационных методов обучения в процессе преподавания в начальных классе, выявить их влияние на уровень вовлеченности, мотивации и успеваемости учащихся.

Задачи доклада:

Определить понятие инновационных методов обучения:

Рассмотреть различные виды инновационных методов, применяемых в начальной школе.

1. Понятие инновационных методов преподавания

Что такое инновационные методы?

Инновационные методы — это новые подходы и технологии, которые способствуют активизации учебного процесса, повышению мотивации и вовлеченности учащихся.

Примеры инновационных методов:

Проектное обучение: ученики работают над конкретными проектами, что помогает развивать критическое мышление и навыки командной работы.

Игровые технологии: использование игр для обучения помогает сделать процесс более увлекательным.

Информационные технологии: блоги, онлайн-курсы, интерактивные платформы (например, Kahoot, Quizlet), которые позволяют разнообразить учебный процесс.

2. Выгодные и развивающие стороны инновационных технологий

Плюсы инновационных методов:

Увеличение мотивации: Учащиеся более заинтересованы, когда уроки располагают элементами игры или проектной деятельности.

Доступ к информации: Современные технологии позволяют использовать разнообразные источники информации, расширяя кругозор учащихся.

Индивидуальный подход: В зависимости от уровня подготовки и интересов учеников можно подбирать различные задачи и формы работы.

Развитие soft skills: Командные проекты способствуют развитию коммуникативных навыков, критического мышления и креативности.

3. Сравнение уроков с применением инновационных технологий и без них (3 минуты)

Урок без инновационных технологий:

Урок без инновационных технологий часто предполагают пассивное восприятие информации, где ученики выступают в роли слушателей. Как правило, это лекции, чтение с учебников и выполнение стандартных заданий.

Уроки с инновационными технологиями:

Уроки становятся интерактивными: ученики могут задавать вопросы, участвовать в обсуждениях и активно взаимодействовать не только с учителем, но и друг с другом.

Применение технологий позволяет задействовать различные каналы восприятия информации: зрительный, аудиальный и кинестетический, что способствует лучшему усвоению материала.

Описание опыта по использованию инновационных методов обучения

в 4 Б классе

Цель опыта: Исследовать влияние инновационных методов обучения на уровень вовлеченности, мотивации и успеваемости учащихся 4 класса.

Класс: 4 «Б» класс, 25 учащихся.

Продолжительность: 4 недели.

1. Подготовка к внедрению инновационных методов

Перед началом опыта была проведена диагностика уровня интереса учащихся к учебному процессу и их привычным методам обучения. Также был составлен план, в который включены следующие инновационные методы и технологии:

1) Проектное обучение
2) Игровые технологии
3) Использование интерактивных платформ для обучения
4) Групповая работа и коллаборационные задания

2. Описание этапов внедрения

Неделя 1: Проектное обучение

Учащимся была предложена тема для проекта: “Наш город”. Они работали в группах, исследуя различные аспекты: историю, культуру, достопримечательности. На этапе подготовки использовались ресурсы интернета, что помогло развить исследовательские навыки. В конце недели каждая группа представила свою работу в формате постера.

Неделя 2: Игровые технологии

На уроках математики и русского языка были внедрены игровые технологии. Использовались интерактивные игры на платформе Kahoot. Учащиеся с удовольствием решали задачи в форме викторины, что способствовало повышению интереса и активности на уроках. Также были проведены занятия в форме ролевых игр “Путешествие в страну грамматики”.

Неделя 3: Использование интерактивных платформ

В ходе недели была организована работа на платформе Quizlet, где учащиеся могли создавать собственные карточки и тесты по изучаемым темам. Это не только способствовало углублению знаний, но и вовлекло детей в процесс создания образовательного контента.

Неделя 4: Групповая работа и коллаборационные задания

Последняя неделя была посвящена практике групповой работы, где учащиеся решали практические ситуации и задачи. Работая в командах, они сдавали коллективный проект, который должен был решить проблему, с которой сталкиваются жители их города “Как улучшить экологию в нашем районе”.

3. Оценка результатов

По завершении опыта была проведена оценка результатов:

Анализ вовлеченности: Учащиеся проявили высокий уровень активности на всех этапах обучения. 80% учеников отметили, что им стало интереснее учиться благодаря новым методам.

Успеваемость: По сравнению с началом опыта, результаты контрольных работ по языку и математике повысились на 15-20%.

Коммуникация: Ученики стали увереннее общаться друг с другом и работать в командах. Многие из них подчеркнули, что им понравилось активно участвовать на уроках.

Проблемы и трудности

Опыт показал, что применение инновационных методов обучения значительно повысил уровень интереса и вовлеченности учащихся в учебный процесс. Это подтверждает важность интеграции новых технологий и подходов в образовательную практику начальной школы. В будущем планируется продолжение работы с использованием этих методов и исследование их влияния на разные аспекты учебного процесса.

Конечно не обошлось и без трудностей, таких как психологический комфорт учащихся: Некоторые дети по началу чувствовали себя неуверенно в новых условиях. Это могло снизить их мотивацию. К счастью это состояние детей длилось не долго, они быстро адаптировались, включились в процесс обучения и дело пошло.

Еще были сложности с организацией групповой работы. Некоторые учащиеся по началу ничего не делали, а другие наоборот выполняли всю работу за всех. Были и технические проблемы при проведении опыта, плохо работал интернет, из-за чего создавались трудности с использованием интерактивной панели. В начале эксперимента не удавалось уложиться в рамки времени одного урока, так как на объяснения и отработку новых методов уходило драгоценное время. Инновационные методы требуют больше времени на подготовку и реализацию.

Заключение

В заключение хочется отметить, что внедрение инновационных методов преподавания в начальные классы — это не просто модный тренд. Это необходимость, продиктованная современным состоянием образовательной среды и потребностями учеников.

Я призываю вас, коллеги, активно использовать современные подходы и технологии в вашей практике. Давайте вместе создавать интересную и продуктивную образовательную среду для наших детей!

Литература

1.Пахомова, Н. И. (2019). Инновационные методы обучения в начальной школе. Москва: Просвещение.

2.В книге рассматриваются различные инновационные технологии и методы, применимые в начальной школе, а также их влияние на учебный процесс.

3.Гончаров, А. В. (2020). Методы и технологии активного обучения. Санкт-Петербург: Издательство “Речь”.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ УЧАЩИХСЯ НА УРОКЕ ПО ОСНОВАМ ПРАВА В 9 КЛАССЕ

Алибекова Ханифа Бахиджановна
учитель истории и права
КГУ № 17 г.Актобе

Методическое пособие учителя истории и права КГУ Гимназия № 17 г.Актобе Алибековой Ханифы Бахиджановны , АОМЦ, 2024 г.

Я преподаю Основы права в школе 15 лет, ранее как Вы помните, это был отдельный блок в учебном предмете Человек. Общество. Право. Этот курс очень важен для формирования правовой культуры современных школьников, воспитания гражданственности и компетенций 21 века. Именно поэтому, в 10-11-х классах школ Казахстана этот предмет преподается в качестве одного из основных и вынесен для выбора на ЕНТ.

Организация работы учащихся на уроке актуальная тема, так как именно активные методы обучения и самообучения способствуют формированию прочных знаний и умений. Цели моего доклада: обмен опытом организации работы старшеклассников на уроке.

Мое методическое пособие включает в себя Типовую учебную программу по предмету «Основы права» в 9 классе и Долгосрочный план по реализации Типовой учебной программы, где темы уже распределены по четвертям, поставлены учебные цели к каждому уроку. В пособии представлены различные виды авторских практических заданий по разделам и темам действующего учебника для 9 класса, авторы А.С.Ибраева и С.Б.Гончаров, издательство Мектеп, Алматы, 2019 год. Я участвовала в экспертизе данного учебника и встречалась на ней с одним из его авторов Алуа Саламатовной Ибраевой.

Я считаю, что одной из важных компетенций учащихся является умение осмысленно, самостоятельно работать с текстом, то есть так называемая читательская грамотность. В будущем, где бы ни работал выпускник, он должен уметь находить в рабочих документах, инструкциях главную мысль, ответ на вопрос, особенно в документах правового характера, положениях, законах, договорах, и исходя из этого формируется и проявляется его правовая культура, правовая компетентность. Для учеников сложными являются юридические термины, дефиниции, научный текст предмета, поэтому работа с учебником, выполнение заданий по нему являются обязательными требованиями на уроках. Тем более, что в учебниках 10-11 класса по данному предмету материал написан именно таким научным языком, с опорой на правовые документы, законодательные акты и учащимся важно освоить навыки работы с ними еще в 9 классе.

Приведу примеры из пособия: Работая с параграфом 1 «Понятие права» со схемой 1 стр. 6 учебника ребята отвечают на вопросы теста № 1,2 с выбором множественного ответа: что НЕ относится к социальным нормам и что относится, и тем самым четко разграничивают регулятивный характер социальных норм. В заданиях № 3-5 учащиеся сами определяют название функций права, такие как регулятивная, охранительная, воспитательная и идеологическая и смогут сами разграничить, какие из них являются основными и какие дополнительными. Отвечая на вопрос, что такое «право» они выделяют его признаки в заданиях № 8,9 в тексте – общеобязательность, системность, нормативность, волевой характер, регулятивность, формальную определенность , обеспеченность государством и динамизм. Данный тест закрепляет у учащихся осмысление связи государства и права и терминологическую память понятий признаки права, функции права.

Работу с текстом параграфа 2 «Правовое государство» можно построить при помощи выполнения индивидуальных карточек-заданий « Эстафета» с 1-2 вопросами, выполняя их, ученики смогут, раздробив материал на части последовательно рассказать одноклассникам изученный материал: историю зарождения и закрепления идей правового государства в мире и в том числе на Востоке, их значимость для нашего государства, принципы правового государства, даже попробуют нарисовать

их в виде опорной схемы (инфографики). Таким образом, учитель дает ученикам возможность проявить себя как исследователя части общего понятия, члена команды, который, узнав что-то новое сам, доносит эти знания ровесникам. Это прием «Эстафета» экономит время урока, мотивирует ребят вникать в сложный материал, развивает их речь и творческие задатки. Он позволяет учителю уже в начале изучения нового предмета увидеть, кто из ребят станет будущим «олимпийцем». Прием похож на Джигсо или Ажурная пила, но немного упрощен и нацелен на выявление ребят, которые хотят и могут проявить себя как лидеры, а за ними будут подтягиваться и все остальные. Учитель при этом работает с каждым, кому нужна помощь в чтении, выделении главного, объясняет то, что ребята еще не понимают сразу.

При работе параграфом 5 «Права и свободы человека и гражданина» можно дать задание учащимся составить вопросы, после прочтения параграфа, напомнив, что вопросы могут быть как «тонкими» так и «толстыми». При этом важно самому заранее составить образцы таких вопросов, чтобы ребятам было понятно, как выделять главное в тексте, на что нужно обратить внимание. Работая, таким образом, ребята учатся логическому осмыслению, усваивают нужные факты, понятия, определения, а значит, и готовятся к ЕНТ.

Кратко хочется остановиться на применении цифровых ресурсов и

в этом наши ученики могут стать нашими «учителями», ребята показали мне, как можно интересно и увлекательно провести проверку знаний при помощи платформы Kahoot, некоторые учащиеся могут применить свою цифровую грамотность не только составляя презентации, но и разрабатывая викторину Kahoot, инфографику на правовую тему. Это позволяет визуализировать учебный материал:понятия, принципы, признаки правовых понятий. Нам нужно сочетать современные технологии, приемы с хорошо зарекомендовавшими себя методиками развития речи, мышления при работе с текстами. Читая и работая творчески над прочитанным наш ученик развивает свое мышление, что и является целью образования.

Список использованной литературы

1. Основы права 9 класс А. С. Ибраева, С. Б. Гончаров, Алматы «Мектеп», 2019

2. Типовая учебная программа по учебному предмету «Основы права»
для 9 класса уровня основного среднего образования по обновленному содержанию. Приложение 63 к приказу Министра просвещения Республики Казахстан от 16.09. 2022 года № 399

3. Конституция Республик Казахстан с изменениями и дополнениями, внесенными Законами РК № 284-I от 7 октября 1998 г.; № 254-III от 21 мая 2007 г.; № 403-IV от 2 февраля 2011 г.; № 51-VI от 10 марта 2017 г.; №238-VI от 23 марта 2019 г.; от 8 июня 2022 г; № 142-VII от 17 сентября 2022 г

4. Трудовой Кодекс РК от 23 ноября 2015 года № 414-V

5. Детство, свободное от труда «Актюбинский вестник» 25.07.2019 г.

6. Цифровые технологии в образовании: как современные инструменты помогают учителям
https://ioe.hse.ru/digitalineducation

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ, ОҚУ ДАҒДЫСЫН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Алмағамбетова Ляззат Мырзатаевна
№3 Хромтау орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Жас ұрпақ – ел болашағы, ел тірегі, ертеңіміздің кепілі.Президенттің халыққа Жолдауында айтқандай, мектеп оқушыларын отансүйгіштікке, шығармашылыққа, ақыл-ойын жан-жақты дамытуға, саналы білім бере отырып ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу.Бүгінгі күнде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың заманында аса маңызды мәселесінің бірі - сөйлеу тілінің даму деңгейі. Оқушылардың сөйлеу , әңгімелеу дағдысын жетілдіре отырып, мәнерлеп сөйлеуге баулу.

Сөйлеуді дамыту – бастауыш мектептегі ең маңызды мәселелердің бірі. Баланы сөйлеуге үйрету оны ойлауға үйрету деген сөз. Сөйлеуді дамыту жұмыстары жүйесінде сөздік – тілдің негізінің бірі болғандықтан сөзбен жаттығуларға көп көңіл бөлу керек. Сөздік қоры жеткілікті болмаса, тілді қарым-қатынас құралы ретінде меңгеру мүмкін емес. Балада көптеген факторлардың әсерінен ауызша және жазбаша сөйлеу дағдылары қалыптасады. Сондықтан балалардың сөйлеу белсенділігіне, қарым-қатынасына, өз ойын жеткізуіне жағдай жасау өте маңызды. Сөйлеуді дамыту әдістемесінде инновациялық әдістер мен технологияларды қолдану. Бұл әдістер сөйлеуді дамытудың тиімді құралдарының бірі болып табылады және оқушыларды оқытуда максималды табысқа жетуге көмектеседі. Жаңашыл әдіс-тәсілдер, технологиялар, тәсілдер мұғалім тарапынан да, бала тарапынан да көп күш-жігерді қажет етпейді, балалардың сөйлеу тілін оңтайландырады және жеке тұлғаның жан-жақты дамуына ықпал етеді. Сөйлеу, оқу дағдысын жетілдіру жұмыстары мәтіндерді оқу оны мазмұндап айту, сұрақтарға жауап беру және шығарма, мазмұндама жаздыру арқылы жүзеге асырылады. Соның ішінде тіл дамытудың тиімді құралдарының бірі жаңылтпаш, жұмбақ айтқызып, оның шешімін тапқызу. Балаға жаңылтпаш үйретіп, оны айтқызу баланы тапқырлыққа үйретіп, ойлау қабілетін мен тілін ұштайды.Жұмбақты айтқызу арқылы сөздік байлығымызды меңгертіп қана қоймай, қоршаған ортатуралы түсінікті қалыптастырамы. Оқушылардыі ауызекі сөйлеу мен жауаптарындағы кемшіліктерін байқап, болдырмаудың жолдары үздіксіз жұмыс нәтижесінде жүзеге асады.Оқыған әдеби кітаптары мен көрген киноларын, тағы басқа оқиғаны өз тілімен айтуға дағдыландыру – тіл дамыту тәсілдерінің бірі.Қанатты сөздер оқыту, оның мағынасын түсіндіру жақсы әдетке үйретіп, жаман қылықтардан жиреңдіреді.

Оқушылардың оқу дағдыларын қалыптастыру сөйлеу тілімен тікелей қабысып жатыр. Оқу барысында көру, есту, сөйлеу мүшелерінің қызметі қатар жүргізіліп, ол түсіну әрекетімен тығыз байланысады. Кейбір жағдайда оқушылар мүдірмей шапшаң оқыса, осы қанағат етіп, оқу дағдысы жетілді деу қате. Себебі, бала шапшаң оқығанмен, оны саналы түрде түсініп, дауыс ырғағын келтіре мәнерлеп оқи алмауы мүмкін. Бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдысының жетілдірудің бір шарты – оқушының дұрыс және мүдірмей оқуын қамтамасыз ету.

Оқушылардың оқу дағдыларын қалай қалыптастыру керек? Баланың тіл байлығы, сөйлеу мәдениеті, жазу сауаттылығы бір-бірімен тікелей байланысты. Оқушы оқиды, түсінеді, түсінгенін айтады, жазады. Сауатты түсініп оқи білген бала өз бетімен жұмыс жасай алады. Сондықтан да бала бойындағы осы үш қасиетті бір-бірінен бөліп-жармай бірге қарастырған дұрыс.

Оқушының оқу дағдыларын қалыптастыру енді өсіп келе жатқан балалар үшін маңызды. Ол ойлау процестерін жылдамдатып, есте сақтау қабілетін дамытады. Тезірек алға жылжуға мүмкіндік береді. Оқушы мәтінді оқығанда мұғалім оқушының әрбір сөзді дұрыс айтуын, дұрыс оқуын қадағалап отыруы керек.

Дұрыс оқу үшін оқушы төмендегі ережелерді ескергені дұрыс:

1. Оқып тұрғанда сөз ішінен әріпті және буынды, не жеке бір сөзді қалдырып кетпеуі немесе қате оқымауы;
2. Кейбір буынды не жеке сөзді қайталамай оқуы.
3. Кейбір дыбыстардың, сөздердің орнын ауыстырмай, сөзді бұзбай оқуы.
4. Орфоэпиялық талаптар тұрғысынан қате жібермей оқуы;
5. Тексгегі сөздердің мағынасына қарай лайықты дауыс ырғағын сақтап оқуы.

Бұл дағдыларды баланың бойына сіңіру үшін алғашқы сабақтардан бастап әр түрлі әдістемелерді қолдана отырып, тез оқу әдісіне машықтандыру қажет. Оқу процесі кезінде көп қолданылатын әдіс-тәсілдер:

- ызыңдап оқу;
- Іштей оқу,
- тізбектеп оқу,
- рөлдерге бөліп оқу,
- диалог,
- саханалау,
- мәнерлеп оқу,
- тыныс белгісіне байланысты ырғақпен оқу.

Бұл әдіс-тәсілдерді мұғалім күнделікті баламен жұмыс жасаған кезде қолданып отырады.

Баланы тек мектепте қана оқыту жеткіліксіз. Үйде ата-анасымен бірге жаттықпаған баланың нәтижеге жетуі қиын. Сондықтан баланың жылдам оқуына ата-анасы да жауапкершілікпен қарай отырып, өз үлестерін қосқаны дұрыс.

Қазіргі таңда баланың қызығушылығын тудыратын белсенді әдіс-тәсілдер өте көп.Әр ұстаз, әр ата-ана баласының деңгейіне, қызығушылығына қарай отырып оны өздері таңдап алуы керек.

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу, оқу дағдысын жетілдіру жұмыстары үздіксіз жүргізіледі. Мұғалімнің міндеті-тиімді тәсілдерін қарастырып, шығармашылықпен еңбектену болып келеді.

«Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында менің сынып оқушыларым оқыған ертегілерін айтып, кейде сахналап, мәнерлеп өлең оқу сайысына қатысып тілдерін дамытуда. Ата-аналарымен бірлесіп кітап оқып, оған шығармаларына талдау жасап, мектеп инста парақшасына жариялап отырамыз. Әдебиеттік оқу сабақтарында оқыған ертегіні ролге бөліп, сахналауға жұмыстары ұйымдастырылады. 4 сынып оқушылар арасында белгілі бір тақырыпқа байланысты пікір талас ұйымдастырып, оқушылардың сөйлеу тілін дамытуда жұмыстар жүргізілуде. Осындай жұмыстар арқасында оқушылар шебер сөйлеуге жаттығып, танымдық, шығармашылық қабілеттері артады. Ал, тәжірибе көрсеткендей, шығармашылықпен жұмыс жасаған оқушының дүниетанымы артады. Сондықтан баланы алғашқы сабақтардан бастап әр түрлі әдістемелер арқылы тез оқу әдісіне машықтандырып, көп еңбек етіп, қызығушылығын тудыру керек. Әр түрлі жаттығулардан кейін, баланың оқуға деген құлшынысы артып оқуға белсене қатысып, өзінің оқуға тез бейімделе бастағанын байқамай қалады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР МЕН ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Ахмет Аида Үсенқызы
«Азимед» медициналық колледжі
химия пәнінің мұғалімі

Кіріспе

Химия – медициналық білім беру бағдарламасының іргелі пәндерінің бірі. Студенттердің болашақ кәсіби қызметі үшін химиялық үрдістерді түсіну және оларды практикада қолдану маңызды рөл атқарады. Медициналық колледжде химияны оқыту барысында тек теориялық білім беріп қана қоймай, оны тәжірибемен ұштастыру, қызықты әрі нәтижелі оқыту әдістерін қолдану қажет. Бұл баяндамада химияны оқытудағы инновациялық әдістер, авторлық бағдарламалар, электрондық орталар мен заманауи құралдарды пайдалану тәжірибесі қарастырылады.

Негізгі бөлім

Медициналық колледжде химияны оқытудағы заманауи талаптар. Медициналық колледж студенттері үшін химия пәнін оқыту келесі міндеттерді қамтиды: 1) Адам ағзасындағы биохимиялық үрдістердің маңызын түсіндіру; 2) Студенттердің клиникалық тәжірибеде қолданатын химиялық білімдерін дамыту; 3) Болашақ мамандарды химияның заманауи технологияларын пайдалана отырып, кәсіби құзыреттіліктерге бейімдеу. Осы міндеттерді жүзеге асыру үшін дәстүрлі әдістермен қатар, заманауи тәсілдер мен цифрлық құралдарды енгізу қажеттілігі туындайды.

Инновациялық әдістерді қолдану. Заманауи оқыту әдістері студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттырып, білімді игеру деңгейін көтереді. Химия сабағында келесі әдістер тиімді: 1) STEM-технологияларын пайдалану: Мысалы, химия мен биология пәндерін біріктіре отырып, студенттерге дәрілік заттардың химиялық құрамын зерттеу бойынша жобалар ұсыну. 2) PBL (Жобалық оқыту): Студенттерге нақты клиникалық жағдайға байланысты химиялық есептерді шығару. Мысалы, науқас ағзасындағы қышқыл-сілтілік тепе-теңдікті қалпына келтіру жолдарын зерттеу. 3) Мәселелік оқыту әдісі: Студенттерге адам ағзасындағы белгілі бір химиялық реакциялардың бұзылуының салдарын талдауға арналған тапсырмалар беру. Бұл тәсіл аналитикалық ойлау қабілетін дамытады. 4) Химиялық эксперименттер: Лабораториялық жұмыстарды интерактивті түрде өткізу. Мысалы, дәрі-дәрмектердің қышқылдық немесе сілтілік қасиеттерін анықтау тәжірибелері.

Авторлық бағдарламалар және әдістемелік құралдар. Медициналық колледждегі химия пәні мұғалімдері өз тәжірибелеріне сүйене отырып, авторлық бағдарламалар мен әдістемелік құралдар әзірлей алады. Мұндай бағдарламалар студенттердің білімін кәсіби тұрғыда қолдануға бағытталған. Мысал: 1) "Дәрілік заттардың химиялық негіздері" курсы: Бұл бағдарлама студенттерге дәрілердің химиялық қасиеттерін, олардың адам ағзасына әсерін түсіндіреді. Сабақ барысында химиялық реакцияларды талдау арқылы дәрілердің қауіпсіздігін бағалауға арналған практикалық тапсырмалар орындалады. 2) Интерактивті химия: Әрбір тақырыпқа арналған электронды ресурстар мен интерактивті тапсырмалар. Бұл әдістемелік құралдар студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттырады және сабақ материалын терең меңгеруге мүмкіндік береді.

Электронды орталар мен заманауи технологиялар. Химияны оқытуда электронды орталар мен цифрлық құралдарды қолдану студенттердің сабаққа қатысуын және білімін игеруін арттырады. Қолдануға болатын негізгі платформалар: Moodle: Сабақ материалдарын жүктеу, тест тапсырмаларын беру және студенттердің жетістіктерін бақылау. ChemCollective виртуалды зертханасы: Лабораториялық тәжірибелерді интерактивті форматта орындауға мүмкіндік береді. PhET симуляторлары: Студенттерге химиялық реакцияларды визуализациялауға және тәжірибелік жұмыстарды орындауға көмектеседі. Zoom және Microsoft Teams: Қашықтан оқыту кезінде онлайн дәрістер мен семинарларды ұйымдастыру.

Зерттеу жұмыстары және эксперименттер. Химия сабағында студенттердің ғылыми-зерттеу дағдыларын дамытуға ерекше көңіл бөлу қажет. Мысалы: Биохимиялық процестерді зерттеу: Студенттерге қандағы қант деңгейін анықтау немесе қышқыл-сілтілік балансты зерттеу бойынша зертханалық жұмыстар өткізу. Тәжірибелік жобалар: Студенттер өздері дәрі-дәрмектердің химиялық құрамын

зерттеу немесе олардың қасиеттерін өзгерту бойынша тәжірибелер жүргізеді. Эксперимент нәтижелері: Химия сабағында зерттеу жобаларын орындаған студенттердің 70%-ы пәнді тереңірек меңгергенін және алған білімдерін клиникалық тәжірибеде қолдануға дайын екенін көрсетті.

Заманауи әдістердің тиімділігі. Химия сабағында инновациялық әдістерді қолданудың нәтижелері:

- Студенттердің пәнге деген қызығушылығы 40%-ға артты;
- Теориялық материалды игеру деңгейі 35%-ға жақсарды;
- Практикалық тапсырмаларды орындау қабілеті 50%-ға өсті.

Өз тәжірибемде электрондық зертханаларды қолдану арқылы студенттердің зертханалық жұмыстарды орындау деңгейі айтарлықтай жоғарылағанын байқадым. Сонымен қатар, виртуалды тәжірибелер студенттердің эксперименттік жұмыстарға деген сенімділігін арттырады.

Қорытынды

Медициналық колледжде химия пәнін оқытуда заманауи технологиялар мен инновациялық әдістерді қолдану студенттердің білім деңгейін арттыруға және оларды болашақ мамандыққа дайындауға зор мүмкіндік береді. Авторлық бағдарламалар, интерактивті құралдар және зерттеу жұмыстарын енгізу білім беру үрдісін тиімді әрі қызықты етеді. Осы әдістерді жүйелі түрде қолдану арқылы заманауи медициналық мамандарды даярлауға үлкен үлес қосуға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі. "Техникалық және кәсіптік білім беруді дамыту стратегиясы."
2. ChemCollective.org виртуалды зертхана нұсқаулығы.
3. Moodle платформасын қолдану бойынша әдістемелік құрал.
4. STEM оқыту әдістері: химия және биология бойынша интеграцияланған оқыту.
5. PhET интерактивті симуляторларын пайдалану бойынша нұсқаулық.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАТЕМАТИЧЕСКИЕ РЕБУСЫ И ЗАДАЧИ КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ И ПОДХОДЫ К РЕШЕНИЮ НЕСТАНДАРТНЫХ ЗАДАЧ (ДЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПО ПРОГРАММЕ ГОСО РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН)

Ахметова Ботагоз Муратбековна
Учитель начальных классов
КГУ «СШЛ №90», г.Алматы

Введение

Современная образовательная система Республики Казахстан в рамках Государственного общеобязательного стандарта образования (ГОСО) направлена на формирование у учащихся базовых навыков критического и логического мышления, творческой активности и способности решать задачи различного уровня сложности. На уровне начального образования эти требования особенно актуальны, так как именно в этот период закладываются основы познавательной активности и мышления.

Использование математических ребусов и нестандартных задач является эффективным инструментом, который способствует развитию логического и аналитического мышления, повышает интерес учащихся к предмету, а также формирует у них гибкость и вариативность мышления. Задания такого типа помогают не только глубже понять математические понятия, но и укрепляют навыки самостоятельного поиска решений, что важно для формирования компетентной личности, готовой к решению жизненных задач.

Цель исследования

Разработать и внедрить в учебный процесс начальных классов эффективные методы использования математических ребусов и нестандартных задач как средства развития логического мышления младших школьников в соответствии с требованиями ГОСО Республики Казахстан.

Задачи исследования

1. Изучить теоретическую основу использования математических ребусов и нестандартных задач в образовательной практике начальных классов.
2. Разработать систему математических заданий, соответствующих требованиям программы ГОСО РК и возрастным особенностям младших школьников.
3. Определить педагогические подходы, способствующие успешному внедрению нестандартных задач в учебный процесс.
4. Провести педагогический эксперимент для оценки влияния математических ребусов на развитие логического мышления учащихся.
5. Подготовить методические рекомендации для учителей по применению математических ребусов и задач на уроках математики и во внеклассной деятельности.

Ожидаемые результаты

1. Повышение уровня логического мышления у младших школьников, развитие их аналитических способностей и творческого подхода к решению задач.
2. Увеличение интереса к изучению математики благодаря использованию игровых и нестандартных методов обучения.
3. Формирование у учащихся умений самостоятельно решать сложные задачи, выявлять закономерности и находить оптимальные решения.
4. Разработка комплекта адаптированных для начальных классов математических ребусов и задач, которые можно использовать в рамках уроков и во внеклассной работе.
5. Создание методических материалов, которые помогут учителям эффективно интегрировать математические ребусы и нестандартные задачи в учебный процесс.

Методы исследования

1. Теоретические основы:

- Анализ педагогической и методической литературы, освещающей роль нестандартных задач в развитии логического мышления младших школьников.
- Изучение принципов организации занятий с использованием игровых методов, включая ребусы и задачи.

2. Практическая часть:

- Разработка и внедрение уроков и внеклассных мероприятий с использованием математических ребусов.
- Наблюдение за учащимися в процессе выполнения

заданий для выявления их подходов к решению.
3. Диагностика:
- Проведение входного тестирования для определения уровня логического мышления у учащихся.
- Итоговое тестирование для оценки эффективности применения разработанных заданий.
- Анкетирование учителей и учащихся для получения обратной связи.
Примеры заданий
Примеры ребусов и задач, адаптированных для начальных классов:
- Ребусы на числа: Разгадайте ребус, где вместо символов зашифрованы числа. Например: «4+2=?» (решение через рисунки или картинки).
- Логические задачи: «У Маши было 5 яблок. Она отдала 2 яблока своему другу. Сколько яблок осталось у Маши?»
- Игровые задания: Найти путь в лабиринте, где правильный маршрут формируется по математическим подсказкам.
Практическая значимость
Использование таких задач и ребусов позволит не только повысить качество знаний по математике, но и развить такие важные компетенции, как:
- Умение анализировать и систематизировать информацию.
- Навыки самостоятельного мышления и поиска решений.
- Творческое восприятие задач.
Задача на пропорции
Условие: В школе на празднике было 20 детей. 12 из них – мальчики, а остальные – девочки. На следующем празднике число мальчиков увеличилось на 4, а число девочек уменьшилось на 2. Сколько мальчиков и девочек было на новом празднике?
Решение: Изначально на празднике было 12 мальчиков и девочек. После изменений:
Мальчиков стало ,
Девочек стало .
Ответ: на новом празднике было 16 мальчиков и 6 девочек.
Задача на деление
Условие: Петя, Вася и Саша решили разделить между собой 72 конфеты. Петя получил в 2 раза больше конфет, чем Вася, а Вася — в 3 раза больше, чем Саша. Сколько конфет получил каждый?
Решение: Пусть количество конфет, которые получил Саша, равно . Тогда Вася получил , а Петя — . Сумма всех конфет:
X + 3x + 6x = 72
10x = 72]
X = 7.
Задача на разложение числа на множители
Условие: Разделите число 36 на 3 части, чтобы сумма всех частей была равна 36, а произведение этих частей — максимальным.
Решение: Чтобы произведение было максимальным, части должны быть как можно более равными. Разделим 36 на 3 равные части: . Получаем числа 12, 12 и 12.
Задача на логику и внимание
Условие: В коробке 5 красных, 3 синих и 2 зелёных шарика. Какое минимальное количество шариков нужно достать, чтобы среди них обязательно оказался хотя бы один синий шарик?
Решение: Чтобы гарантированно достать хотя бы один синий шарик, нужно учесть, что наихудший вариант — это сначала вытащить все красные и все зелёные шарики. Всего это будет шариков. Поэтому, чтобы среди них оказался синий шарик, нужно достать хотя бы 8-й шарик.
Ответ: минимальное количество шариков, которое нужно достать, — 8
Задача на последовательность
Условие: В ряду чисел 1, 4, 9, 16, 25… какой следующий член ряда?
Решение: Числа в ряду — это квадраты натуральных чисел: . Следующее число в ряду будет .
Ответ: 36.
Эти задачи способствуют развитию логического и аналитического мышления, учат детей работать с числами, искать закономерности и решать нестандартные задачи.

Заключение
Дальнейшее развитие темы возможно через создание сборников методических материалов, проведение семинаров для учителей и исследование долгосрочного влияния внедрения нестандартных задач на учебные достижения младших школьников.

Использованные литературы:

1. Петерсон Л.Э. «Математика для всех. Логические задачи и ребусы» — пособие, предназначенное для развития логического и математического мышления у детей, с включением нестандартных задач и ребусов.
2. Петерсон Л.Э. «Интерактивные методы обучения в начальной школе» — книга, которая охватывает подходы к обучению через игровые и логические задачи, включая математические ребусы.
3. Немировский А.С. «Развитие логического мышления у младших школьников» — монография, включающая примеры задач и ребусов, способствующих развитию аналитического мышления у детей начальной школы.
4. Шестаков В.Е. «Логика и математика: задачи и ребусы для детей» — пособие для учителей начальной школы, которое включает в себя методические рекомендации по использованию математических ребусов для развития логического мышления.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

КӨРКЕМ СӨЗ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫ АДАМГЕРШІЛІК-ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕЛЕУ

Бақтыбаева Қалдыгүл Жақсылыққызы
Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы
Аққайың бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі
педогог-зерттеуші

Қоғам дамуының қазіргі кезеңі тәрбиенің рөлінің күрт артуымен сипатталады. Соңғы кездері еліміздегі әлеуметтік-мәдени ахуал жаһандық моральдық, эстетикалық және рухани дағдарыс жағдайы ретінде сипатталуда.

Біздің заманымызда бұқаралық ақпарат құралдары, интернетті пайдалану арқылы ақпараттың көптігі баланың басына түседі, бұл баланың жан дүниесіне өлі салмақ түсіреді, содан кейін білімнің молдығымен сезім мен қызығушылықтың аздығы туады. . Олардың дамымағандығы адам жан дүниесінің қарабайырлығын тудырады, мұнда адам тек бастан кешіріп қана қоймай, басқасын қорлау арқылы қанағат ала алады.

Бұл жағдайда адамгершілік-эстетикалық тәрбие мәдениетті, жан-жақты тұлғаны қалыптастыру мен қалыптастырудың маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Және, дәл бүгінде ол бұрынғыдан да өзекті.

Мәдениетті адам барлық жағынан балалық шағында қалыптасады, содан кейін алған білімін одан әрі жетілдіру, жетілдіру және тереңдету, немесе мәдениет әлемімен ешқашан қиылыспайтын жол жүреді. .

Мектепке дейінгі балалық шақ кезеңі адам тәрбиесіндегі өте маңызды кезең болып табылады, дәл осы кезде оның мінез–құлық ерекшеліктері қалыптасып, тұлғаның қалыптасуы басталады. Біздің заманымызда мектепке дейінгі балалық шаққа көп көңіл бөлінеді: олар әртүрлі бағдарламаларды жүзеге асырады, ғылыми зерттеулер жүргізеді, психологиялық қызмет балабақшаларда жұмыс істейді, балаларды мұражайларға апарады. Бірақ мәдениетті тұлғаны қалыптастыру процесі тек қоғамдық сипатта бола алмайды.

Керісінше, ол қаншалықты жақын, жеке тұлға болса, соғұрлым ол бала үшін маңызды және оның жан дүниесінде із қалдырады. Баланың қарым-қатынасқа деген тұрақты қажеттілігін бәріміз бұрыннан білеміз. Ол үшін білуі маңызды: ол өзінің барлық "неге?", "жақсы деген не?" сұрақтарына жауаптарды қайдан және кімнен табады? және "нені зияны бар?". Осы сұрақтарға жауаптарды үнемі асықпай іздеу, олар туралы ойлау, тіпті балалық, тіпті парадоксальды болса да, балада адамгершілік-еріктік қасиеттерді қалыптастырады, сезімдер мен эмоцияларды дамытуға көмектеседі.

Бұл үдерісте көркем сөз ерекше рөл атқарады. Бұл баланы адами сезімдер, қуаныштар мен қайғы-қасіреттер, қарым-қатынастар, мотивациялар, ойлар мен әрекеттер әлемімен таныстыратын кітап. Балалық шақта оқылған, ересек жаста оқығаннан гөрі күшті із қалдырады. Баланың жүрек жады бар екенін бәрі біледі. Егер ол бала кезінен эмпатияны үйренбесе, онда ол есейген сайын барлық мәселелерге – адамгершілік, эстетикалық, экологиялық және әлеуметтік мәселелерге немқұрайлы қарауы мүмкін. Адамның салқынқандылығынан жаман ештеңе жоқ.

Көркем әдебиет баланың жеке басының салаларына жан-жақты әсер етеді, ондағы адамгершілік-еріктік қасиеттерді тәрбиелеуге көмектеседі, сезімдер мен эмоцияларды дамытады.

С.Я. Маршак: "Әдебиетке талантты жазушылар ғана емес, сонымен қатар талантты ақылды оқырмандар да қажет", - деген. Баладағы оқырман оқуды үйренуден ерте оянады. Мектеп жасына дейінгі балалар әлі оқырман емес, тыңдаушы. Ертегіні, өленді, ертегіні тыңдай отырып, олар қиялында суреттелген құбылыстарды, оқиғаларды, адамдарды, заттарды анық елестетеді. Сонымен қатар, балалар әр түрлі сезімдерді бастан кешіреді, кейіпкерлерге, олардың мінез-құлқына, іс-әрекеттеріне деген көзқарастарын білдіреді, кейбіреулеріне түсіністікпен қарайды, ал басқаларын айыптайды, қуаныш пен сәтсіздікке ұшырайды.

Әрине, баланың жан дүниесін сұлулық пен үйлесімділікпен байытатын поэзияның сиқырлы әлемімен ешнәрсе салыстыруға келмейді. Поэзия сұлулық, қуаныш, оптимизм сезімдерін оятуға

ықпал етеді. Табиғат – сұлулықтың сарқылмас, мәңгілік бұлағы! Табиғаттың сұлулығынан ләззат алуды, ләззат алуды білетін баланың жан дүниесінде реніш, қызғаныш, өшпенділікке орын қалмайды. Орыс әдебиеті классиктерінің табиғат сұлулығын жырлаған әуезді де лирикалық өлеңдері - И.Буниннің "Жапырақтың құлауы", Ф.Тютчевтің "Аспанда бұлттар еріп жатыр", "Қыс бекер ашуланбайды", А.Фета "Мен саған сәлем жолдаймын", А.С. Пушкин "Аспан күзде тыныс алып жатты", "Міне, солтүстік, бұлттарды басып жатыр", "Қыс таңы ", балаларды табиғатты сүюге, оның сұлулығы мен мейірімділігін түсінуге, табиғатқа немқұрайлы қарамауға тәрбиелеу; байқампаздыққа, Отанға, өз Отанына деген терең және шынайы сүйіспеншілікке тәрбиелеу.

Әзіл мен әзіл баланың эмоционалдық саласына жағымды әсер етеді. Олар қайнап жатқан жағымсыз эмоцияларды сөндіріп қана қоймай, жағымды мінез-құлық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді, балаларды мейірімділікке, шынайылыққа тәрбиелейді. Бұл бақылаулар бізді әзіл-оспақ шығармаларды іздеуге және қолдануға итермеледі. Осылайша біз балаларға А.Усачевтің "Шырылдаған өлеңдер", "Кірпі үйге қайтар жолды қалай тапты", "Айдаһарға арналған бесік жыры" атты көңілді өлеңдерін аштық. балалардың көңіл-күйін көтереді. М.Зощенконың күлкілі әңгімелері – дүниелік даналықтың нағыз қазынасы, оның "Лелия мен Минка" әңгімелер топтамасы балаларды ата-аналарына деген құрметке, қиын өмірлік жағдайлардағы тапқырлыққа, табандылыққа, мейірімділікке тәрбиелейді., ренжігендерге жанашырлық пен жанашырлық. Ал Е.Успенскийдің, С.Михалковтың өлеңдері мен ертегілері, Н.Носовтың, В.Драгунскийдің әңгімелері сағыныш пен үмітсіздікке қарсы профилактика, бай және жарқын қиялдың қайнар көзі; олар балаларға деген сүйіспеншілікке толы, достыққа, мейірімділікке, өзара көмекке үйретеді.

Балалардың көркем шығармаларды оқу барысында алған әсерлері балалардың шығармашылық, өнімді іс–әрекетінде - сурет салуда, модельдеуде, сөз жасауда, ойын-драматизацияда көрініс табады.

Балалардың сүйікті іс–әрекетінің бірі - сурет салу. Балалардың суреттері қоршаған әлемді жан-жақты және жан-жақты бейнелейді. Балалар өздерінің жанашырлықтарын тудырған жағымды кейіпкерлерді салғанды ұнатады (Кішкентай Хаврошка, "Он екі ай" ертегісіндегі өгей қызы Иван Царевич). Осылайша олар өздерінің жағымды эмоцияларын ашады, кейіпкерлердің іс-әрекеттерін дұрыс бағалайды.

Балалар өздерінің сүйікті туындылары негізінде ынтамен мүсіндейді. Біз балалардың қолөнерін "Ертегілер мен ғажайыптарға толы сиқырлы орман", "Ертегілер беттерінен" композицияларымен безендіреміз.

Баланың ертегілер, әңгімелер, өлеңдер құрастыруға деген құштарлығы белгілі. Балалардың сөйлеуге деген құштарлығы табиғи нәрсе. Балалар ертегінің жалғасын, берілген тақырып бойынша әңгіме құрастырады, оларда көрінбейтін адамгершілік тәрбиелік мәні бар. Содан кейін біз балалармен бірге оларды балалар кітаптары түрінде құрастырамыз - "Орман ертегісі", "Кірпі қоянмен қалай ұрысып қалды", "Сиқырлы қазан туралы ертегі", "Бірінші рет – бірінші сыныпқа!". Балалардың сөзжасам – әңгімелер, өлеңдер, ертегілер, осының бәрі баланың сезімін дамыту, оның эмоционалдық сферасын, адамгершілік қабылдауын қалыптастыру туралы айтады.

Пайдаланылған әдебиеттер: *1. Болтаева Ш. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық белсенділігін қалыптастыру. Халық ағарту, 2014.*
2. Джумаев М.Э., Таджиева З. Г._. Бастауыш сыныптарда математиканы оқыту әдістемесі. Ташкент.: "Ғылым және технология" 2005 ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

УСЕЧЕНИЕ КАК СПОСОБ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В УСТНОЙ РЕЧИ ПОДРОСТКОВ

Бердникова Татьяна Александровна
учитель русского языка и литературы
область Жетысу, город Талдыкорган ,
КГУ «Средняя школа-гимназия № 10
им. Ч. Валиханова»

Язык – это только зеркало.
То самое зеркало, на которое глупо пенять.
С.Д. Довлатов

Всё чаще вокруг нас звучит речь, наполненная словами-усечениями, которые прочно входят не только в письменную речь, но и в устную. Сначала усечённая форма слова закрепилась в СМСках, переписке в Интернете, потом плавно перетекла в повседневную устную речь.

Если задуматься над словами С. Довлатова, то становится очевидно, что современный язык – это отражение меняющегося мира, которое ежедневно пополняется новыми словами, выражениями. А так как скорость жизни увеличивается, то время на произношение и написание слов уменьшается, поэтому появляются слова-усечения. Поэтому можно объяснить возрастающий интерес к изучению молодёжного сленга. На современном этапе развития общества возраст молодёжи значительно расширился. Сейчас учащиеся 7-9 классов являются яркими представителями формирующегося молодёжного сленга. Именно их речь переполнена сокращениями, усечениями, которые наделены экспрессией и эмоциональностью, различными семантическими нововведениями. При этом они легко понимают друг друга, свободно доносят нужную информацию. Это ещё раз доказывает, что «усечения реализуют закон экономии языковых средств в процессе коммуникации и представляют собой естественное и закономерное явление». [1] Такое языковое явление характерно не только для молодёжного сленга, но и для старшего поколения, которое идёт в ногу со временем и стремится понимать подрастающее поколение.

Словообразовательная система разговорной речи и жаргонов имеет свои специфические особенности, требующие изучения и описания. Одной из особенностей является активное использование такого способа словообразование, как усечение.

Актуальность изучения слов-усечений заключается в том, что на современном этапе развития общества при постоянном использовании Интернета в качестве инструмента общения, русский язык претерпевает изменения, как морфологического, так и словообразовательного характера, поэтому изучение молодёжного сленга способствует расширению кругозора, пополнение словарного запаса. «Усечения представляют собой разнородные в семантическом плане лексические единицы, в связи с этим актуальной представляется и семантическая характеристика усечений, распространенных в современной русской разговорной речи и жаргонах». [2]

Изучение слов-усечений – это один из приёмов мотивации учащихся к изучению русскогоязыка и один из инструментов повышения качества знаний. Подробная характеристика данного языкового явления и углубленное изучение необходимы на уроках русского языка при изучении раздела «Словообразование». Учащиеся могут самостоятельно заняться исследованием данного вопроса, написать научный проект, составить словарь, изучить различные аспекты проблемного вопроса. Школьников заинтересует не только словообразовательный процесс слов-усечений, но и семантическая сторона данного явления. Например изучение функций.

Для усечений характерны следующие функции:

1) Компрессивная функция, которая служит целям сокращения уже имеющихся в языке номинативных единиц. Например: демок – демократ, дир – директор, диза – дизайнер, чел – человек.

2) Экспрессивная функция: усечения активно применяются как яркое средство экспрессивизации речи, выражают субъективное отношение говорящего к предмету речи. Например: туня – тунеядец, интеля – интеллигент.

3) Стилистическая функция: производное, как правило, отличается от базового сниженной стилистической окраской. Например: биба – библиотека, гросс – гроссмейстер, комбез – комбинезон.

«Необходимо отметить, что перечисленные функции применимы не только словообразованию в целом, но и к конкретным способом словообразования в частности, в нашем случае таким способом является усечение». [3]

Кроме отмеченных функций, характеризующие словообразование в целом, можно выделить частные функции. Например: функция выражения «социальной солидарности»[4]: усечения служат знаком определенной социальной группы, объединяют носителей одного жаргона. Например: слова серж – сержант, дембель – демобилизованный - армейский жаргон; туса – тусовка – молодежный жаргон; стипа, стёпа – стипендия, универ – университет – студенческий жаргон.

Высокая экспрессивность усечений, нестандартность словообразовательных форм, большая мобильность, обусловленная сферой общения, возрастом и необходимостью использования в речи данных слов, создают условия для заполнения лексического пространства в языке молодых людей. Это необходимо, чтобы полностью удовлетворить эмоциональность, чтобы быстро и максимально эффективно донести информацию слушателю или участнику диолога.

Не задумываясь над языковыми процессами, молодые носители языка используют в своей речи различные способы усечений. Например:

1. Образование новых слов путем сокращения. Кило (из килограмм), кино (из кинематограф), метро (из метрополитен).
2. Образование форм слов путем отбрасывания окончания. 10 грамм (граммов). Килограмм баклажан (баклажанов). Среди туркмен (туркменов).

Это считается нормой при образовании слов-усечений. Языковое чутьё помогает адаптировать новые слова к общепринятым законом языкознания, поэтому многие слова из молодёжного сленга доступны людям разных возрастов.

Старшее поколение воспринимает данный процесс как игру слов, что способствуют стиранию языковых барьеров между участниками дискуссий и споров, сближению представителей разных возрастов и социальных сообществ. Всех объединила Всемирная паутина, которая способствуют распространению и продвижению языковых явлений в сфере словообразования. Ок, спо, др, краш, скрин и многие другие слова-усечения перестали выступать в роли раздражающего элемента при общении.

Подрастающее поколение стремится выделиться как через внешний облик, так и через речь, поэтому не стоит отрицать их самовыражение, а стоит внимательно присмотреться к речевым изменениям. Возможно, именно слова-усечения лягут в основу многих языковых процессов как в устной речи, так и в письменной. Научить проявлять интерес к изменениям в лексике, быть внимательнее к речи окружающих – вот одна из задач учителей русского языка. Совместная проектная, творческая работа преподавателя и ученика над особенностями словообразования будет способствовать мотивации к самообразованию и саморазвитию.

Словарь усечений
Акк – аккаунт
Абит – абитуриент
Азер – азербайджанец
Баклажан – баклажанов
Бутер - бутерброд
Варик – вариант
Грамм – граммов
Диза – дизайнер
Деза - дезинформация
Демок – демократ
Жиза - жизненная ситуация
Лан – ладно
Лого - логопед
Лю - люблю
Инет, Нет – Интернет
Ноут – ноутбук
Кило – килограмм
Кино – кинематограф
Кондёр – кондиционер
Куль - калькулятор
Лаб - лаборатория
Матем - математика
Мол - молодой
Нарик – наркоман
Проф – профессор
Препод – преподаватель.
Прив – привет
Прапор – прапорщик
Руслит – русская литература
Серж - сержант
Спо – спасибо
Спок – спокойно
Стёпа – стипендия
Турик – турист
Туркмен – туркменов
Тяж – тяжеловес
Универ – университет
Физрук – физической культуры руководитель
Чел - человек

Список используемой литературы

1. Караулов Ю. Н. О состоянии русского языка современности: Докл. на конф. "Рус. яз. и современность. Пробл. и перспективы развития русистики" и материалы почт. дискус., в которой приняли участие Ю. Д. Апресян и др. / Ю. Н. Караулов. - Москва: Б. и., 1991. - 65

2. Кожина М. Н. Речеведческий аспект теории языка / М. Н. Кожина // Stylistuka. − Opole, 1998.− Вып. 7. − С. 5-3

3. Земская, Елена Андреевна. Словообразование как деятельность / Е. А. Земская; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. - Москва : Наука, 1992. - 220,[1] с.; 21 см.; ISBN 5-02-011082-5: Б. ц.

4. Сепир Э. Язык. Введение в изучение речи. Монография / Москва, Директ-Медиа, 2007 г, 447 стр.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ТӘРБИЕНІҢ БАЛА БОЙЫНДАҒЫ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ, ОНЫ ТӘЖІРИБЕДЕ ҚОЛДАНУ

Г.Г.Булекенова
«СМАРТ БІЛІМ»ЖОББ МГ
Ақтөбе қаласы

Аннотация

Адам баласының бір қызығы – бала деген , қазақ атамыз балан тәрбиесіне аса маңызды роль атқарған. Бала – бал еті тәрбиесі анасының құрсағында жатқаннан рухани тәрбие алып, кейін бесикте бесік жырымен тәрбиеленген. Ата-әженің ертегісімен , әңгіме қисалармен , батыр жырымен рухани сусындап отырған. Ал қазір балалар цифырлық заманның балалары да өте жан- жақты дамыған. Рухани жаһандану туралы әңгіме болмақ.

«Жаһандану» ұғымы ағылшын тіліндегі «global» ұғымынан алынған, оны «әлемдік», «дүниежүзілік» деп аударуға да болады. Ал мағыналық тұрғыдан алғанда, бүкіл әлемді қамтыған, яғни құрлық шеңбері шектелмеген, әлемдік деңгейде жүріп жатқан қандай да бір іс-әрекетті білдіреді. Жаһандану – біртұтас адамзаттық мәдениет қалыптастыру үдерісіне ілесу дегенді де білдіреді. Бүгінгі күрделенген дүниенің жаһандану үдерісі кезеңінде ұлттық бірегейлікті сақтап қалу ең негізгі мәселенің бірі болып отыр. Жас ұрпақтың бойында ұлттық руханилықты дамыту, ұлттық құндылықтарды сақтау және бірте бірте жаңғырту арқылы қоғам алдындағы мәселелер оң шешімін табады. Жастардың бойына адамгершілік құнды қасиеттерді сіңіріп тәрбиелеуде рухани жаңғырудың сарқылмас қайнары ұлттық мәдениет шешуші рөл атқарады.Біздің елімізде жас ұрпақтардың үйлесімді дамуы, ұлы бабаларымыздың лайықты ізбасарлары болуы үшін барлық мүмкіндіктер жасалуда.

Ендігі кезекте Еліміздің болашағына баланатын жастарымызға жаһанданудың тигізетін кері әсерлеріне тоқталсақ. Жаһанданудың жастар тәрбиесіне тигізетін кері әсері:Жас ұрпаққа рухани тәлім-тәрбие беру заманымыздың өткір талабы екендігі айқын. Жаһандану уақытында білім беру жүйесінде тәрбие беру ұлттық және рухани негізде үйлестіре жүргізуді қажет етеді. Осыған орай адам тәрбиелеу – адамзаттың ең бірінші аса маңызды қоғамдық қызметі, азаматтық борышы.

«Бала тәрбиесі – мемлекеттің маңызды міндеті» деген. Өйткені ұрпақ тағдыры дегеніміз – қай заманда да ұлт тағдыры. Әрбір қоғамның дамуына байланысты бұл мәселе әрқалай шешілуде. Бүгінгі тәжірибемізде жастарға адамгершілік-рухани құндылықтардың даму жолдарын айқындап беру өзекті мәселе болып отыр. Білім беру ұйымдарының алдындағы негізгі мақсат- жастардың бойында жалпыадамзаттық құндылықтарды дамытып, қалыптастыру жолдарын ғылыми және практикалық тұрғыда зерттеу әрі оның әдістемесін жасау. Білім беру жүйесінде тәрбиенің оқытудан басымдылығы
және шын мәнісінде, тәрбиені оқытудың құрамдасы ретінде енгізу, адам бойындағы рухани құндылықтарды қалыптастыру, оны тәжірибеде қолдану қағидалары қарастырылады.Руханилықтың негізінде адамның мінез-құлқы қалыптасады, өзін-өзі бағалау және адамгершілік сапалары дамиды. Жеке адамның адамгершілік санасының дәрежесі оның мінез-құлқы мен іс-әрекетін анықтайды. Бұл жастардың санасында рухани жаңғырудың басымдықтарын қалыптастырудың өзектілігін айқындады.

«Ең алғашқы ұлттық тәрбие әліппесі бала ес біле бастаған шақта пайда болатын сұрақ-жауаптар мектебі -дүниетаным және салт-дәстүр тақырыбынан бастау алмақ. Ұлттық тәрбие мәселесіне байланысты сұрақтардың тілі шыға бастаған баланың ересектерге себепті-себепсіз жаудыртуы тегін емес, Ол сұрақтар жөнінде өзіміздің жеке отбасылық өмірімізде кездескен «Ата неге бата береді?», «Құдай Ата қайда?», «Қозы неге маңырайды?», «Жер неге жасыл?», «Аспан неге көк?» т.б сұрақтар баланың біреуден үйренгені арқылы емес, керісінше ішкі жан-дүниесімен тығыз байланыста көрініс тапқанына ерекше мән беруіміз қажет. Ендігі арада біздер тілашар тұс пен мектепалды кезеңіндегі балаларға ұлттық тәрбиенің қай түрі немесе әдісі керек екенін білгеніміз абзал. Әрине, бүгінгі қоғамдық-психологиялық ахуал дегенде осы бағыттағы әлемдік тәжірибелердің озық үлгілері мен жетістіктері де назардан тыс қалмауға тиіс. Түсінген кісіге қазіргі заман көзімен қарасақ, қоғам түбегейлі өзгерген.

Бүгінгі қоғамдық қатынастар өкшебасар ұрпақты бәрібір өз дегеніне көндіруде. «Тіпті ұлттың құрамы да ала-құла. Ұлттың (отбасының) құрамы ала-құла болған соң, тілі де біркелкі емес. Осыған байланысты бүгінгі қазақ отбасының ұлттық тәрбиесі күрделі өзгерістерді бастан кешіруде.Ол үшін білім арқылы тәрбиелеудің әлемдік озық үлгілеріне арқа сүйегеннен ұтпасақ, ұтылмайтынымыз анық. Сонда ғана біз бәсекелестікке қабілетті жас ұрпақ тәрбиелеуге қол жеткізе аламыз.»Халықаралық деңгейдегі білімнің басты ерекшелігі - күшті нарықтық бәсекеге қажет кадр даярлау болса, оның алғы шарты білім арқылы тәрбие берудің ішкі механизмін қалыптастыратын жүйе құру деген сөз.

Қорытындылай келе, ұлттық тәуелсіздік идеясын өскелең ұрпаққа насихаттауда әр ата-ананың рөлі де зор екенін ескерген жөн. Ата-аналар мектепке дейінгі тәрбиенің және балаларының рухани дамуының маңыздылығын және бұл кезең үздіксіз білім мен тәрбиенің маңызды кезеңі екенін түсінулері керек. Демек, ата-ана жас ұрпақты идеологиялық тәрбиелеудің негізгі көзі болып табылатын барлық білім беру мекемелерімен бірлесе отырып, осы міндетті жүзеге асыруға тікелей жауапты.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАЛА- БАҚШАДАҒЫ САБАҚТЫҢ ТӘРБИЕЛІК АСПЕКТІСІ

Ерқуатова Меруєт Райымбарліқызы
Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы
Аққайың бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

“Тәрбие тек дамыту ғана емес
адамның ақыл-ойы және оған белгілі көлемді беру
ақпарат, бірақ оған деген құштарлықты ояту
керек
онсыз оның өмірі ауыр еңбек
лайықты да, бақытты да бола алмайды.”
К.Д. Ушинский

Тәрбие белгілі бір құндылық бағдарын, мінез-құлық ұстанымдарын, бағалау жүйесін, өзіне, басқа адамдарға, еңбекке, қоғамға, әлемге деген көзқарасын қалыптастыру мақсатында адамға мақсатты түрде әсер ету (оқу процесінде, онымен қатар немесе одан тыс) бар. .

Балабақшадағы сабақтың тәрбиелік аспектісі

Тәрбиеші тәрбиелік аспектісі баланың жеке басын қалыптастыруда орасан зор маңызға ие. Мұғалім бұл үдерісте шешуші рөл атқарады, оқушылардың бойында адамгершілік құндылықтар мен әлеуметтік дағдыларды дамытуға жағдай жасайды. Бұл мақалада біз тәрбиелік аспектінің сабақтағы маңыздылығын, оның негізгі принциптері мен қолдану әдістерін қарастырамыз.

Заманауи білім беру тек академиялық жетістіктерді ғана емес, сонымен бірге әрбір баланың жеке басының дамуын да мойындайды. Сондықтан адамгершілік құндылықтарды, этикалық мәдениетті және белсенді азаматтықты қалыптастыруға мектептегі білім берудің басынан бастап көбірек көңіл бөлінуде. Сабақтар осы қасиеттерді қалыптастырудың орталығына айналады, мұнда балалар дүниені пәндік білімдерін меңгеру арқылы танып, сонымен бірге эмоционалдық интеллектуалдылығын дамытуға мүмкіндік алады.

Бастауыш сынып мұғалімдері балаларды тәрбиелеу үдерісінде ерекше рөл атқарады. Олар тек білім таратушы ретінде ғана емес, сонымен қатар мінез-құлық үлгілері және өз оқушылары үшін беделді тұлғалар ретінде де әрекет етеді. Сабақтың мазмұны, тапсырмаларды таңдау және жұмыс әдістері арқылы мұғалім пәндік біліммен параллель деңгейде толеранттылық, жауапкершілік немесе командалық рух сияқты қасиеттерді қалыптастыру жұмысын жалғастыра алады.

Тәрбиеші сабақтың тәрбиелік қызметінің маңызы

Бала бақшадағы сабақтың маңызды қызметтерінің бірі оның тәрбиелік аспектісі болып табылады. Тәрбие баланың жеке басын және оның қоршаған ортаға деген құндылық қатынасын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Тәрбиеге бағытталған сабақтар тәртіп, еңбекқорлық, басқаларды сыйлау, жауапкершілік, ұжымда жұмыс істей білу сияқты қасиеттерді дамытуға ықпал етеді.

Бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік қызметінің маңыздылығы дәл осы жаста баланың дүниетанымы мен құндылықтарының негіздері қалыптасуынан көрінеді. Сабақтар өзін-өзі реттеуді, эмоционалдық интеллектті және моральдық шешім қабылдау қабілетін дамытудың тамаша құралы бола алады.

Сабақтың тәрбиелік аспектісі қоғамда табысты өмір сүруге қажетті негізгі дағдыларды қалыптастыруға да көмектеседі. Қарым–қатынас жасау, ұжымда жұмыс істей білу, басқаларға төзімділік пен сыйластық таныту - бұл дағдылардың барлығын сабақта, бірлескен жұмыс және маңызды мәселелерді талқылау барысында дамытуға болады.

Сонымен қатар, бастауыш сыныптағы сабақтың тәрбиелік аспектісі оқуға және оқу үдерісінің өзіне деген саналы көзқарасты қалыптастыруға көмектеседі

Тәрбие нәтижелерінің мақсатты бағдарлары

Федералдық мемлекеттік білім стандартына сәйкес тәрбие бағыттары бойынша бастауыш жалпы, негізгі жалпы және орта жалпы білім беру деңгейлерінде тұжырымдалған.

Міне, кейбір бағыттар:

1. Азаматтық тәрбие.
2. Патриоттық тәрбие.
3. Рухани-адамгершілік тәрбие.
4. Эстетикалық тәрбие.
5. Дене тәрбиесі.
6. Еңбекке баулу.
7. Экологиялық тәрбие.
8. Ғылыми білімнің құндылығын тәрбиелеу.

Мақсатты бағдарлар білім алушыларды ресейлік негізгі (азаматтық, конституциялық) құндылықтар негізінде тәрбиелеудің инвариантты мазмұнына сәйкес анықталады.

Тәрбиелік аспектісі арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту

Әлеуметтік дағдыларды тәрбиелеу және дамыту бастауыш мектептің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Бұл үдерісте сабақтың тәрбиелік аспектісі маңызды рөл атқарады. Сабақ барысында балалар мұғаліммен және құрдастарымен қарым-қатынас жасайды, олар ынтымақтастықты,

төзімділікті және басқаларға құрметпен қарауды үйренеді.

Тәрбиеші балаларға ұжымда өзін қалай ұстау керектігін, диалогты қалай жүргізу керектігін, сондай-ақ жанжалды жағдайларды шешуді көрсетеді. Ол балаларды ынтымақтастыққа және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ынталандырады. Осылайша, сабақтағы қарым-қатынас пен топтық жұмыс барысында балалар зейінділікке, басқаларды тыңдауға, олардың пікірін құрметтеуге үйренеді.

Бала бақшадағы жағымды тәрбиелік ахуал қалыптастырудағы мұғалімнің рөлі

Тәрбиешілердің сабақта жағымды тәрбиелік ахуал қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Ол тек тәрбиеші ғана емес, сонымен бірге әр оқушының жеке басының дамуына әсер ететін тәрбиеші. Мұғалімнің рөлі - балалармен сенімді қарым-қатынас орнату, олардың дербестігі мен өзін-өзі жүзеге асыруын қолдау. Мұғалім әр оқушының қажеттіліктеріне мұқият болып, балалардың өзін-өзі бағалауын қолдап, қиындықтарды жеңуге көмектесуі керек. Ол олардың жетістіктерін көтермелеп, өз қабілеттеріне деген сенімділікті дамыта білуі керек.

Сабақта жағымды тәрбиелік ахуал қалыптастыру балалардың қызығушылықтары мен тілектерін, олардың бір-бірімен және мұғаліммен қарым-қатынасын ескеруді көздейді. Мұғалім оқушылардың белсенділігі мен бастамашылығын ынталандыруы, қарым-қатынас және әлеуметтік дағдыларды дамытуға ықпал ететін ұжымдық іс-шаралар өткізуі керек.Сабақтың тәрбиелік аспектісі оқушылардың бойында жауапкершілік пен дербестікті қалыптастыруға мүмкіндік беретін міндеттерді бөлуді қамтиды. Мұғалім оқушылардың алдына бірлескен жұмыс пен өзара көмекті қажет ететін міндеттер қояды.

Қорытындылай келе, оқушылардың тәрбиесі мен әлеуметтенуіне, тұлғалық және оқу дағдыларын дамытуға бағытталған сабақтың әлеуетін жүзеге асыру сабақты нәтижелі және заманауи етеді деп айтқым келеді.

Пайдаланған әдибеттер:

Елубаев Ескен. Балаларға базарлық: Өлеңдер, ертегілер, жұмбақтар, жаңылтпаштар. – Алматы: "Алматы кітап", 2007 жыл

Бұл кітаптағы оқуға жеңіл өлең, тақпақтар, ой дамытатын жұмбақтар мен жаңылтпаштар оқырман үшін жеңіл де қызықты..

Алдар көсе: Ертегі – Алматы: "Алматыкітап" ЖШС, 2007 жыл

Қазақ ертегілері – Алматы: "Балауса баспасы". 2003 жыл

Қазақ ертегілері – Құрастырған: А. Сәулебаева. Суретші: Г. Ф. Алматова – Шымкент. ПТ "Шикула и К0". 2003 жыл

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ-ЗАМАН ТАЛАБЫ

Ерназарқызы Нәзипа
№3Хромтау орта мектебі
бастауыш сынып мұғалімі

Қазіргі заман талабы – ғылым мен техниканың деңгейін әрбір оқушыға саналы да терең білімнің берілуін талап етеді.Сондықтан да мектептегі оқу үдерісінің негізгі мақсаты – әртүрлі педагогикалық әдіс – тәсілдермен жүйелі түрде оқушылардың шығармашылық ойларын дамытып, ғылыми көзқарасы мен белсенділігін қалыптастыру болып саналады.Болашақта өркениетті дамыған елдер қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Өйткені, тәуелсіз Қазақстанды дамыған бәсекеге қабілетті елу елдің қатарында, терезесін тең ететін – білім. Сондықтан қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдына оқу үрдісін техникаландыру сарапталып жаңашыл педагогтардың іс-тәжірбиелері зерттеліп, мектеп өміріне енуде. Жаңа технологияны меңгеруде мұғалімнің жан – жақтылығы, білімділігі қажет. Елбасымыздың жолдауында айтқандай: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін, заман талабына сай білім қажет». Жаңа білім берудің негізгі мақсаты- білім мазмұнының жаңаруымен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді.Ғылым мен техниканың күн санап өсуіне байланысты педагогика ғылымының теориясы мен оқыту үрдісі де түбегейлі өзгерістерге ұшырауда.Соған орай оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Осы тұрғыда әр пән мұғалімдерінің оқыту әдістерін, жаңа технологияларды таңдап пайдалану және авторлық үлгілерді қолдану мүмкіндігі берілген. Мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болса да, мұғалім оқушының өз белсенділігін туғыза алмаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Оқушының тұлға ретінде қалыптасуы белсенділік арқылы жүзеге асады. Осындай жаңа технологияларды қолдана отырып, сабақ беру мені қуанышқа бөлейді.Ал, енді жаңартылған бағдарлама бойынша білім беруге келсем, жаңартылған оқу жоспарлары, тілдік дағдылар, педагогикалық әдіс-тәсілдер және белсенді оқыту техникалары мұғалімді шабыттандырып, одан сайын қанаттандыратыны анық. Негізінен жаңартылған білім жүйесі құзіреттілікке және сапаға бағытталған бағдарлама.

Жаңартылған білімберу бағдарламасын тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс–тәсілдері: белсенді оқу, бірлескен оқу, модельдеу, саралау, т.б. Жаңартылған білім берудің маңыздылығы - оқушы тұлғасының үйлесімді, қолайлы білім беру ортасын құра отырып, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ-ны қолдану, коммуникативті қарым–қатынасқа түсу, жеке, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықпен қолдана білу. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі: спиральді қағидатпен берілуі. Әрине, жаңашылдық болғаннан кейінзаман талабына сай қиындықсыз болмайды. Үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп. Жаңартылған білім – болашақтың кепілі. «Мектеп жұмысы мен оқушы жетістіктерін өрістетудегі негізгі тұлға – мұғалім», – деп бекер айтылмаған. Бала оқыту жүйесінде мұғалімдерге үлкен міндет жүктелетіні айдай анық. Сол міндетті абыроймен атқару үшін күні-түні іздену, әлемдегі озық әдіс-тәсілдерді барынша мектеп өміріне ендіру – ұстаздар үшін парыз. Сонда ғана елбасымыз айтқандай озық және бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін құра аламыз деп ойлаймын. Әлемдік «Мак Кинзи» компаниясының кеңесшісі, Ұлыбританиядағы білім сапасының сарапшысы М.Барбер «білім беру нәтижесін түбегейлі өзгертудің басты үш факторы бар, олар: педагогтік қызметке соған лайық адамдардың келуін қадағалау, оларды оқытушылық қызметін тиімді жүргізуге қажетті деңгейде даярлау және әрбір білім алушыға сапалы білім беруге қолайлы жағдай туғызу. Өйткені, кез-келген білім беру ұйымындағы білім сапасы онда жұмыс істейтін оқытушылар сапасынан жоғары болуы мүмкін емес» деген. Ол сонымен қатар, өзінің көптеген елдерде жасалған зерттеулеріне сүйене отырып, «әлемдегі нәтижесі жоғары білім беру ұйымдарын басқарудағы бәріне ортақ қасиет – ұйым жұмысындағы сапалы өзгерістерге қол жеткізудің бірден-бір факторы педагогтерді дамытуға қажетті жағдайлардың жасалуы» деп тұжырым жасаған. Елбасы Жолдауында елімізде білім беру саласын

дамытудың жаңа міндеттерін нақты белгілеп берді. Осы міндетті іске асыру білім саласы қызметкерлері мен ұстаздарға үлкен жауапкершілік жүктейді. Мемлекет тарапынан білім деңгейін және ұстаздар беделін көтеру жолында көп игілікті істер атқарылуда. Білім сапасына қойылатын жаңа талаптар білім мазмұнын игеруде мұғалімнің оқушымен қатар тұруын қажет етеді. Оқушылар білімін критериалдық бағалау оқыту мен білім беруге деген әртүрлі тәсілдемелерді пайдалануға, оқушылардың оқу жетістіктерінің мониторингісін уақтылы жүргізуге, мұғалімге сабақты қажетті мазмұнмен толтыруға мүмкіндік береді, оқушылардың оқуға деген уәждерін арттырады, оқытудың заманауи әдістерін біріктіреді. Мемлекеттік білім стандарт деңгейінде оқыту үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды ендіруді міндеттейді. Оқушылардың білімі тереңдеп, өрістері кеңейген сайын олар одан кейінгі оқуын жалғастыру мен еңбек етуге жақсы даярланып шығатын болады. Мемлекеттік білім стандарт деңгейінде оқыту үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды ендіруді міндеттейді.

Оқушылардың білімі тереңдеп, өрістері кеңейген сайын олар одан кейінгі оқуын жалғастыру мен еңбек етуге жақсы даярланып шығатын болады Оқушылардың қазіргі заман талабына сай мектеп қабырғасында біліммен қаруларын шығуының бірден - бір жолы - күннен күнге ұлғайып отырған ақпарат көлемін игеруге мүмкіндік беретін жаңа білім беру технологияларын енгізу болып табылады.Оқушылардың білім алу процесін жетілдіріп, оны игеруді жылдамдата алатын жаңа педагогикалық тәсілдер балаларға ақпараттық технологиялар жағынан терең білім алуға көмектесіп, кейіннен жоғары оқу орындарында да табысты түрде оқуға кепілдік береді.Мұндай технологияларға Жобалар тәсілін, Модульдік оқытуды, бір мәселеге баса назар аударту арқылы оқыту, әркімді деңгейіне қарай жетілдіру және тұлғаға бағытталған оқыту элементтері, ойы программалары мен тест арқылы тексеру істерін жатқызуға болады. Білім беру саласы қызметкерлерінің алдында қойылып отырған басты міндеттерінің бірі - оқытудың әдіс - тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру болып табылады. Қоғамның дамуына қарай ғылым мен техниканың деңгейі де, оны басқару жүйесі де өзгеріп отыратыны белгілі. Осыған орай маман қызметінің мазмұны жаңарып, жаңа мақсат, жаңа көзқарас, жаңа шешімдер мен жаңа мүмкіншіліктерді қажет етеді.Ондай мүмкіншілік тек білім арқылы келеді.Білім - қоғамды әлеуметтік, мәдени - ғылыми прогресспен қамтамасыз ететін ғажайып құбылыс, адам үшін де, қоғам үшін де ең жоғары құндылық. Оның ең негізгі қызметі - адамның менталитетін, адамгершілігін, шығармашылық қабілетін қалыптастыру, дамыту. Осыған орай егеменді еліміз өзінің дамуының ең басты алғы шарты - білім беру жүйесінің білім ғасырындағы міндеті мен мазмұнын айқындап берді.Қай мемлекеттің де негізгі тірегі - асқақтаған күмбездер де, ғимараттар да, экономикалық жағдай да емес, білімді де білікті, іскер де, белсенді адамдар. Осы мәселенің бәрін жинақтай келе жаңа заман мұғалімі — рефлекцияға қабілетті, өзін- өзі жүзеге асыруға талпынған әдіс- тәсілге бай , зерттеушілік қабілеті жоғары, дидактикалық -әдістемелік, ақпараттық және басқа да құзіреттіліктің жоғары деңгейімен сипатталған рухани адамгершілікті , азаматтық жауапты , белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға болуы тиіс. Келешекте ұстаздық жолындағы әр мұғалімнің мақсаты — жаңа заман талабына сай тұлға қалыптастыруда.Жаңашыл ұстаз -заман талабы. Теориялық білімін тәжірибе жүзінде іске асыра алатын, жауапкершілігі жоғары , ізденімпаз жеке тұлға болуы тиіс. Ең жақсы мұғалім — шәкіртінің жанын түсінетін, оны өз перзентіндей сүйе алатын, оқушы үшін бойындағы барын беретін , барлық білімді жібермей, шәкіртін өздігінен білім алуға жетелейтін мұғалім.

Жаңартылған білім берудегі басымдылық – оқушының «қоғамның субъекті» ретіндегі өзіндік іс – әрекетін дамытуға бағытталады да, оның еліміздің әлуметтік – экономикалық және саяси өміріне белсенді қатысуға құзіретті тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Білім берудің инновациялық технологиясы – бірыңғай мақсатпен біріккен және оқыту мен тәрбиелеудегі инновациялық технологияларды қамтыған, оқыту, тәрбиелеу және басқару түрлерінің, әдістері мен оқу құралдарының жиынтығы. Оқушыға белгілі бір көлемдегі білім, білік дағдыларды меңгертумен қатар дүниетанымын кеңейтіп, оларды шығармашылық бағытта жан-жақты дамыту бүгінгі күннің басты талабы деп отырмыз. Бұл, әрине ұстазға да көп ізденісті талап етеді. Өйткені, «Шәкірт – біліммен толтыратын бос құмыра емес, ол жануға дайын тұрған шырақ, ал ұстаз шырақшы ғана...». Сондықтан, білім беру саласындағы оқытудың озық жаңа техналогияларын меңгермейінше, сауатты маман болу мүмкін емес. Осыған орай, әрбір ұстаз барлық жаңалықтар мен әдістерден хабардар болып, оқыту түрлерін, әдіс-тәсілдері мен құралдарын жетілдіріп, оларды тиімді қолдану жолдарын іздестіріп, өз кәсібін шығармашылықпен дамытып отыру қажеттілігі заман талабынан өз-өзінен туындап отыр.Білім беруді ұйымдастырудың дүние жүзілік тәжірибесінде көптеген оқыту технологиялары жүзеге асырылуда. Ондағы мақсат–оқушылардың танымдық қабілеттерін, яғни өзінше ойлау қабілетін арттыру,елестету мен есте сақтауын, дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз ету. Жалпы білім беруде баланың білімін, білігі мен дағдысын емес,оның тұлғасын, білім алу арқылы дамуын бірінші қойып отыр. Педагогикалық технология дегеніміз – тәжірибеде жүзеге асырылатын, белгілі бір педагогикалық жүйенің жобасы.Сондықтан, бүгінгі таңда ұстаздардың алдында тұрған міндет: табысты және тиімді әрекетке дайын, өзінің пікірін білдіруге және өзінің іс-әрекеті

мен өмір сүріп отырған қоғам үшін жауапкершілігін түсінуге қабілетті, отбасындағы, қоғамдағы, еңбек ұжымындағы әлуметтік рөлін сезінетін құзырлы тұлғаны қалыптастыру. Бүгінгі заманға сай жаңа технологиялардың , жаңа әдіс – тәсілдердің даму үдерісін арттыруға көп көмегі тиеді . Заман талабына сай ұрпақтың дамуына жан – жақты қолдау көрсетіп, шеберлік таныту біздің үлесіміз. Жаңартылған білім беру - заман талабына сай мұғалімге жүктелетін міндет өте ауыр, тек өз ісіне берілген жаңалықты жатсынбай қабылдайтын ұлттық қасиеттеріміздің асылдарын асқақтата отырып, шәкіртінің жанына нұр құятын ұстазды ғана бүгінгі күннің лайықты тұлғасы деуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық Үшінші (негізгі) деңгей. 2012ж
2. ҚР орта білім мазмұнын жаңарту еңберінде қазақ тілінде оқытатын мектептердегі бастауыш сынып пәндері бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. 2016ж
3. « Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы Тренерге арналған нұсқаулық. 2016ж
4. Жанпейісова М.М. Технология модульного обучения, 2012ж

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СИСТЕМА РАБОТЫ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ЛЕКСИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С НАРУШЕНИЯМИ СЛУХА НА УРОКАХ ЧТЕНИЯ

Ершекенова Зауреш Кажиахметовна
Учитель начальных классов
г. Актобе

Главная задача школы для неслышащих детей – развитие коммуника-тивной стороны речи. Развитие речи как средства общения.

Возникновение опыта связано с тем, что на протяжении многих лет про-слеживалась проблема в понимании детьми с нарушенным слухом смысла читаемых произведений. Это было обусловлено тем, что возникали трудно-сти в усвоении новой лексики, в овладении неслышащими школьниками младшего школьного возраста основным словарем произведения, созданию определенного эмоционального настроя. Что является необходимым услови-ем для восприятия неслышащими детьми литературных произведений. По-этому проблема развития речи неслышащих школьников по-прежнему акту-альна.

Началом работы по данной теме стало проведение на начало учебного года в первом классе для неслышащих детей ,констатирующей диагностики по выявлению уровня владения учащимися необходимого словаря для по-нимания ими читаемых текстов. Результат диагностики показал, что учащие-ся испытывали трудности в понимании прочитанного текста, т.к. их словар-ный запас был крайне ограничен, разрознен; дети не умели строить ассоциа-тивные связи между словами; не знают значения многих слов, а поэтому не могут понять и общий смысл читаемого.

Новизна опыта состоит в создании системы словарной работы на уро-ках чтения у неслышащих учащихся начальных классов, посредством ком-плекса различных упражнений и приемов объяснения новых слов и словосо-четаний. Предложенная тема опыта раскрывает вопросы развития речи не-слышащих детей в специальной школе, использования предложенных видов работы над пониманием текста в контексте их речевого развития.

Цель педагогической деятельности - создание системы словарной рабо-ты на уроках чтения для осмысленного восприятия неслышащими школьни-ками содержания и художественного богатства литературного произведения.

Задачи педагогической деятельности:

- раскрыть значение слов, необходимых для понимания смысла читае-мого и усиления этико-эстетического воздействия на учеников;
- расширить словарь неслышащих детей путем организации речевой практики и введения новых понятий в активную речь учащихся;
- познакомить школьников с нарушениями слуха с выразительными языковыми средствами, ввести их в речь детей, сделав ее более выразитель-ной и эмоциональной;
- развить связную устную и письменную речь неслышащих учащихся начальных классов.

Моя педагогическая практика в работе с младшими школьниками с нарушениями слуха основана на понимании того, что успешное формирова-ние лексической компетенции — это многогранный процесс, требующий ин-теграции различных подходов и технологий. В своей работе я придержива-юсь следующих ключевых принципов:

• Принцип компенсации: я рассматриваю дефицит слуховой информации не как непреодолимое препятствие, а как стимул для развития компен-саторных механизмов, активно задействуя зрительный, тактильный и кинестетический каналы восприятия.

• Принцип деятельностного подхода: я убеждена, что знания не должны оставаться абстрактными, они должны активно применяться на практи-ке. Именно поэтому я организую учебный процесс таким образом, что-бы дети не просто пассивно воспринимали информацию, а активно участвовали в ее освоении.

• Принцип индивидуализации: каждый ребенок уникален, и поэтому я считаю необходимым адаптировать учебный процесс к индивидуаль-ным особенностям и потребностям каждого ученика.

• Принцип технологизации: активно использую цифровые технологии как мощный инструмент для повышения эффективности обучения, со-здания интерактивной образовательной среды и обеспечения доступно-сти информации.

• Принцип коммуникативной направленности: я считаю, что лексическая компетенция должна

формироваться не ради самой компетенции, а ради успешного общения. Поэтому я уделяю особое внимание формиро-ванию навыков использования лексических единиц в различных ком-муникативных ситуациях.

В своей работе я использую широкий спектр методик, которые постоянно совершенствую и адаптирую к потребностям моих учеников. Среди них:

- Диагностические методики: использование стандартизированных те-стов и авторских диагностических заданий для определения уровня сформированности лексической компетенции.
- Методика формирования лексической семантики: различные способы объяснения значений слов (толкование, подбор синонимов и антони-мов, контекстуальное объяснение, визуализация с помощью цифровых ресурсов).
- Методика развития лексической грамматики: работа над морфологиче-ским и синтаксическим строем языка с использованием интерактивных упражнений и тренажеров.

Мой выбор методов и технологий обусловлен пониманием того, что со-временный урок должен быть не только эффективным, но и увлекательным, интерактивным, а самое главное — адаптированным к индивидуальным по-требностям каждого ученика.

В результате реализации разработанной системы работы я наблюдаю значительные положительные изменения в развитии лексической компетен-ции моих учеников:

- Увеличение словарного запаса: дети демонстрируют значительный прирост как активного, так и пассивного словарного запаса, овладевая новыми лексическими единицами и их значениями.
- Улучшение понимания: повышается уровень понимания семантики слов, их связей в контексте и их использования в речи.
- Развитие грамматических навыков: дети демонстрируют прогресс в формировании морфологических и синтаксических навыков, что спо-собствует более грамотному и связному выражению мыслей.
- Активизация речевой деятельности: дети стали увереннее использовать лексику в различных видах речевой деятельности: от простых диалогов до более сложных и проектных работ.
- Повышение мотивации: ученики проявляют больший интерес к учебе и активно участвуют в учебном процессе, особенно при использовании цифровых технологий

Для того чтобы определить результативность словарной работы на уроке чтения, в конце каждой четверти проводилась диагностика навыков чтения. Итоги отмечались в таблице «Индивидуальных достижений учащих-ся».

Положительная динамика во многом достигнута за счет использования на уроках чтения системы словарной работы посредством различных мето-дических приемов. Анализ показал, что при их применении увеличивается количество положительных оценок, улучшается речь, обогащается словар-ный запас.

Несмотря на позитивные результаты, в процессе работы я столкнулась с ря-дом проблем:

- Неравный доступ к цифровым технологиям: не все ученики имеют рав-ный доступ к цифровым ресурсам дома, что создает определенные трудности в реализации образовательного процесса.
- Необходимость постоянного обновления контента: цифровые образо-вательные ресурсы требуют постоянного обновления и адаптации к ме-няющимся требованиям и потребностям учащихся.
- Потребность в постоянном профессиональном росте: для эффективного использования цифровых технологий необходимо постоянно повышать квалификацию и осваивать новые компетенции.

Подводя итоги, хочу отметить, что разработанная система работы по формированию лексической компетенции младших школьников с нарушени-ями слуха на уроках чтения с использованием инновационных подходов и цифровых технологий является эффективным инструментом для достижения высоких результатов. Данная система способствует развитию не только лек-сических навыков, но и формированию коммуникативной компетенции, раз-витию познавательной активности и мотивации к обучению.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҰСТАЗДЫҚ ЕТКЕН ЖАЛЫҚПАС

Жаппакова Актолкын Жольосыновна
Хромтау қаласы, Ақтөбе облысы
№3 Хромтау орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

«Ұстаз болу – жүректің батырлығы,
Ұстаз болу – сезімнің ақындығы»
Ғ. Қайырбеков

«Ұстаздық еткен жалықпас үйретуден балаға» деп ұлы Абай айтып кеткендей білімді де білгір шәкірт тәрбиелеу ұстаздан басталары сөзсіз. Ұстаз-киелі ұғым.Осы ұлағатты сөздің астарында білімділік те,ақылдылық та,мейірімділік те,зерделік те жатқан жоқ па?

Мен өз мамандығымды мақтан тұтамын. Бүгінгі кіп- кішкентай бала –ертеңгі азамат –демекші, алдымыздан қаншама азаматтар мен азаматшалар қанаттарын қатайтып, үлгі тұтар отбасы бала тәрбиелеп отыр. Шәкірттерімнің бірі қалада,бірі ауылда өмір сүріп бірі – дәрігер, бірі –кәсіпкер, бірі – мұғалім қызметін атқарады. Мен қатты қуанамын, бұл менің жемісім деп білемін. Мен оған қуанамы, жігеріме қанат біткендей болады, шәкірттерімнің түрлі салада маман иесі болғанына ризамын.Ұстаз-адамдықтың диқаншысы.Адам тәрбиелеудің,жеке тұлғаны қалыптастырудың бағбаны.Кіршіксіз,пәк сезімді жас ұрпақты арман жолына жетелейтін де,білімнің қия шыңына көтеретін де ұстаз. «Ұстазы жақсының –ұстамы жақсы» деп ғажайып дүниенің сырын ашқан,өмірдің қыр-сырын меңгеретін де ұлық тұлғалар.Ендеше ұстаз білімнің отын жағып,бал-шырын нәрін шәкірт бойына сіңірудің әдіс-тәсілдерін жетік меңгерген мұғалім болу-адам бойындағы ұлы қасиет.Ол жүректің батырлығын да,сезімнің ақылдылығын да,мінездің жайлылығын да,білімнің байлығын да топтастырып,бір арнаға тоғыстыратын,бір сөзбен айтқанда ұстаз-асыл қасиеттердің жиынтығы. Қай заманда болсын, ұстаздарға құрмет жоғары болған.«Адамның адамшылығы - жақсы ұстаздан» деп ұлы Абай айтқандай, мұғалім тәрбиесі мен өнегесі оқушының болашақ азығы. Жақсы ұстазға кезігіп, тәлім - тәрбие алған шәкірт өмір майданында мойымай күресіп, болашақ жолдарда бағытынан таймасы анық.Ұрпақ болашағы, халқымыздың келешегі қазіргі ұстаздардың қолында.

Тәуелсіз ел атанып, төбемізге ту тігіп, тіліміздің мәртебесі артып, әлемге атымызды танытып жатқан кезеңде ұлттың, елдің болашағы - жас ұрпақ тәрбиесіне де мықты көңіл бөлінуде. Осы егеменді, тәуелсіз Қазақстанда өркениетке бастар жолдың бастауы мектеп десек, мектептің басты тұлғасы, жүрегі - мұғалім.

Менің өзіме қояр талабым, алдыма қойған мақсатым жоғары.Ұстаздардың ғылымның соңғы жаңалықтарын күнделікті сабақтарында пайдалануда білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялардың орны ерекше.

Жаңа педогогикалық технологиялар арқылы бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастырудың жаңашылдығы ерекше. Ақпаратпен жұмыс істей алу білімін қалыптастырады және қатынас жасау қабілетін туғызады. Жаңа таным құралдарын пайдалануға және ұйымдастыруға жағдай жасайды. Білім беруді ақпараттық тұрғыдан қамтамасыз етеді. Оқушылар өзіне қажетті ақпаратты жедел түрде алады. Білім сапасын арттыруға септігін тигізеді. Оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырады. Оқытудың ой - өрісін, дүниетанымын кеңейтеді. Алған білім негізін дамыта отырып оқушының шығармашылық деңгейін шыңдап, жетістіктерге жетуіне көмектеседі. Жаңа ақпаратты жинақтап салыстырып, жүйелеп, нақты қорытынды жасап дәлелдейді. Алған білімін талдап, жинақтап, жүйелілікке қалыптасады.

Мен өзімнің таңдаған мамандығыма үлкен жауапкершілікпен қараймын Ш.А.Амонашвилидің «Мұғалім өз сабағын сүймесе, оған өзі сүйсіне білмесе, ол шәкірт бойында да сүйіспеншілікті дарыта алмайды...» деген сөзі босқа айтылмағаны белгілі. Себебі, мен әр сабағымда оқушымен қарым - қатынасты, олармен сөйлеу мәнерін, сабақты ашып түсіндіру, оқушы бойына қызығушылық туғызып, оқушының жан - жақты болуына үлкен көзқараспен, сенімділікпен қараймын. Сонымен қатар оқушылардың ойын жинақтай отырып, еркін, қысылмай сөйлеуіне жете көңіл бөлемін. Кәсіби міндетім - бастауыш сынып мұғалімі болғандықтан балалардың ақыл - ой ынтасын көтеріп, білімді игеруге ынтасы мен дағдысын қалыптастыру, ойлау қабілетін шыңдау, сөйтіп жан - жақты дамыған, жаңаша, тәуелсіз ойлай алатын, білімді жас жеткіншектер тәрбиелеп шығару. Жаңашыл ұстаз шәкіртке жан - жақты білім беріп қана қоймай, оны дүниежүзілік ақпарат кеңістігіне шығуға, яғни қатаң бәсеке жайында өмір сүруге тәрбиелеу - өзімнің басты парызым деп санаймын. «Бұлақ көрсең, көзін аш»деген халық даналығы бар емес пе? Осы шәкірттерімді «Мыңнан тұлпар,жүзден

жүйрік» атануға лайық,білімге деген құштарлықтары мен сүйіспеншіліктерін арттыруына жауапкершілікпен қарау -менің міндетім.Білім мен тәрбиені қатар бере отырып,осы шәкірттерімнің талаптарына нұр жауса екен деймін. «Өнерлі өрге жүзеді», «Талаптыға нұр жауар»,«Өнерлінің өрісі кең» деген қанатты сөздермен қанаттандырып отырамын.Әлі де балапан қанаттары қатаймаған шәкірттерім талай байқауларға қатысып,талай бәйгенің жүгенін ұстайтындарына ұстаздық жүрегім күмән келтірмейді.

Қорыта келгенде, өз уақытын аямайтын, өзгенің бақытын аялайтын, баламен баладай тіл табыса білетінашық мінезді, қайсарлы, шығармашыл, ізденпаз жан деп білемін. Әр уақытта бала білімін алға қоюшы ұстаз үлкен көрсеткішке қол жеткізу жолында талаптанып, шаршамай еңбектенеді. Сол кезде ғана еліміз көкке шарықтап, басқа елге елді танытады. Елді өсіретін де, елді төмен түсіретін де – білім.

ӘЛКЕЙ МАРҒҰЛАННЫҢ ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРІ (ҒЫЛЫМИ БАЯНДАМА)

Жомартқызы Шұғыла
Ақтөбе қаласы «№1 орта мектебі КММ
Тарих пәнінің мұғалімі

Әлкей Марғұлан – Қазақстанның археология мен этнография мектебінің негізін қалаушы, энциклопедист ғалым. Ол ғылыми саладағы тамыры тереңге кеткен тарихи-мәдени мұраларды жарыққа шығарды. Ғұлама ғалым археология, мәдениет, өнер тарихы, қолданбалы сәулет, қазақ тілі ғылымы саласында көп еңбек етті. Бүгінгі біздің зерттеуімізге арқау болып отырған оның этнография саласы. Әрқайсысы атан түйеге жүк болатындай ғалымның зерттеу еңбектерінің мұрасы ұшан-теңіз. Өшпейтін мұрасы әлі талай ұрпаққа азық болатыны сөзсіз. Ғұлама ғалым қазақ этнографиясының қосқан үлесі көп. Ғылымға араласқаннан кейін, халықтың шығу ата-тегінен бастап, тұрмыс-тіршілігіне дейін зерттеді. Жалпы, Әлкей Марғұланның есімі Алаш ордамен тығыз байланысты. Алайда сол кездегі құдалаудың кесірінен көп қиындық көреді. Саясатты сынап жазбау керегін түсінеді. Жазушы Тұрсын Жұртбай да бір сұхбатында ғалымның кеңес үкіметі тарапынан ғалымның биліктен қысым көргенін айтады. «1930 жылдан бастап Әлкей Марғұлан тарихшы, қазақ интеллигенциясының өкілі ретінде қуғынға түсті. Алаш қайраткелері ұсталғаннан кейін жас алашшылар бақылауға алына бастады. Міне, олардың қатарында Әлкей Марғұлан да болды. Қауіпсіздік комитетінің архивінде Әлкей Марғұлан «Мағжаншыл ғалым» ретінде тіркелді. Себебі, қазақтың ақыны Мағжан Жұмабаев Ақ теңіздің жағалауындағы түрмеде жатқан кезде оған Әлкей Марғұлан барып, қаржылай көмектесіп тұрған. Қауіпсіздік қызметкерлері Әлкейді біліп қалып, соңынан адам салып, іздестірген. «Мағжанның жырына табынатын студент жігіт келіп кетті. Кім екенін іздеп көрейік» деп билікке хабар жеткізген. Одан кейін Қаныш Сәтбаев та саясатқа араласпау керегін ескертіп, ғылым жолына түсуге кеңес берген. «Сен енді идеологиясы аз, қазақ этнографиясы мен археологиясының тарихын зертте. Мұнда саған идеологиялық құдалау болмас», – деп кеңес берген. Ал тарихшы Мәмбет Қойгелді оның себебін былай түсіндіреді: «Неге Әлкей Марғұлан қазақтың көне тарихы мен этнографиясын зерттеді?! Өйткені ол Алаш зиялыларының жанында жүріп есейді.

1920-30 жылдардағы репрессия кезінде Әлкей қазақ археологиясы мен этнографиясын зерттей бастады. Себебі ол саяси тақырыптарда жазбау керегін түсінді», – дейді тарихшы-ғалым. Әлкей Марғұлан Оңтүстік Қазақстанда, Сырдария, Талас және Шу өзендерінің бойынан ежелгі қала мәдениетінің іздерін зерттеді. Отырар, Тараз, Сайрам және Сығанақ қалаларында археологиялық қазба жұмыстарын жүргізумен бірге сан алуан көне аңыз әңгімелер, ертегілер мен эпикалық жырлар нұсқаларын ел арасынан көптеп жинады. Нәтижесінде қазақ ғалымы 1950 жылы Қазақстандағы көне қалалар тарихы туралы көлемді монографиялық еңбегін жазып шығады. Бұл шығармада бірінші рет көне Қазақстандағы барлық қала өркениеті мен негізгі сауда орталықтарына жан-жақты ғылыми сипаттама, терең талдау жасалды. Сондықтан Әлкей Марғұлан Қазақстандағы археология ғылымының негізін салушылардың бірі болып саналады. 1945 жылы ол «Қазақ халқының эпикалық жырлары» туралы докторлық диссертациясын қорғайды. 1960 жылы Әлкей Марғұланға профессор атағы берілді. Қазақстанның ежелгі мәдениеті» атты ғылыми-зертханалық еңбек жазып, кітаптың редакциясын басқарды. Ә.Марғұланды алғашқы қорқыт¬танушы десек болады. Ол оғыз-қып¬шақ тайпасынан шыққан данагөй абыз, жырау, күй атасы, батагөй-сәуегейі Қорқыт мұрасын да зерттеді. «Қазақ халқының көне замандағы ақындық өнерінің шеберлері» атты еңбегінде қазақ жұртының эпикалық жыр дәстүрін дамытқан ақындарға, шебер орындаушыларға, сал-серілерге тоқталып, олардың сөз өнеріндегі орнын айқындады. Еңбектегі ғылыми тұжырымдар танымдық терең¬дігімен ерекшеленеді, онда көне ойшылдардан бастап Жанақ, Шөже, Арыстанбай, Марабай, Сүйінбай, Жамбыл, Нұрпейіс, Иса секілді ақындар шығармашылығы талданады. Марғұланның «Тамғалы тас жазуы» атты зерттеуінде әдеби-тарихи һәм мәдени деректер молынан кездеседі. Ол сонымен қатар қырғыз халқының «Манас» эпосы туралы ғылыми-зерттеулер ісінің дамуына үлес қосты. Қырғыз эпосын дүние жүзіне алғаш таныстырған Ш.Уәлиханов, кеңес заманында бастапқы зерттеулерді жүргізген М.Әуезов болса, кейіннен осы дәстүр Марғұланның «Шоқан және Манас» атты монографиясында жалғасты. Ол эпостағы өмір шындығы, жырдың шығу тегі, дәуірі, кейіпкерлері мен көркемдік кестесі және манасшылардың жырды жетілдірудегі қызметі, т.б. жөнінде ғылыми маңызы жоғары пікірлер айтты. 1957-1967 жылдары Шоқан Уәлихановтың ғылыми мұраларын жинайтын топқа басшылық етіп, оның таңдамалы және 5 томдық шығармалар жинағын жарыққа шығарды. Оның ұсынысы бойынша қазақ даласының ең шалғай аудандарына бірнеше археологиялық және этнографиялық экспедициялар ұйымдастырылды. Ол өзіне дейінгі Қазақстанды зерттеуші орыс ғалымдарының қазақ даласы тек көшпелілер мекені болды деген тұжырымдарының шындыққа сай келмейтіндігін дәлелдеді. Ғалым 1940-жылдардың аяғында бірнеше рет саяси қудалауға түсті, кейін де ұдайы саяси бақылауда болды, ғылыми ортаның кейбір қисынсыз сындарына ұшырады. Оның қаламынан туған тарих, археология, этнография, әдебиет және өнер салаларына қатысты ондаған кітап, үш жүзден астам ғылыми зерттеу және жүзден астам энциклопедиялық мақалалар жарық көрді. Көшпенділер мен ата-тегіміздің өмірі, аңыздар мен миф дүниесі, кең дала, ашық ғарыш, киіз үй етене жақын болды. Академик Ә.Х. Марғұлан берілген мәліметтер бойынша 14 томдық негізгі еңбектерінен тұратын зор ғылыми мұра қалдырды. Тек қана шығармаларының толық жинағы, орасан еңбегі ғалымның ұлы мақсатын түсінуге мүмкіндік береді.

Қорыта келгенде айтарымыз, Әлкей Марғұлан бұрмаланған тарих шындығының бетпердесін ашты. Ғалымның еңбектерінде көшпелі қазақтардың жері адамзат өркениетінің ежелгі орталығы ретінде сипатталады. Қазақ даласының сұлулығы мен ежелгі қалалардың мәдениетін ғалым жазудан жалықпаған. Оның еңбектері бүгінге дейін маңызын жоғалтқан жоқ. Қазақ жерінде өмір сүрген халықтардың ата-бабасы мен шығу тегін айқындап берді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

КОГНИТИВТІ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІ: ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОГНИТИВТІК ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНЕ НЕГІЗДЕЛГЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕР

Ибрагим Азамат Асылбекұлы
Ағылшын тілі үйірмесінің педагогы
Қызылорда қаласы, "Оқушылар мен жасөспірімдер үйі" МКҚК

Кіріспе

Қазіргі қоғамда шет тілдерін меңгеру – жеке тұлғаның жаһандық деңгейде бәсекеге қабілеттілігін қалыптастырудың маңызды аспектісі. Бұл процесте оқушылардың когнитивтік қабілеттерін дамытуға бағытталған әдістерді қолдану оқыту процесінің тиімділігін айтарлықтай арттырады. Когнитивтік ғылым мен педагогикалық инновациялар тоғысқан заманауи тәсілдер арқылы ағылшын тілін меңгеру жаңа деңгейге жетеді.

Бұл докладтың басты мақсаты – оқушылардың когнитивтік даму ерекшеліктерін ескере отырып, ағылшын тілін оқытудағы тиімді әдістер мен технологияларды талқылау, жеке педагогикалық тәжірибені сипаттау және оның нәтижелерін талдау.

Мақсаты мен міндеттері:

- Оқушылардың когнитивтік ерекшеліктеріне негізделген әдіс-тәсілдерді анықтау және сипаттау.
- Инновациялық құралдарды, цифрлық ресурстарды және біртұтас тәрбие бағдарламасының элементтерін ағылшын тілі сабақтарында қолдану тәжірибесін бөлісу.
- Әріптестерге оқыту процесінде қолдануға болатын ұсыныстар беру.

Негізгі бөлім

Тақырыптың өзектілігі

XXI ғасырда ағылшын тілі тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сондай-ақ ғылым, технология, экономика және мәдениет салаларында да негізгі құралға айналды. Алайда, тіл меңгеру процесінде оқушылардың танымдық қабілеттерін толыққанды дамытуға кедергі болатын бірнеше факторлар кездеседі:

- Мотивацияның төмендігі;
- Есте сақтау қиындықтары;
- Практикалық қолдану мүмкіндігінің аздығы.

Когнитивтік ғылым қағидаттарына негізделген әдіс-тәсілдер осы мәселелерді шешуге мүмкіндік береді, себебі олар оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуға және оқыту процесін жеңіл әрі қызықты етуге бағытталған.

Қолданылған әдістер мен технологиялар

1. Геймификация (Gamification)

Геймификацияның маңызы: Ойын элементтері оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырады, ынталандырады және жаңа ақпаратты қабылдауын жеңілдетеді.

Қолданылған әдістер:

- Kahoot, Quizizz: Интерактивті викториналар арқылы грамматиканы және сөздік қорды тексеру.
- Blooket: Тіл үйренуді қызықты ету үшін ойын форматын қолдану.
- Рөлдік ойындар: «Саяхатшы» немесе «Әуежайдағы турист» тақырыбында диалог құру.

Нәтиже: Оқушылардың сабаққа қатысу деңгейі 35%-ға артты, жаңа сөздерді меңгеру жылдамдығы 20%-ға өсті.

---

2. Storytelling (Әңгімелеу)

Storytelling ерекшелігі: Әңгімелеу әдісі оқушылардың қиялын дамытып, оқыту процесін жандандырады.

Қолданылған тәсілдер:

- Сандық storytelling: Canva немесе Padlet арқылы оқушылар өз әңгімелерін визуализациялайды.
- Тақырыптық storytelling: Мәдениетаралық тақырыптарды енгізу. Мысалы, «Менің болашақтағы үйім» немесе «Достықтың күші».
- Көркем әңгімелеу: TED-Ed және National Geographic видеоматериалдарын пайдалану.

Нәтиже: Әңгімелеу әдісі оқушылардың тілдік дағдыларын жақсартып, мәтін құрау қабілетін арттырды.

---

3. Цифрлық құралдар

Цифрлық технологияларды қолдану: Заманауи қосымшалар мен платформалар тілдік дағдыларды меңгеруді жеңілдетеді.

Қолданылған құралдар:

- Duolingo: Сөздік қорды байыту.
- Quizlet: Флеш-карталар арқылы грамматика мен лексиканы қайталау.
- TED Talks: Тыңдалым дағдыларын дамыту.
- Google Jamboard: Топтық жұмыс үшін визуализация құралы.

Нәтиже: Тыңдау, жазу және сөздік қорының дамуы бойынша айтарлықтай жақсару байқалды.

Нәтижелерді талдау

1. Оқушылардың танымдық қабілеттерінің дамуы:
   - Есте сақтау қабілеті ойын элементтерінің көмегімен 25%-ға жақсарды.
   - Сыни ойлау дағдылары storytelling жобалары арқылы дамыды.
2. Сабаққа қатысу белсенділігі:
   - Сабақтарға қатысу көрсеткіші 40%-ға артты.
3. Тілдік дағдылар:
   - Сөздік қор 20%-ға артты.
   - Тыңдалым және сөйлеу дағдылары жақсарды.

Қиындықтар және оларды шешу жолдары

Қиындықтар:

- Кейбір оқушылар жаңа әдістерді бастапқыда түсіну қиындықтарына тап болды.
- Тілдік деңгейі төмен оқушылар материалды баяу меңгерді.

Шешімдер:

- Әр оқушының деңгейіне сай тапсырмалар дайындау.
- Сабақ алдында әдістерді түсіндіру бойынша қысқа нұсқаулық өткізу.

Қорытынды

Қорытындылар:

Когнитивтік ғылым қағидаттарына негізделген әдістер ағылшын тілін оқыту процесін тиімді әрі қызықты ете алады. Геймификация, storytelling, STEAM әдістері оқушылардың когнитивтік және тілдік қабілеттерін дамытуға оң әсерін тигізді.

Ұсыныстар:

- Заманауи цифрлық құралдарды сабақ барысында белсенді қолдану.
- Оқушылардың қызығушылықтарын ескере отырып, жеке жобалар ұйымдастыру.
- Интерактивті әдістерді қолдану арқылы білім беру процесін жетілдіру.

Келесі қадамдар:

- Тыңдалым және жазу дағдыларын дамытуға бағытталған жаңа әдістерді енгізу.
- Біртұтас тәрбие бағдарламасы аясында оқушылардың эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын дамыту.

Қолданылған әдебиеттер

1. Baddeley, A. (2000). Working Memory and Language. Psychology Press.
2. Clark, R. E., & Mayer, R. E. (2016). E-learning and the Science of Instruction. Wiley.
3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
4. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКОЙ ИГРЫ В УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ СУЩНОСТЬ ДИДАКТИЧЕСКОЙ ИГРЫ

Изимгалиева Нурия Сагиндиковна
учитель начальных классов
СОШ №5 г. Актобе

Из всего существующего многообразия различных видов игр дидактические игры используются в качестве одного из способов обучения. Дидактическая игра – это вид деятельности, занимаясь которой, дети учатся. «Двойственная природа игры – учебная направленность и игровая форма- позволяет стимулировать овладение в непринуждённой форме конкретным учебным материалом. Дидактическая игра имеет свою устойчивую структуру, которая отличаете от другой деятельности». Основными структурными компонентами дидактической игры являются: игровой замысел, правила, игровые действия, познавательное содержание или дидактические задачи, оборудование, результат игры. В отличие от игр вообще дидактическая игра обладает существенным признаком-наличием чётко поставленной цели обучения и соответствующего ей педагогического результата, которые могут быть обоснованы, выделены в явном виде и характеризуются учебно-познавательной направленностью.

Игровой замысел – первый структурный компонент игры - выражен, как правило, в названии игры. Он заложен в той дидактической задаче, которую надо решить в учебном процессе. Игровой замысел часто выступает в виде вопроса, как бы проектирующего ход игры, или в виде загадки. В любом случае он придаёт игре познавательный характер, предъявляет к участникам игры определённые требования в отношении знаний.

Каждая дидактическая игра имеет правила, которые определяют порядок действий и поведение учащихся в процессе игры, способствуют созданию на уроке рабочей обстановки. Поэтому правила дидактических игр должны разрабатываться с учётом цели урока и индивидуальных возможностей учащихся. Этим создаются условия для проявления самостоятельности, настойчивости, мыслительной активности, для возможности появления у каждого ученика чувства удовлетворённости, успеха. Кроме того, правила игры воспитывают умение управлять своим поведением, подчиняться требованиям коллектива. Существенной стороной дидактической игры являются игровые действия, которые регламентируются правилами игры, способствуют познавательной активности учащихся, дают им возможность проявить свои способности, применить имеющиеся знания, умения и навыки для достижения целей игры. Очень часто игровые действия предваряются устным решением задачи.

Учитель, как руководитель игры, направляет её в нужное дидактическое русло, при необходимости активизирует её ход разнообразными приёмами, поддерживает интерес к игре, подбадривает отстающих.

Основой дидактической игры, которая пронизывает собой её структурные элементы, является познавательное содержание.

Познавательное содержание заключается в усвоении тех знаний и умений, которые применяются при решении учебной проблемы, поставленной игрой.

Оборудование дидактической игры в значительной мере включает в себя оборудование урока. Это наличие технических средств обучения, кодопозитивов, диапозитивов и диафильмов. Сюда также относятся различные средства наглядности: таблицы, модели, а также дидактические раздаточные материалы.

Дидактическая игра имеет определённый результат, который является финалом игры, придаёт игре законченность. Он выступает прежде всего в форме решения поставленной учебной задачи и даёт школьникам моральное и умственное удовлетворение. Для учителя результат игры всегда является показателем уровня достижений учащихся или в усвоении знаний, могут или в их применении.

Все структурные элементы дидактической игры взаимосвязаны между собой и отсутствие основных из них, разрушает игру. Без игрового замысла и игровых действий, без организующих игру правил дидактическая игра или невозможна, или теряет свою специфическую форму, превращается в выполнение указаний, упражнений. Поэтому при подготовке к уроку, содержащему дидактическую игру, необходимо составить краткую характеристику хода игры (сценарий), указать временные рамки

игры, учесть уровень знаний и возрастные особенности учащихся, реализовать межпредметные связи.

Сочетание всех этих элементов игры и их взаимодействие повышают организованность игры. Её эффективность, приводят к желаемому результату.

Ценность дидактических игр заключается в том, что в процессе игры дети в значительной мере самостоятельно приобретают новые знания, активно помогают друг другу в этом

При использовании дидактических очень важно следить за сохранением интереса школьников к игре. При отсутствии интереса или угасании его ни в коем случае не следует принудительно навязывать игру детям, т.к. игра по обязанности теряет своё дидактическое, развивающее значение; в этом случае из игровой деятельности выпадает самое ценное – эмоциональное начало. При потере интереса к игре учителю следует своевременно принять действия, ведущие к изменению обстановки, этому служить эмоциональная речь, приветливое отношение, поддержка отстающих.

При наличии интереса дети занимаются с большой охотой, что благотворно влияет и на усвоение ими знаний.

Очень важно проводить игру выразительно. Если учитель разговаривает с детьми сухо, равнодушно, монотонно, то дети относятся к занятиям безразлично, начинают отвлекаться. В таких случаях бывает трудно поддерживать интерес, сохранять желание слушать, смотреть, участвовать в игре. Нередко это и совсем не удаётся, и тогда дети не получают от игры никакой пользы, она вызывает у них только утомление. Возникает отрицательное отношение к занятиям. Учитель сам должен в определённой степени включаться в игру, иначе руководство и влияние его будут недостаточно естественными. Умение включаться в игру - тоже один из показателей педагогического мастерства. Интересная игра, доставившая детям удовлетворение, оказывает положительное влияние и на проведение последующих игр. При проведении дидактических игр забавность и обучение надо сочетать так, чтобы они не мешали, а, наоборот, помогали друг другу. Средства и способы, повышающие эмоциональное отношение детей к игре, следует рассматривать не как самоцель, а как путь, ведущий к выполнению дидактических задач.

Список литературы:

1. Башаева Т.В. Развитие восприятия у детей (форма, цвет, звук): Попул. пособие для родит. и педагогов. – Ярославль «Академия развития», 2018

2.Игры – обучение, тренинг, досуг / под ред. В.В. Петрусинского. – М.: Новая школа, 20144

3. Кульневич С.В. Нетрадиционные уроки в начальной школе. Воронеж,2004.

в 3-х т. – кн. 2. – 2-е изд., М.: Просвещение «Владос», 2015

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЦИФРЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕР МЕН ПЛАТФОРМАЛАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ЗАМАНАУИ САБАҚТЫ ЖОСПАРЛАУ НЕГІЗДЕРІ

Карагулова Дамира Кереевна
№6 Хромтау гимназиясының
тарих пәнінің мұғалімі

Цифрлық технологиялар – бұл ақпараттық қоғамдағы өмірге бейімделген тұлғаны тәрбиелеуді, қарқындату және оңтайландыру мәселелерін табысты шешетін құрал. Цифрлық әлемге өту соңғы екі онжылдықтан аса уақытта қарқынды дамып келеді. Бүгінгі күні цифрлық технологиялар жаһандық экономикалық дамудың негізгі факторларының біріне айналып отыр.

Қызықты емес презентациялардың кететін уақыты келді. Сауалнамалар, тесттер, реакциялар жүргізуге және аудиторияның назарын аударуға мүмкіндік беретін қызметтер бар...

Цифрлық білім беру ресурстары (бұдан әрі — ЦБР) білім беру мазмұнын анықтайтын электрондық оқыту жүйесі компоненттерінің бірі болып табылады. Білім берудің жоғары сапасын қамтамасыз ету үшін, оқу үдерісінде өскелең ұрпақтың ЦБР белсенді қолдану, бүгінгі таңда берілген бағдарлама аясындағы педагогикалық қоғамдастықтың алдында өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Сабағымда пайдаланатын платформаларға тоқталсам, quizizz.com - тест жасау үшін ең үздік платформа

- Оқушы компьютерді, ноутбукті немесе смартфонды пайдалана отырып, ПИН-кодты және өз атын енгізеді, яғни тестілерді интернетке қолжетімділігі бар кез келген құрылғыда ойнатуға болады.
- Мұғалім сыныпты жақсы басқаруға, әр оқушының жеке жұмысын бақылауға мүмкіндік алады
- Оқушылар бірдей тапсырмаларды алады, бірақ әр оқушы өз құрылғысында кездейсоқ сұрақтар тізбегін алады және тестпен өзіне тән қарқынмен жұмыс істейді.
- Мұғалім әр оқушының жұмысын қадағалайды.
- Сіз сынып жұмысының толық көрінісін аласыз
- Әр тестілеуден кейін сіз нәтижелермен танысып қана қоймай, сонымен қатар Excel кестесінде мәліметтер алуға мүмкіндік аласыз
- Қажет болса, мұғалім тек тесттерін ғана емес, сонымен қатар Quizizz кітапханасында орналастырылған дайын тесттерді де қолдана алады.

www.canva.com

- Canva-бұл графикалық редактор, онда пайдаланушылар суреттерді өңдей алады, мұқабалар, бейнелер мен презентациялар жасай алады. Дизайнер материалдарды бренд дизайнына сәйкес модельдеуге және бір стильде жасауға көмектеседі.
- Canva сізге жеке және бизнес мақсаттар үшін кескіндер жасауға мүмкіндік береді, сондықтан ол әртүрлі салалардағы адамдарға жарамды.
- Canva редакторында көптеген мүмкіндіктер мен құралдар бар: ол сызбалар, макеттер, портфолио, фотосуреттерді өңдеуді қолдайды
- Конструктор келесі құралдармен ұсынылған: 250 мыңнан астам үлгі түрлері. Презентация редакторы. Сәндік элементтер: жақтаулар, сызықтар. Тегін авторлық құқығы жоқ фотосуреттер. Олар дизайнды сүйылтады немесе бірегей шешімдерге уақыт болмаған кезде коллаждар жасайды. Диаграмманы құру.
- Мүмкіндіктері:
- анимация жасау;
- қаріптерді дерекқорға жүктеу мүмкіндігі;
- суреттің өлшемін жылдам өзгерту;
- PNG кескіндерімен жұмыс жасау
- логотиптер жасау
- су таңбасын жасау мүмкіндігі;

LearnungApps.org

- LearningApps.org оқыту мен оқыту процесін қолдау үшін тегін Web 2.0 сервисі.

Бұл қызмет сабақтарда және сыныптан тыс жұмыстарда қолдануға арналған әртүрлі пәндер бойынша интерактивті оқу модульдерін құруға арналған конструктордың бір түрі

- Онлайн-сервис жеке жаттығулар, тапсырмалар, қосымшалар жасауға, оларды әр түрлі форматта сақтауға, кітапханадан дайын модульдерді пайдалануға, пайдаланушылар арасында еркін ақпарат алмасуға, сыныптар құруға және онда оқушыларды жазуға, оқушылардың жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Mentimeter.com

- Mentimeter - нақты уақыт режимінде сауалнамалар мен дауыс беру үшін ақысыз,

қарапайым, стильді онлайн қызмет. Сіз дайын мысалды қолдана аласыз немесе өз презентацияңызды жасай аласыз – сұрақтары бар қызықты тақта. Ол оқушыларға нақты уақыт режимінде сауалнама жүргізу үшін ыңғайлы, өйткені ол мобильді құрылғыларда да, электронды ортада да қол жетімді.

- Mentimeter жасаушылары бұл мәселелерді интерактивтілік және жылдам кері байланыс арқылы шешуді ұсынады.
- Бұл тек мектеп мұғалімдері мен университет оқытушыларына ғана емес, сонымен қатар вебинарлар мен онлайн шеберлік сабақтарын өткізетіндерге де пайдалы болады. Интерактивтілік пассивті тыңдаушыны процестің белсенді қатысушысына айналдырады және оқуға назар аударуға көмектеседі.

Сандық білім ресурсы мұғалімді алмастыра алмайды, бірақ мұғалімге қосымша материалдарды ұсынады, яғни сабақ мазмұнын ақпараттық коммуникациялық технологиялардың жаңа мультимедиялық мүмкіндіктерін толықтыруға, оқушылардың назарын аса маңызды оқу тақырыптарына аударуға қажет болған жағдайда оқушылардың назарын зерделенген көріністердің ерекшеліктеріне шоғырландыруға, оны көрнекті түрде көрсетуге, сабақтың мазмұнын қоғамда болып жатқан өзгерістермен, өмірлік тәжірибелермен, оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарымен және т.б. құбылыстармен байланыстыруын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Нағымжанова Қ.М. Инновациялы-креативті технологиялар. - Алматы, 2015

2. Интерактивті оқыту әдісін қолданып сабақты жоспарлау және басқару: әдіст. құрал/құраст. Ж.А.Жартынова, В.Н.Ким, Т.Б.Корнилова – Алматы, 2014.

3. Әлімов А.Н. Цифрлы Қазақстан – үлкен мүмкіндіктерді сыйлайды. – Егеменді Қазақстан.№4 2018.

4. https://www.canva.com

INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF STUDENT ASSESSMENT

Кемалова А.Б.
6В01731 «Шетел тілі: екі шетел тілі» білім беру бағдарламасы
Ғылыми жетекшісі: Оспанова Ж.Т.
Баишев Университеті, Ақтөбе қаласы, Қазақстан Республикасы

Abstract
The article discusses the creation of interactive and creative teaching strategies that maximize learning, enhance its caliber, and encourage the fusion of theory and practice. The idea of modern education entails the modernization of teaching methodologies.
The employment of interactive teaching methods transforms lessons, making them more engaging and educational for students, which in turn becomes a powerful motivator for greater study of the subject. Interactive teaching methods offer teachers and students a variety of options for effective interaction.
Key words: assessment, innovation, formative assessment, summative assessment, interactive technologies.

When related sciences started to be heavily developed in the field of pedagogy in the early 1990s, the term “interactive learning” emerged relatively recently. The sociological term “interactivity” is the source of this definition.
“Interactive learning (from English Interaction) is learning that utilizes how students communicate with the learning circumstances, the learning environment that functions as an area within the educational activity”
The history of interactive technologies dates back to 1960. Significant shifts in the media’s communication style occurred during these years. The idea of interactive techniques and tools was unclear back then.
With the establishment of the worldwide Network in 1991 and the release of the first web browsers in 1994, education turned genuinely “interactive”. The phrase “interactive learning” has been in use since that time. One communication tool that offers a virtual learning environment is the Internet.
Scientists from Kazakhstan are now studying interactive teaching strategies that boost students’ enthusiasm and engagement when they work together to solve an issue. K. Ustemirov, B. A. Abdykarimov, A.M. Abdirov, T. K. Musalimov, and Sh. A. Kirabayeva, for instance, research problem-based learning, new pedagogical tools, student search activation, establishing a successful environment, and innovative collaboration.

Assessment in the classroom serves as both a procedure and an outcome. This allows students to identify the positive and negative aspects of their work and make timely revisions to reach the best possible outcome. The assessment’s outcome is the student’s personal development, as well as their particular quality of knowledge and degree of learning.
The lesson’s mandatory assessment phase serves the dual purposes of comparing the outcome to the objective based on predetermined standards and developing a mindset regarding performance quality [1, p.15].
In addition to determining the student’s level of knowledge and proficiency in everyday tasks like homework and the classroom, formative assessment, which is conducted in real time, also determines the operational interaction between the student and teacher throughout training. It can be used by students to assess their current learning status, identify areas for improvement, and figure out how to reach the required level [2, p.60].
The purpose of the evaluation is to determine the student’s strengths and shortcomings in order to enhance future performance and the process of learning by furnishing important details.
For instance, we can apply the “mutual assessment” strategy in an English class. By evaluating each other’s work, students can integrate the material they have learned through this method. Students assess one other’s work by pointing out the benefits and drawbacks they have [3, p.23]
In addition, it could be difficult to ignore the importance of feedback, another type of evaluation. Feedback, like air, is crucial for effectively promoting learning and assisting students in achieving better learning outcomes. In order to fill learning gaps, teachers give students descriptive feedback as part of the formative assessment process, which focuses on their performance and accomplishments. A feedback-seeking study may question, “Where do I go in my studies?”(What am I seeking to learn?); “How do I work in my research studies?”(What did I do to achieve my goal?) Along with “What should you learn in the future?”(What tasks must be accomplished to ensure an effective learning outcome? Students believe that to improve the learning process, they should ask them-

selves more questions or receive feedback more frequently [4, p.296].

Interactive Internet tools can be utilized for formative assessment of students' actions, such as the following:

Quizalize is an effective tool for arranging tests and quizzes in the classroom. It enables teachers to design intriguing classroom projects or manage outstanding homework assignments.

Teachers may instantly examine the results and clearly recognize their pupils' strengths and flaws. The quiz building process is basic and straightforward.

Picture 1. Quizalize

Kahoot offers educators to construct quizzes with a variety of visual elements which include videos, photos, and textual.

Each assessment you make is accessible by students on any handheld gadget. Teachers can determine the time for students to complete tasks. Students get bonus points for replying early. With the engaging interactive game-based learning platform Kahoot, educators may assess student performance. Possibly the most often used evaluation instrument [5, p.50].

Picture 2. Kahoot

GoFormative is another superb instrument for rapidly and conveniently collecting formative assessment data. This application enables teachers to construct quizzes or questions that are open-ended to verify information and even design a certain thing. The teacher may observe the pupils take the test in real time, and we can arrange multiple groups in the same classroom [6]

Picture 3. GoFormativ

The following tenets guide assessment practices in foreign education, or English classes: they are designed to bring students' attention to the objectives of instruction and the requirements for success. The instructor gives the pupil the knowledge they require to decide what kind of training they should pursue next. First and foremost, the following tasks are assigned for this: developing the student's self-esteem skills; providing ongoing feedback to the student; inspiring the student to pursue more focused learning; alerting students to the caliber of their work; updating teachers on student progress; and informing parents and the community about the extent to which learning outcomes are being met [7, p.39].

In summary, it should be mentioned that, in theory, all parties involved in the educational process—including English teachers—are able to understand how the student's knowledge is assessed during the training session by actively using contemporary assessment criteria.

Formative assessment is a crucial part of the classroom experience, according to research. When implemented properly, formative assessment is seen to be an instructional tool that can improve student learning.

Literature

1. Апашева С., Мамраимов С. Жаңартылған білім беру бағдарламасы аясындағы қазақстан тарихы сабағында оқушылардың білімін бақылау мен бағалаудың оңтайлы тәсілдерін анықтау //вестник казпту имени абая, серия «исторические и социально-политические науки». – 2021. – т. 1. – №. 68.

2. Саламат А. Шет тілі сабақтарында оқушылардың білімін бағалаудағы заманауи критерийлер //Вестник Казахского национального женского педагогического университета. – 2021. – №. 3. – С. 58-66.

3. Одинцова С.А., Шовкович О.Л. СИСТЕМА ОЦЕНИВАНИЯ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН // Международный студенческий научный вестник. – 2018. – № 5. ;

4. Хайновский С.Е. Интерактивные методы обучения и их актуальность на сегодняшний день. Педагогический журнал. 2022. Т. 12. № 4А. С. 296-34 .

5. Саламат А., Курмамбаева Ж. Б. Шет тілі сабақтарында бағалаудың заманауи технологиялардың маңыздылығы //Инновациялық Еуразия Университетінің Хабаршысы Учредители: Инновационный Евразийский университет. – №. 1. – С. 44-51.

6. https://pedsovet.org/article/veb-servisy-dla-ocenivania-na-uroke-moj-vybor

7. Камалова С.Т. Сыныпта оқушылардың оқу нәтижелерін бағалау: оқу-әдістемелік құрал– Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБББҰ. Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014 – 44 б.

Оқушыларды бағалау процесіндегі интерактивті технологиялар

Аннотация
Мақалада оқытудың тиімділігін арттыратын, оның сапасын арттыратын және теория мен практиканың бірігуіне ықпал ететін интерактивті және креативті оқыту стратегияларын құру талқыланады. Қазіргі білім беру идеясы оқыту әдістемесін жаңғыртуды көздейді. Интерактивті оқыту әдістерін қолдану сабақтарды түрлендіреді, бұл оларды оқушылар үшін қызықты және танымдық етеді, бұл өз кезегінде тақырыпты тереңірек зерттеуге күшті ынталандыруға айналады. Интерактивті оқыту әдістері мұғалімдер мен студенттерге тиімді өзара әрекеттесудің көптеген нұсқаларын ұсынады.

ОПЫТ ПРОЕКТИРОВАНИЯ И ПРИМЕНЕНИЯ ЗАДАЧ НА ФУНКЦИОНАЛЬНУЮ ГРАМОТНОСТЬ В ПРЕПОДАВАНИИ ХИМИИ

Кулик Ирина Юрьевна
педагог-мастер, учитель химии
КГУ «Гимназия №1» ОО города Темиртау
УО Карагандинской области

Аннотация
Данный материал предлагает авторское видение проектирования заданий на формирование функциональной грамотности учащихся. Предложенный алгоритм апробирован, даёт позитивную динамику качества знаний естественного цикла наук.

Просто знать – это еще не все, знания нужно уметь использовать…
И.В. Гете

В соответствии с Концепцией развития образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы, утвержденной Постановлением Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249, в образовании основной упор делается на академические знания, в основе которых устойчивая функциональная грамотность, развитые метапредметные навыки и компетенции обучающихся.

В современном мире, где знания становятся ключом к успешной жизни, особенно важно и актуально не просто изучать науки, но и уметь применять их в реальных жизненных ситуациях.

Цель учителя заключается в том, чтобы создать инструменты для интеграции теоретических знаний и практических навыков, способствующих критическому мышлению и применению химических знаний в жизненных реалиях, обеспечивая при этом творческую атмосферу и безопасную обучающую среду для учеников.

Что же поможет учителю естественных наук в формировании продуктивной образовательной среды и успешного ученика?

Одно из решений – системное использование контекстных задач по развитию функциональной грамотности.

Необходимость использования контекстных задач в практике трудно переоценить, так как способность учащихся к применению естественнонаучных знаний во взаимосвязи с различными аспектами жизни человека является ахиллесовой пятой, уязвимым местом преподавания химии.

Годы преподавательской практики, результаты наблюдений и мониторингов свидетельствуют о том, что стандартные задачи, решаемые по алгоритмам, способствуют ситуационным знаниям: если знания «сфотографированы» и не осознаны учащимися, они проявляются только в тех ситуациях, в которых формировались. В этих случаях формируется простое репродуктивное мышление с применением готовых

знаний и умений.

Проявление апперцепции – продуктивного воображения, посредством которого выявляется причинно-следственная связь, начинает явно проявляться при системном использовании задач на функциональную грамотность. При этом новая информация ассоциируется с предыдущими знаниями и опытом, создавая таким образом более полное и глубокое понимание химических явлений.

Создание заданий учителем в системе и следование алгоритму могут привести к более структурированному и эффективному процессу, но важно не забывать о необходимости баланса между соблюдением алгоритма и проявлением индивидуальной творческой инициативы.

Для проектирования заданий целесообразно использовать следующий алгоритм:

1. Поиск валидных источников информации для создания контекста заданий. не только по химии, но и по смежным естественно-математическим наукам, которые объединяют знания в единую систему. В открытый для социума дискурс, помимо учебников, можно предложить использовать материалы научно-практических конференций, где осуществляется проверка качества статей рецензентами, а также следующие периодические издания:

- «Знание – сила»
- «Квант»
- «Наука из первых рук»
- «Кот Шрёдингера»
- «Химия и жизнь»

Это научно-популярные издания для всех, кого увлекает наука. Это источники, изобилующие научными экспериментами, парадоксами и реальными историями. Также целесообразно использование онлайн-курсов, видеолекций и образовательных платформ (например, BilimLand, TwigBilim, Coursera, Khan Academy) для получения актуальной информации.

2. Определение темы и цели задания. Далее выбрать тему, которую необходимо охватить (например, информация из периодической системы элементов, химические реакции, законы стехиометрии, свойства веществ и т.д.), а также определить цель задания: какие академические знания должны показать учащиеся и какие навыки должны быть развиты у учащихся (сравнение, анализ, синтез, применение знаний в практике и т.д.).

3. Формулирование задания. Сформулировать задачу так, чтобы она требовала применения знаний по химии в реальной жизни или в междисциплинарном контексте. Пример: «Как выбрать безопасные моющие средства для дома, учитывая их химический состав?».

4. Разработка контекста. Сформулировать название задания – в отличие от простой нумерации — это первая «нотка» мотивации. Название «оживляет» задание, привлекает интерес учеников. Создать сценарий или ситуацию, в которой ученики могут применить свои знания. Пример: «Вам необходимо выполнить проект «Экологические риски в домашней уборке» и в качестве продукта проекта предложить рекомендации по использованию безопасных химикатов для чистки, уборки и стирки».

5. Составление вопросов. Включить открытые и закрытые вопросы, которые будут способствовать глубокому анализу и критическому мышлению. Они помогут ученикам анализировать информацию, сравнивать различные вещества, делать выводы и предлагать решения. Примеры вопросов:

- Какие химические компоненты содержатся в выбранных вами моющих и чистящих средствах (окислители, восстановители, отбеливатели, энзимы, антиаллергенные компоненты, ароматизаторы и др.)?
- Возможно ли взаимодействие химических компонентов разных моющих средств при смешивании? Какие последствия могут быть при смешивании хлорсодержащих отбеливающих и дезинфицирующих препаратов с другими средствами бытовой химии?
- Могут ли они повлиять на здоровье человека и окружающую среду? Оцените экологические риски, связанные с возможными негативными воздействиями на организм.
- Какие деликатные и эффективные альтернативы вы можете предложить?

6. Определение критериев оценки. Установить четкие критерии для оценки выполнения задания (глубина анализа, обоснованность выводов, креативность предложений и т.д.).

7. Проведение задания. Предложите задание учащимся, объяснив его цель и значимость. Обеспечьте необходимыми материалами (статьи, таблицы, ссылки на ресурсы, электронные датчики PASCO и т.д.) для выполнения задания.

8. Анализ результатов и рефлексия. Проанализировать ответы учеников можно через креативную форму проведения брифинга или пресс-конференции, сценарий которых будет вдохновлять учеников и побуждать их к обсуждению, где учащиеся поделятся своими мыслями как эти знания будут применяться в реальной жизни. Возможны визуальные формы представления результатов (например, презентации, постеры, видеоролики, авторские подкасты), а также использование опросов или анкет для получения количественных данных о понимании задания.

Какие шаги целесообразно сделать для осуществления критериального оценивания функциональной грамотности?

Шаг 1: Определяем цель оценивания - какие знания должны показать учащиеся, какие навыки помогут в выполнении задания.

Шаг 2: Выбираем критерии оценки. Они должны быть достаточно конкретными, измеряемыми и согласованными с целью. Четкое определение критериев позволяет уменьшить субъективность и

повысить объективность оценки результатов учащихся. Примеры критериев:

- полнота ответа
- аргументированность утверждений
- использование научной терминологии
- правильность интерпретации научных данных
- логика изложения
- креативные идеи для альтернативы
- оригинальность предложений

Шаг 3: Создаём шкалу оценок - понятную для всех участников процесса оценивания. Для проведения мониторинга уровня развития функциональной грамотности учащихся можно использовать упрощенный вариант балльной системы: 0 баллов, 1 балл и 2 балла.

Для оценки решения расчётных задач с применением математического аппарата можно предложить дополнительные критерии:

- Эвристика (идея)
- Прогнозирование (построение гипотезы, предложение плана действий)
- Выбор рационального пути решения
- Способность применять и интерпретировать математику (чтение и построение диаграмм, графиков; конвертирование единиц измерения в другие системы; использование логарифмических функций для нахождения pH; умение решать математические системы уравнений с несколькими неизвестными для определения состава смеси).

Разработанные задания на функциональную грамотность эффективно реализуют методы организации работы в группах, как мозговой штурм, групповая дискуссия, TED-конференция, где формируются «инновационное мышление – стремление к достижению высоких результатов и готовность проявлять усердие в преодолении препятствий, освоении новых навыков и полной реализации своего потенциала, тем самым подготавливая их к успеху в будущих начинаниях; креативность, как способность генерировать оригинальные, полезные и соответствующие контексту идеи и нетрадиционные эффективные способы решения проблем» [1]. Эти основные цели и задачи были заложены в Программе воспитания «Біртұтас тәрбие», где Глава государства Касым-Жомарт Токаев акцентировал внимание на формирование всесторонне развитой личности, готовой к жизненным вызовам и успешной социализации.

Литература:

1. Программа «Біртұтас тәрбие» Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от «30» июля 2024 года № 194

2. Веселова Л.А. «Активизация функциональной грамотности учащихся на уроках химии» - Журнал «Молодой учёный» . № 48 (495) издательство «Педагогика» Декабрь 2023 г.

3. Исследование «PISA для школ» «Гимназия №1» в сопоставлении с результатами мировых образовательных систем (по результатам исследования 2022 года) Издательство ОЭСР, ул. Андре Паскаля 2 75775 Париж Седекс 16, Франция

4. Методические рекомендации по развитию естественнонаучной грамотности учащихся. Нур-Султан: филиал «Центр образовательных программ» АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2020 г.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМЫТУ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Матекова Лида Көпбергенқызы
Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы
Аққайың бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Сөйлеу мәдениеті баланың өмірінде маңызды рөл атқарады, оның қарым-қатынаста да, кәсіби салада да табысқа жетуіне әсер етеді. Ол біздің өз ойымызды білдіру, түсіну және басқа адамдармен қарым-қатынас жасау қабілетімізді анықтайды. Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастыру ойды анық, әдемі жеткізуді қалыптастыру үшін ғана емес, өзіне деген сенімділікті арттыру, кәсіби өсу үшін де маңызды. Бұл мақалада біз осындай жұмыстарды ұйымдастырудың негізгі аспектілерін қарастырамыз.

• Сөйлеу мәдениетінің маңыздылығын түсіну

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастырудың бірінші қадамы оның маңыздылығын сезіну болып табылады. Сөйлеу мәдениеті басқалармен табысты қарым-қатынас орнатуға, кәсіби қызметте мақсаттарға жетуге және қоғамдық өмірге қатысуға көмектеседі. Ол жеке адамды басқа адамдардың қабылдауына және оның қоғамдағы бейнесіне әсер етеді. Сондықтан сөйлеу мәдениетін дамыту тұлғалық және кәсіби өсудің негізгі аспектісі болып табылады.

• Мақсаттар мен міндеттерді қалыптастыру

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастыру нақты мақсаттар мен міндеттерді анықтаудан басталады. Бұл артикуляцияны жақсарту, сөздік қорын кеңейту, дәлелді сөйлеу қабілетін дамыту немесе көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын жетілдіру болуы мүмкін. Әрбір мақсат нақты тұжырымдалуы және жетістіктерді бағалаудың белгілі критерийлері болуы керек.

• Оқыту әдістері мен құралдарын таңдау

Сөйлеу мәдениетін дамытуға ықпал ететін оқытудың көптеген әдістері мен құралдары бар. Олардың ішінде: - Риторика және шешендік өнер сабақтары, онда олар логикалық және дәлелді дәлелдер құрастыруды, тыныс алуды және интонацияны бақылауды үйренеді.

- Ой-өрісіңізді кеңейту және сөздік қорыңызды байыту үшін әдеби және мәдени мәтіндерді оқу.

- Ана тілінде сөйлейтіндермен немесе сөйлеу мәдениеті саласындағы тәжірибелі мамандармен қарым-қатынас жасауға машықтандыру.

- Айтылым қолданбалары мен онлайн курстар сияқты заманауи технологияларды пайдалану. Нақты әдістерді таңдау тыңдаушылардың мақсаттары мен ерекшеліктеріне байланысты.

4. Прогресті бағалау жүйесін құру.

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарының тиімділігі жүйелі түрде бағалануы керек. Ол үшін артикуляция деңгейін, сөздік қорын, сауаттылығын және ойды жеткізу қабілетін бағалайтын әртүрлі әдістер мен тесттерді қолдануға болады. Тұрақты есеп беру және кері байланыс білім алушыларға да, мұғалімдерге де қай әдістер тиімді екенін және қайсысы түзетуді қажет ететінін түсінуге көмектеседі.

5. Қолдау және мотивация.

Сөйлеу мәдениетін дамыту жұмыстарын ұйымдастыру тек оқытуды ғана емес, басқалардың да қолдауын қажет етеді. Әркім өз ойын еркін жеткізе алатын және сөйлеу тәжірибесін жасай алатын сенім мен қолдау атмосферасын құру маңызды. Біліктілікті табысты дамытуда жетістіктерді марапаттау және дамуды ынталандыру да маңызды рөл атқарады.

Қорытынды.

Сөйлеу мәдениетін дамыту бойынша жұмысты ұйымдастыру – бұл білім алушылардың да, мұғалімдердің де, басқалардың да күш-жігерін талап ететін ұзақ мерзімді процесс. Алайда, бұл күш-жігер ақталады, өйткені сөйлеу мәдениеті жеке және кәсіби өсудің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады, қоғамдағы табысты өзара әрекеттесуге және өмірлік мақсаттарға қол жеткізуге ықпал етеді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1.Көркем сөз журналы-2020ж
2.Абай оқулары-2021ж

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ И УКАЗАНИЯ ДЛЯ ВЫПОЛНЕНИЯ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПО БИОЛОГИИ С ОТВЕТАМИ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ 7-9 КЛАССОВ

Новикова Наталья Николаевна
учитель химии и биологии, педагог-исследователь
КГУ "ОСШ №61 им. С. Базарбаева
Туркестанская область Сайрамский район
Аксукентский с/о с. Байтерек

Лабораторные работы для учащихся по биологии являются неотъемлемой частью образовательного процесса в рамках государственной программы образования Республики Казахстан. Они помогают школьникам не только углубить свои теоретические знания, но и развить практические навыки, необходимые для проведения научных экспериментов, анализа данных и формулировки выводов.

Актуальность данной авторской работы на тему «Методические рекомендации и указания для выполнения лабораторных работ по биологии с ответами для учащихся 7-9 классов» заключается в создании комплекса лабораторных работ с ответами и направлена на помощь школьникам в выполнении лабораторных исследований, способствует формированию у учащихся научного мировоззрения, критического подхода к получаемой информации, умению сравнивать проводимые исследования с примерными ответами и определять правильность проведения эксперимента и помогают лучше понять биологические процессы. Включение в работу вопросов и ответов позволяет закрепить полученные знания и подготовиться к контрольным и экзаменам.

Основной целью методического пособия является систематизация, расширение и углубление знаний учащихся по предмету биология, а также развитие практических навыков (умение применять различные методы исследования - наблюдение, эксперимент, интерпретация полученных данных), развитие творческого потенциала, умение применять полученные знания в жизни.

Данные методические рекомендации включают в себя лабораторные работы с ответами для учащихся 7 классов (14 лабораторных работ), 8 классов (14 лабораторных работ) и 9 классов (8 лабораторных работ) с пошаговым их выполнением и ссылками на дополнительный просмотр видео по темам.

Приведу пример:
Лабораторная работа №7 «Исследование дыхания у растений»
Цель: убедиться в наличие дыхания у растений .
Оборудование: Растение в горшке, колба, известковая вода. Ход работы:
1. Поместите растение под колбу, оставив небольшой зазор. 2. Через 24 часа налейте известковую воду внутрь кол бы. 3. Наблюдайте изменения в цвете известковой воды . Вопросы и ответы:
Какие изменения происходят с известковой вод ой? Ответ: Она мутнеет из-за выделения углекислого газа растением.
Почему растения выделяют углекислый газ?
Ответ: В процессе дыхания растения потребляют кислород и выделяют углекислый газ.

По итогам освоения лабораторных работ учащиеся научатся: -правильно работать с лабораторным оборудованием (с учетом требований по технике безопасности); - планировать этапы работы, выстраивать алгоритм действий и прогнозировать получение необходимых данных; -формулировать гипотезы и доказывать их; -работать с инструкцией при проведении лабораторного опыта (подробная инструкция по теме включает описание используемых методов, материалов и оборудования, а также четкие рекомендации по выполнению задания); -проводить биологические измерения; наблюдать, фиксировать и анализировать результаты экспериментов, записывая их для удобства в таблицы, схемы; -анализировать рисунки, фото, графики по теме ; -знать основные термины и определения, используемые в би ологии; -понимать механизмы биологических процессов и их значение, а также

применять полученные знания в реальной жизни.

Меня, как учителя биологии, раньше постоянно «мучал» вопрос: «Где можно взять лабораторные работы по биологии, чтобы их распечатать на листе и предоставить учащимся для работы на уроке?». В продаже имеются готовые тетради для лабораторных работ, но…, к сожалению, не все родители имеют возможность приобрести их, а купить учителю биологии самостоятельно такие тетради – дороговато. И я выходила из положения таким образом: делала скриншоты лабораторных работ, выводила текст на интерактивную доску, чтобы была видна инструкция всем учащимся, и мы, вместе выполняли эксперимент, записывая данные в тетради. На это уходило много времени…Проведя эксперимент, ребята успевали только записать полученные данные и в устной форме мы вместе обсуждали дальнейшие действия. На следующий урок, мы дополнительно уделяли 10 мин времени от урока на то, чтобы прослушать, какие выводы сделаны. Теперь, я распечатываю необходимую лабораторную работу на лист, лаборант обеспечивает каждого ученика оборудованием, и школьники самостоятельно проводят исследование. При возникновении трудностей, ученик может самостоятельно просмотреть примерный ответ в методическом пособии «Методические рекомендации и указания для выполнения лабораторных работ по биологии с ответами для учащихся 7-9 классов», тем самым удостоверившись, насколько правильно он выполняет задание и откорректировать ход выполнения работы. Налицо – ребенок самостоятельно проводит эксперимент, фиксирует полученные данные, интерпретирует их, экономит время на запись данных в тетради и закрепляет полученные знания на практике.

Я считаю, что внедрение в педагогическую практику пособия «Методические рекомендации и указания для выполнения лабораторных работ по биологии с ответами для учащихся 7-9 классов» позволит учителю биологии комплексно подойти к проведению эксперимента, уделив необходимое время на выполнение лабораторной работы , а ученикам - поможет приобрести уверенность при проведении исследования и следовательно, затем больше уделять внимание биологическим знаниям и использовать их в жизни.

Таким образом, лабораторные работы способствуют развитию навыков научного исследования и позволяют учащимся увидеть воочию связь теории и практики, усвоить методы анализа и интерпретации экспериментальных данных. Результаты этих работ могут послужить основой для будущих научных исследований и профессиональной деятельности в области биологии.

Использованная литература

1. *Кайым К., Сатимбеков Р. Биология. 7 класс. — Алматы: «Атамура», 2015.*
2. *Соловьева А.Р. Биология. 8 класс. — Алматы: «Атамура», 2015.*
3. *Биология. Учебник для 7 класса. — Алматы: «Мектеп», 2015.*
4. *Биология. Учебник для 8 класса. — Алматы: «Мектеп», 2015.*
5. *Кайым К., Сатимбеков Р. Биология. 9 класс. — Алматы: «Атамура», 2016.*
6. *Биология. Учебник для 9 класса. — Алматы: «Мектеп», 2015.*
7. *Жамалбекова Н.А., Муканова М.К. Биология. 7 класс. — Алматы: «Мектеп», 2017.*
8. *Сатимбеков Р., Баймуханова Г., Бегалина А. Общее и частное биология. — Алматы: «Мектеп», 2018.*
9. *Будагов Б.М. Основы биологии. — Алматы: «Казахстан», 2017.*
10. *Тузова Н.П. Биология для школьников. — Москва: «Просвещение», 2015.*
11. *Назарова Л.Н. Методика преподавания Будагов Б.М. Основы биологии. — Алматы: «Казахстан», 2017.*
12. *Тузова Н.П. Биология для школьников. — Москва: «Просвещение», 2015.*
13. *Назарова Л.Н. Методика преподавания биологии в школе. — Алматы: «Білім», 2018.*
14. *Сухорукова В.Л., Прозоровский В.В. Экология и биология человека. — Москва: «Просвещение», 2019.*
15. *Мельникова И.А. Биология. Атлас для школьников. — Москва: «Академия», 2016.*
16. *Трошин А.П. Экологические проблемы Казахстана. — Алматы: «Экономика», 2016.*

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

МАТЕМАТИКАНЫ ОҚЫТУДА ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ДИДАКТИКАЛЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ

Нугманова Шолпан Сериковна
Ақтөбе облысы Темір ауданы №2 қазақ-орыс
ЖОББ мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлауын қалыптастыру педагогикалық процестің маңызды бөлігі болып табылады. Логикалық ойлаудың даму деңгейі бастауыш мектеп жасындағы балалардың шешім қабылдауындағы бастаманың, тәуелсіздіктің, креативтіліктің, стандарттылықтың дамуына әсер етеді. Бастауыш мектепте балалар логикалық әрекеттің элементтерін (салыстыру, жіктеу, жалпылау, талдау және т.б.) үйренуі керек. Сондықтан бастауыш сынып мұғалімінің алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі-балаларға қорытынды жасауға, дәлелдер келтіруге, қорытынды жасауға, қорытынды жасауға, өз пікірлерін негіздеуге және сайып келгенде өз білімдерін алуға мүмкіндік беретін тәуелсіз ойлау логикасын дамыту. Математика-бұл дәл осы пәнді жүзеге асыруға болатын пән.

Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлауын зерттеу мәселесімен отандық психологтар Б.Г. Ананьев, А. А. Люблинская, А. Г. Маклаков, Р. С. Немов, О. К. Тихомиров, педагогтар П. Я. Галперин, Л. В.Занков айналысқан.

Математикалық білім берудің қазіргі жағдайының ерекшелігі теориялық мектептегі математикалық білім деңгейінің жалпы төмендеуімен қолданбалы математикалық дағдылардың рөлі едәуір артады. Математиканы дамытудың тарихи тәжірибесі оның қолданбалы әдістерінің сәтті дамуына іргелі математикалық зерттеулер қолдау көрсететінін көрсетеді. Қазіргі математикалық білім берудің тағы бір ерекшелігі-математиканы оқытудың дәстүрлі әдістері қолайсыз болып қалады.

Математикалық білім берудің негізі логикалық ойлау мен мәдениет болып табылады, онсыз математиканың терең салалары мен әдістерін игеру мүмкін емес. Математикалық логика курсын оқу логикалық ойлау мәдениетін тәрбиелеуге ықпал етеді. Логиканың негізі-математикалық ғылымның құрылымын, оның негізгі ұғымдарын: аксиомаларды, дәлелдемелерді, теорияларды түсіну. Математиканы оқыту белгілі – бір фактілерді жеткізумен және арнайы дағдылар мен қабілеттерді дамытумен ғана шектелмейтіні белгілі. Ол баланың танымдық қабілеттерін, оның ақыл-ойын, мәдениетін дамытуға арналған және сайып келгенде, оқушының жеке басын қалыптастыруға бағытталуы керек. Математиканы оқыту қызығушылықты, сыншылдықты, өзін-өзі бақылауды, тәртіпті және т.б. дамытуға ықпал етуі керек.

Біз орта мектептің барлық сыныптарында логикалық пайымдауды үнемі үйретуіміз керек. Мұны жасау үшін логикалық ойлауды дамытатын жаттығулар мен тапсырмалар қажет. Бұл логикалық міндеттер.

Бастауыш мектепте математика сабақтарында логикалық есептерді қолдану логикалық ойлауды дамытуға ғана емес, сонымен қатар бастауыш сынып оқушыларын дамыту мен оқытудың бірқатар басқа мәселелерін шешуге ықпал етеді. Логикалық есептерді шешу білім алушының математиканы оқуға деген қызығушылығын арттырады. Математика сабақтарында психикалық операцияларды қалыптастыру принципі келесідей жүзеге асырылады:

- өзара байланысты ұғымдар мен операцияларды бірлесіп және бір уақытта зерттеу; кері есептер әдісін кеңінен қолдану;
- деформацияланған жаттығуларды қолдану;
- оқушылардың жаңа тапсырмаларды өз бетінше құрастыру арқылы бастапқы жаттығуды кеңейту;
- бір уақытта бірдей математикалық ақпаратты бірнеше жолмен беру және т. б. логикалық есептерді шешуде келесі мақсаттар көзделеді:
- талдау және синтез; салыстыру, ұқсастық, жалпылау және т. б.;
- жалпы ойлауды және шығармашылықты дамыту және дайындау;
- пәнге, оқу іс-әрекетіне қызығушылықты қамтамасыз ету (логикалық тапсырманың бірегейлігі оқу іс-әрекетіне түрткі болады);
- танымдық іс-әрекет, мақсатқа жетудегі табандылық, тәуелсіздік сияқты шығармашылық тұлғаның қасиеттерін дамыту;
- оқушыларды шығармашылық қызметке дайындау (білімнің шығармашылық ассимиляциясы, іс-қимыл әдістері, бейтаныс жағдайларда білім мен іс-әрекет әдістерін беру және объектінің жаңа

функцияларын көру қабілеті).

Мұндай мәселелерді шешу оқушыны психикалық операциялардың дамуына ықпал ететін логикалық зерттеу құралдарын қолдануға мәжбүр етеді. Бұл міндетпен логикалық ойлауды дамыту бойынша негізгі жұмыс жүргізілуі керек. Шынында да, кез-келген тапсырмада логикалық ойлауды дамытуға үлкен мүмкіндіктер бар. Логикалық міндеттер-мұндай дамудың тамаша құралы. Бұл жағдайда ең үлкен нәтижеге тапсырма бойынша жұмыстың әртүрлі формаларын қолдану нәтижесінде қол жеткізуге болады.

Математика сабақтарында логикалық ойлауды дамытуға бағытталған арнайы есептерді жүйелі қолдану бастауыш сынып оқушыларының математикалық көкжиектерін кеңейтеді және қоршаған шындықтың қарапайым заңдылықтарын сенімді түрде шарлауға және күнделікті өмірде математикалық білімді белсенді қолдануға мүмкіндік береді.

Өкінішке орай, Бастауыш мектепте логикалық есептерді шешуге аз көңіл бөлінеді, негізінен уақыттың аздығына байланысты. Бірақ мұндай есептерді шеше білу математикалық дамудың жеткілікті жоғары деңгейінің көрсеткіші болып табылады. Сонымен қатар, шешудің басқа әдісін табу әдеті болашақта үлкен рөл атқарады. Бірақ біздің ойымызша, логикалық есептерді шеше білу әр оқушыға қол жетімді емес, тек математиканы жақсы көретіндерге немесе жақсы дамыған арнайы математикалық қабілеттерге ие адамдарға қол жетімді.

Дегенмен, бастауыш мектептегі математика сабақтарында мұндай тапсырмаларға көбірек уақыт бөлу керек. Бастауыш сынып оқушыларын логикалық мәселелерді шешуге үйретуде белгілі бір формалар мен жұмыс әдістері бар, мысалы:

Тапсырмада сипатталған жағдайды ұсыну (“сурет” салыңыз). Мұғалім балалардың назарын міндетті түрде ұсынылатын және жіберіп алуға болатын бөлшектерге аударады.

- Бұл жағдайға қиялмен қатысу.
- Тапсырма мәтінін мәндердің бөліктеріне бөлу.
- Сызбаны немесе схеманы қолдана отырып, жағдайды модельдеу.
- Оқушылардың тапсырмалар жазуы.
- Тапсырмалар мен олардың шешімдерін салыстыру әдісін қолдану.
- Өзгертілген мәліметтермен ұқсас тапсырманы құру.
- Кері есептерді шешу және т. б.

Бастауыш мектепте математика сабақтарында логикалық есептерді қолдану логикалық операциялар әдістерін игеруге ықпал етеді, балаларды математикалық ұғымдар, терминдер, символдар әлеміне, яғни теориялық білім әлеміне біртіндеп енгізуге мүмкіндік береді және осылайша эмпирикалық және теориялық ойлаудың дамуына ықпал етеді. Осылайша, математиканы оқу процесінде бастауыш сынып оқушыларының логикалық есептерін дамыту білімнің әртүрлі салаларындағы ұғымдарды әрі қарай зерттеу және заңдылықтарды түсіну үшін негіз болып табылады.

Әдебиеттер

1. Л.Н.Сапарова «ЛогическЛогикалық есептер мен тапсрымалар жинағы», Алматы:Даму академиясы, 2018.

2. О.Холодова «Юным умникам и умницам: Задания для развития творческих способностей», М., 2002.

3. А.Г. Эпельман «Путешествие в сообразилию или как помочь ребёнку стать смышлёным. Логические задачи», М., 2009.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ РАБОТУ С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Нурахметова Алия Капашовна
учитель русского языка и литературы

Формирование читательской грамотности через работу с текстом на уроках русского языка и литературы

Введение

В современном образовательном процессе формирование читательской грамотности является ключевым аспектом, поскольку оно способствует развитию критического мышления, аналитических навыков и способности интерпретировать текст. Читательская грамотность является одним из ключевых навыков, который определяет способность учащихся понимать, интерпретировать и критически оценивать тексты. Когда-то люди полагались на единственный источник знаний — печатную книгу, а процесс поиска информации был долгим и сложным. Сегодня к нашим услугам самые разные источники информации, альтернативные книге: подкасты, аудио- и видеолекции, радио, телевидение. Несмотря на такое изобилие, умение читать остается важнейшим навыком, вот только пониматься читательская грамотность стала намного шире. Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев в своём интервью в республиканской газете заявил, что у казахстанских школьников читательская грамотность находится на низком уровне. По его словам, результаты авторитетных международных исследований показывают, что у казахстанских школьников недостаточно развиты навыки читательской грамотности. Поэтому привитие высокой культуры чтения и развитие читательской грамотности должны стать одним из приоритетных направлений образовательного процесса в казахстанских школах.

Чтение выходит далеко за рамки школьной программы и напрямую связано с достижением как учебных, так и жизненных целей. Современные ученики сталкиваются с огромным объёмом информации, поэтому навыки осмысленного чтения, интерпретации, оценки и извлечения главного становятся необходимыми не только для успешной учебной деятельности, но и для жизни в целом.

Актуальность

Формирование читательской грамотности у обучающихся является одной из ключевых задач современной образовательной системы. В условиях цифровой трансформации общества и широкого доступа к разнообразным источникам информации умение читать, анализировать и критически осмыслять текст становится неотъемлемой частью личностного и профессионального роста.

Цель

Создание условий для формирования и развития читательской грамотности учащихся через работу с текстами на уроках русского языка и литературы, способствующих развитию критического мышления, навыков анализа, интерпретации и применения информации.

Задачи

1. Развить навыки осмысленного чтения и понимания текстов.
2. Формировать у учащихся умение выделять основную мысль текста, анализировать детали, обобщать и делать выводы.
3. Обучать работе с различными типами текстов (научными, художественными, публицистическими).
4. Повысить уровень критического мышления и интерпретации.

Основная часть

Для формирования читательской грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы наиболее эффективными формами и методами работы с текстами являются:

- Комплексный анализ текста.
- Лингвистическое изучение текстов.
- Редактирование текстов.
- Написание сочинений-рассуждений.
- “Самодиктанты”.

Классификация текстов

1. Сплошные тексты — описания, повествования, рассуждения, определения, инструкции.
2. Несплошные тексты — графики, таблицы, карты, диаграммы, схемы, рисунки, фотографии, объявления.
3. Смешанные тексты — рекламные материалы, комиксы, афиши, плакаты.
4. Составные тексты — сайты, форумы, чаты, комплексы текстов на одну тему.

Тексты должны быть разнообразными по формату, а их количество — достаточным для системной

отработки навыков. Последовательная работа на всех уровнях обучения позволяет формировать грамотного читателя. Особое внимание уделяется действиям, связанным с интеграцией и интерпретацией текста.

Пример работы с текстом

Текст: Лесные экосистемы играют важную роль в жизни нашей планеты. Леса очищают воздух, поглощая углекислый газ и выделяя кислород, служат домом для множества видов животных, растений и микроорганизмов. Они защищают почву от эрозии, регулируют водный баланс и помогают сохранять биоразнообразие. К сожалению, вырубка лесов стала серьёзной проблемой современности. Сокращение лесных массивов приводит к изменениям климата, разрушению естественных мест обитания и исчезновению многих видов.

Задания для работы с текстом

1. Выделение главной идеи: Как вы считаете, в чём главный смысл текста? Сформулируйте его в одном предложении.
2. Связь элементов текста: Как связаны между собой первый и второй абзацы текста? Объясните, как проблемы, описанные во втором абзаце, дополняют информацию из первого.
3. Причинно-следственные связи: Какие последствия вырубки лесов упоминаются в тексте? Как они связаны с проблемами климата и биоразнообразия?
4. Интерпретация подтекста: Почему автор утверждает, что “сохранение лесов требует усилий от всего общества”? Какой скрытый призыв содержится в этом предложении?

Упражнения для анализа текста

1. Найдите в тексте слова и словосочетания, которые описывают важные функции лесов.
2. Сравните причины и последствия вырубки лесов, выделенные в тексте. Заполните таблицу.
3. Разделите текст на смысловые части и дайте каждой из них заголовок:
   - Введение: “Роль лесов в природе”.
   - Проблема: “Вырубка и её последствия”.
   - Решение: “Как мы можем помочь”.

Творческие задания

1. Придумайте заголовок для текста, отражающий его основную идею (“Леса: лёгкие планеты в опасности”).
2. Дополните текст примерами из своей жизни или новостей.
3. Создайте памятку “Как каждый из нас может помочь лесам”.

Методы развития читательской грамотности

- Самодиктант: Учащийся самостоятельно записывает текст по памяти, сравнивает с оригиналом, исправляет ошибки и анализирует их причины.
- Метод квадрата Декарта: Анализ поступков героев, причин и последствий, основанный на четырёх вопросах (“Что произойдёт, если…?”, “Что не произойдёт, если…?”).

Вывод

Формирование читательской грамотности через работу с текстами – ключевая задача современного образования. Эти уроки развивают критическое мышление, расширяют кругозор и способствуют воспитанию нравственных качеств. Работа с текстами помогает школьникам стать компетентными читателями, способными ориентироваться в информационном пространстве и успешно применять знания в жизни

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕТОДЫ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Зайлабаева Нургуль

Аннотация

Работа с детьми с задержкой психического развития (ЗПР) требует применения специализированных и современных методов, направленных на коррекцию и развитие их когнитивных и социальных навыков. В данной статье рассматриваются инновационные подходы, включая нейропсихологические методы, методы работы с использованием виртуальной реальности, игровые стратегии с элементами дополненной реальности, сенсорную интеграцию, а также арт-терапию и методику Mindfulness. Особое внимание уделяется конкретным практическим применениям данных методов, их достижениям и результатам, которые можно получить в процессе работы с детьми с ЗПР.

Работа с детьми с ЗПР может начинаться с нейропсихологического подхода, который фокусируется на связи между функциями мозга и поведением. Этот метод позволяет выявить слабые стороны в когнитивном развитии ребенка и сосредоточиться на их улучшении. Например, с помощью нейропсихологических заданий, таких как “Задания на рабочую память” или “Игры на внимание”, дети могут практиковаться в запоминании последовательностей действий и управлении своим вниманием. Занятия можно проводить в игровой форме, что делает процесс обучения увлекательным и эффективным. Применение данного метода помогает улучшить академическую успеваемость и общую социальную адаптацию детей.

Другим актуальным методом работы является использование виртуальной реальности (VR) в образовательных целях. Виртуальная реальность позволяет создать безопасную и контролируемую среду для обучения, где дети могут практиковаться в различных сценариях. Например, с помощью VR-программ дети могут учиться взаимодействовать в социальных ситуациях, тренируя навыки коммуникации и эмоционального реагирования. Такие программы могут включать ролевые игры, где ребенок сталкивается с различными социальными ситуациями, учится выражать свои чувства и развивать эмпатию. Исследования показывают, что использование VR-технологий способствует повышению интереса к учебному процессу и улучшению социальных навыков.

Методы дополненной реальности (AR) также находят свое применение в работе с детьми с ЗПР. С помощью AR-приложений можно создавать интерактивные обучающие занятия, которые помогают детям лучше воспринимать информацию и развивать когнитивные навыки. Например, использование AR-технологий в изучении окружающего мира позволяет детям взаимодействовать с виртуальными объектами, изучая их характеристики и свойства. Такие занятия не только развивают познавательные навыки, но и повышают уровень вовлеченности детей в учебный процесс. Достижения в этой области показывают, что AR-методы помогают детям с ЗПР справляться с трудностями в обучении и повышают их мотивацию.

Сенсорная интеграция представляет собой еще один современный метод работы. Этот подход основан на использовании различных сенсорных стимулов для улучшения обработки информации и развития моторики. В процессе занятий дети могут использовать тактильные материалы, сенсорные контейнеры и развивающие игрушки. Например, занятия с использованием песка, воды, глины или различных текстур помогают детям развивать мелкую моторику, координацию движений и сенсорные восприятия. Доказано, что сенсорная интеграция помогает детям лучше адаптироваться к окружающей среде и развивает их когнитивные способности.

Арт-терапия также остается важным инструментом в работе с детьми с ЗПР. Этот метод включает использование творчества как средства самовыражения и эмоционального выхода. Например, в процессе арт-терапии дети могут рисовать, лепить или участвовать в театрализованных играх. Создание художественных произведений позволяет детям выразить свои чувства и переживания, а также развивает их креативные способности. Занятия арт-терапией могут включать в себя использование различных материалов и техник, что способствует развитию моторики и воображения. Результаты показывают, что арт-терапия улучшает эмоциональное состояние детей и их способность справляться с трудностями.

Методика Mindfulness (осознанности) является еще одним актуальным подходом в работе с детьми с ЗПР. Эта методика направлена на развитие внимания и эмоционального саморегулирования. Занятия могут включать дыхательные упражнения, медитацию и простые йогические практики. Например, занятия по “осознанному дыханию” помогают детям научиться контролировать свои эмоции и управлять стрессом.

Исследования показывают, что применение Mindfulness способствует улучшению концентрации и снижению уровня тревожности у детей с ЗПР, а также помогает развивать навыки самоконтроля и уверенности.

В заключение, работа с детьми с задержкой психического развития требует применения современных и инновационных методов, которые направлены на коррекцию их развития и социализацию. Нейропсихологические методы, использование виртуальной и дополненной реальности, сенсорная интеграция, арт-терапия и методика Mindfulness представляют собой эффективные инструменты для достижения положительных результатов в обучении и развитии детей с ЗПР. Эти методы способствуют улучшению когнитивных и социальных навыков, а также создают условия для гармоничного развития личности ребенка.

Психологические аспекты и социальные навыки

Работа с детьми с задержкой психического развития также включает в себя акцент на развитие социальных навыков и эмоционального интеллекта. Эти аспекты крайне важны для успешной социализации и взаимодействия ребенка с окружающим миром. В этой связи стоит рассмотреть несколько практик, направленных на развитие этих навыков.

Игровые методы

Игровая деятельность является одной из самых эффективных стратегий в работе с детьми с ЗПР. Она создает безопасную и ненапряженную атмосферу, где ребенок может взаимодействовать с другими и развивать свои социальные навыки. Например, ролевые игры, в которых дети разыгрывают различные социальные сценарии (поход в магазин, встреча с друзьями), помогают им учиться реагировать на социальные сигналы и осваивать правила взаимодействия. Результаты таких игр показывают, что дети начинают лучше понимать эмоции других, а также учатся выражать свои собственные чувства.

Групповые занятия

Организация групповых занятий может существенно повысить уровень социализации детей. В таких занятиях важно учитывать интересы и предпочтения детей, чтобы обеспечить активное вовлечение каждого. Применение методов совместного обучения (cooperative learning) может способствовать развитию навыков командной работы. Например, выполнение группового проекта, где каждый ребенок играет свою роль, помогает развивать сотрудничество и взаимопомощь. Достижения в этой области проявляются в улучшении навыков коммуникации и способности работать в команде, что важно для будущей социализации детей.

Индивидуальный подход

Каждый ребенок с задержкой психического развития уникален, и успешная работа требует индивидуального подхода. Важно учитывать его потребности, сильные и слабые стороны, чтобы выбрать оптимальные методы работы. Проведение индивидуальных консультаций и занятий позволяет выявить конкретные сложности и подобрать соответствующие упражнения. Например, если у ребенка наблюдаются трудности с восприятием информации, можно использовать визуальные и аудиоматериалы для упрощения задач. Ведущие специалисты в области психологии подчеркивают важность индивидуализации подхода для достижения лучших результатов в обучении и развитии.

Тренинги для родителей и педагогов

Важным аспектом работы с детьми с ЗПР является обучение родителей и педагогов методам работы с такими детьми. Проведение тренингов и семинаров позволяет обеспечить необходимую поддержку для родителей и педагогов, которые работают с детьми с особыми образовательными потребностями. На этих тренингах можно обучать методам коммуникации, стратегиям поведения в сложных ситуациях, а также эффективным техникам для мотивации детей.

Использование технологий для мониторинга

Современные технологии могут значительно облегчить процесс мониторинга и оценки результатов. Применение специализированных программ и приложений для отслеживания прогресса каждого ребенка позволяет собирать данные о достигнутых успехах, проблемных областях и адаптировать программу обучения. Например, можно использовать платформы, которые позволяют родителям и педагогам отслеживать прогресс в обучении, а также получать рекомендации по дальнейшим шагам.

Таким образом, работа с детьми с задержкой психического развития требует комплексного подхода и применения современных, инновационных методов. Не менее важным аспектом является работа с родителями и педагогами, обучение их современным подходам и методам, что в свою очередь, способствует улучшению взаимодействия и поддержания положительного климата в образовательной среде.

Достижения, полученные в результате применения этих методов, включают в себя улучшение когнитивных и социальных навыков детей, что положительно сказывается на их самооценке и успешности в будущем. Успехи в данной области требуют постоянного анализа и адаптации методов, что позволит максимально эффективно работать с детьми с особыми образовательными потребностями, обеспечивая им достойное место в обществе.

Литературы:

1. Глухарева, Н. В. (2017). Современные подходы к работе с детьми с задержкой психического развития: методы и технологии. Москва:

2. Васильева, Т. С. (2019). Инновационные технологии в коррекционной педагогике: от теории к практике. Санкт-Петербург: Издательство «Речь».

3. Михайлов, А. В. (2020). Психология и педагогика детей с задержкой психического развития: теоретические основы и практические рекомендации.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЕКТА В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА: ДОСТОИНСТВА И НЕДОСТАТКИ

Нуров Аскар Абдумаликович
Жамбылская область,
Жамбылский район, с. Жалпактобе
средняя школа им. В.Чкалова,
учитель истории и географии

Аннотация. Статья посвящена анализу применения искусственного интеллекта (ИИ) в изучении истории Казахстана. Рассмотрены как достоинства, так и недостатки использования технологий ИИ в исторических исследованиях. Описано, как ИИ помогает в обработке больших объемов данных, автоматизации рутинных задач, восстановлении утраченных исторических источников и создании виртуальных реконструкций исторических объектов. Однако также подчеркиваются риски, связанные с ошибками в интерпретации данных, зависимостью от качества исходных материалов, а также потенциальной угрозой фальсификаций. В статье акцентируется внимание на том, что ИИ должен быть лишь вспомогательным инструментом, работающим в тесном сотрудничестве с историками, а не заменяющим их. Работа раскрывает перспективы и вызовы внедрения новых технологий в изучение истории Казахстана.

Ключевые слова: искусственный интеллект, история Казахстана, цифровая история, анализ данных, исторические исследования, восстановление утраченных источников, виртуальная реконструкция, автоматизация, машинное обучение, исторический контекст.

Технологические инновации продолжают оказывать влияние на различные сферы науки и образования, включая историю. Искусственный интеллект (ИИ) становится важным инструментом для исследователей, предоставляя новые возможности для изучения, анализа и интерпретации исторического материала. В контексте Казахстана, где богатое историческое наследие переплетается с многочисленными культурами и традициями, использование ИИ открывает новые горизонты для научных изысканий. Однако с этим связан ряд вызовов и ограничений. Рассмотрим основные достоинства и недостатки применения ИИ в изучении истории Казахстана.

Достоинства

1. Обработка больших объемов данных и выявление закономерностей. Современные исторические исследования часто требуют анализа огромных массивов данных: архивных документов, устных источников, картографических материалов и других видов информации. Искусственный интеллект способен обрабатывать эти данные значительно быстрее и точнее, чем человек. С помощью алгоритмов машинного обучения ИИ может находить скрытые связи между различными историческими событиями, датами и фактами, что позволяет выявить новые аспекты изучаемых явлений, которые могли бы быть упущены при традиционном подходе.
2. Автоматизация рутинных задач. ИИ может помочь автоматизировать множество рутинных процессов, таких как классификация, индексирование и каталогизация исторических документов. Это позволяет историкам сосредоточиться на более сложных аналитических задачах, таких как интерпретация материалов и выдвижение гипотез. Вместо того чтобы тратить время на поиск и систематизацию информации, исследователи могут использовать ИИ для ускорения процесса и повышения его эффективности.
3. Восстановление утраченных данных. Используя ИИ, можно работать с поврежденными или частично утерянными документами. Существуют технологии, которые с помощью алгоритмов восстанавливают поврежденные фрагменты текстов, будь то древние манускрипты, исторические карты или другие ценные источники. Это особенно важно для исследования истории Казахстана, где значительная часть исторического наследия может быть утеряна или повреждена временем.
4. Моделирование исторических событий и реконструкция объектов. ИИ может помочь в создании виртуальных реконструкций исторических объектов, памятников и даже целых городов. В Казахстане это может включать восстановление культурных и архитектурных памятников, таких как мавзолеи, старинные крепости или древние поселения. Такие виртуальные модели дают возможность не только исследовать эти объекты, но и показать их в контексте исторического времени, что является важным для понимания истории страны.
5. Анализ множества источников и перспектив.

ИИ может собирать информацию не только из традиционных архивов, но и из альтернативных источников: устных историй, фольклора, публикаций зарубежных исследователей и т.д. Это позволяет изучать историю Казахстана с различных точек зрения, что способствует более полному и многослойному пониманию исторических процессов. Машинное обучение позволяет выявить ранее недоступные или неочевидные связи между событиями, людьми и культурами.

Недостатки

1. Риски ошибок в интерпретации данных. Хотя ИИ способен быстро обрабатывать информацию, он не всегда может точно интерпретировать контекст или культурные особенности исторического материала. Алгоритмы могут ошибаться в определении значимости определенных событий или в оценке достоверности источников. Например, многие исторические факты зависят от тонкостей языкового контекста, который ИИ может не всегда правильно учесть.
2. Зависимость от качества исходных данных. Эффективность ИИ напрямую зависит от качества тех данных, с которыми он работает. Если источники информации неполные, поврежденные или недостаточно проверенные, это может привести к искажению результатов исследования. В истории Казахстана, где сохранность некоторых археологических и исторических артефактов может быть под угрозой, такие проблемы могут стать серьезным препятствием для использования ИИ.
3. Отсутствие человеческого контекста и эмпатии. Искусственный интеллект, как бы ни был совершенен, не может в полной мере заменить человеческое восприятие и эмпатию, которые необходимы для интерпретации исторических событий. История — это не только факты, но и переживания людей, их мировоззрение, культура и эмоции, что сложно передать алгоритмам. Таким образом, ИИ может служить только вспомогательным инструментом, а не полноценным заменителем историка.
4. Риски фальсификации и манипуляций. Одной из угроз, связанных с применением ИИ, является возможность использования технологии для манипуляций с историческими данными. В условиях, когда ИИ может быстро обрабатывать большие объемы информации, существует риск искажения исторической правды путем преднамеренной модификации исходных данных или создания фальшивых документов, что может повлиять на общественное восприятие истории.
5. Необходимость в квалифицированных специалистах. Использование ИИ в исторических исследованиях требует наличия специалистов, которые понимают как технологии, так и саму область исследования. Необходимо, чтобы специалисты могли не только обучать алгоритмы, но и грамотно интерпретировать результаты, а также учитывать культурные и социальные особенности при анализе данных. Переход от традиционных методов к использованию ИИ требует значительных усилий в обучении и подготовке кадров.

Таким образом, использование искусственного интеллекта в исследовании истории Казахстана открывает новые возможности для ученых, позволяя более эффективно обрабатывать данные, восстанавливать утраченные источники и создавать виртуальные реконструкции исторических объектов. Однако наряду с этими преимуществами существуют и значительные риски, такие как ошибки в интерпретации данных, зависимость от качества исходной информации и угроза манипуляций. Важно помнить, что ИИ — это инструмент, который должен работать в тандеме с человеческим интеллектом и экспертными знаниями, обеспечивая более глубокое и всестороннее понимание исторического процесса.

Использованная литература

1. Нұрпейісов, М. (2018). Эпоха и человек: Исследования по истории Казахстана. Алматы: Қазақ университеті.
2. Мустафина, М. (2019). Современные методы в изучении истории Казахстана. Алматы: Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі.
3. Карев, В. М. (2019). История Средней Азии: История Казахстана и сопредельных территорий. Москва: Академический проект.
4. Левин, А. Б. (2022). Цифровая история: Новые технологии и исследования прошлого. Москва: Издательство РГГУ.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ФИЛОСОФСКАЯ СУЩНОСТЬ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ

Нұрғазина Расима Аяпқызы
учитель русского языка и литературы
КГУ «Средняя школа №1»

В настоящее время основные направления исследований в области критического мышления уже определены. Разработана методика организации этого процесса в школе и в учебных заведениях. Формирование критического мышления будущих педагогов стала предметом индивидуального и коллективного исследования. Однако, методологические положения должны найти конкретное воплощение в методическом обеспечении учебного процесса. Обоснована актуальность проблемы формирования критического мышления будущих педагогов в процессе обучения в вузе.

Критическое мышление является широко принятой образовательной целью. Его определение оспаривается, но конкурирующие определения можно понимать как различные концепции одного и того же базового понятия: внимательное мышление, направленное на достижение цели. Концепции различаются в отношении объема такого мышления, типа цели, критериев и норм внимательного мышления и компонентов мышления, на которых они сосредоточены. Его принятие в качестве образовательной цели было рекомендовано на основе уважения самостоятельности студентов и подготовки студентов к успехам в жизни и демократическому гражданству. «Критические мыслители» обладают характером и способностями, которые заставляют их мыслить критически, когда это необходимо. Способности могут быть определены напрямую; диспозиции косвенно, учитывая, какие факторы способствуют или препятствуют осуществлению способностей. Стандартизированные тесты были разработаны для оценки степени, в которой человек обладает такими склонностями и способностями. Образовательное вмешательство было показано экспериментально, чтобы улучшить их, особенно когда оно включает диалог, привязанное обучение и наставничество. Споры возникли из-за обобщения критического мышления между областями, из-за предполагаемой предвзятости в теориях и наставлениях критического мышления и из-за связи критического мышления с другими типами мышления.

Изначально была философская категория “мышление”: она имеет основу любого философского знания, т. к. «сущность философии – в размышлениях над всеобщими проблемами в системе «мир – человек». «История философии – история человеческого мышления, которое выдвигает философские проблемы, ставит их перед собой и работает над их разрешением» [1, с. 487].

Философия синтезирует все отдельные отрасли научного знания и ее следует воспринимать как некую систему наук и методов академических знаний. Кроме того, как и наука, философия пользуется общими стандартами и нормами рациональности, доказательности, логичности,
обоснованности и т.п. К тому же, именно философия обосновывает сами эти стандарты, предоставляя методологический инструментарий науке. [2, с. 599]

Еще одной функцией философского образования является формирование у человека критического мышления которое является одним из важнейших качеств личности. В процессе критического осмысления той или иной проблемы субъект мышления приходит к выявлению таких ее аспектов, которые ранее оказывались незамеченными, в результате чего первоначальное представление об объектах, процессах и т.п. может подтверждаться, обогащаться, конкретизироваться или наоборот — кардинально меняться. Одним словом, критическое мышление — это мышление, характеризующееся самосовершенствованием: такой тип мышления является научным по своей сути. Именно научное мышление, которое постоянно совершенствуется, обеспечивает научно-технический и общественный прогресс. Оно постоянно ищет проблемы (в то время как догматическое мышление их не видит), решает их, тем самым продвигая общество к новым свершениям. Итак, критичность — это важнейшая характеристика научного мышления, а критицизм есть поиском некоторых противоречий или несоответствий» [3, с. 27].

Первое исторически популярное обращение к категории “мышление”встречается в философских взглядах главы Элейской школы Парменида V в. до н. э. Главной проблемой философии Парменида является соотношение бытия, мышления и бытия. Согласно его философской позиции, мышление всегда относится к чему-нибудь, потому что когда он сказал, мысль не возникает.[4, с. 76].

В философских трудах Сократа, Платона, И. Канта мышление рассматривается как особая форма познавательной активности, предполагающая возможность фиксации знаний средствами языка и преемственность знаний от поколения к поколению. Идеи критического мышления восходят к сократическому методу обучения через серию вопросов, стимулирующих диалог, который учит логически выверять свои мысли и оценивать их достоверность, а также развивает навыки независимого мышления. В XX в. 2 о необходимости развивать мышление писали психологи, педагоги и социологи (М.М. Бахтин, С. Брукфилд, А.В. Бутенко, Л.С. Выготский, С.И. Векслер, Дж. Гилфорд, Д. Дьюи, А.Н. Леонтьев А.Ф. Лосев, С.А. Король, Д. Рассел, Б.М. Теплов и др.), характеризуя его как отдельное свойство личности, как навык мыслительной деятельности, как личностно и социально значимый феномен, приоритетный в области образования. [5, с. 3]

Очень часто цитируемая аналогия этой школы мысли взята из Сократа в работе Платона, где он использует «Пещерную аналогию», чтобы проиллюстрировать, как наше мировоззрение формирует сделанные нами предположения, и последствия этой взаимосвязи для того, как мы
реагировали на другие мировоззрения. Опора на диспозицию подразумевает, что эти установки не могут быть легко научены. Но скорее погружение в культуру, где это происходит часто, уступает тенденции к тому, чтобы кто-то культивировал привычку, связанную с критичностью, путем моделирования поведения других.

Глейзер включает в себя еще один слой, такой как отношение и черты, когда он определяет критическое мышление как «отношение склонности вдумчиво рассматривать проблемы и предметы, которые попадают в диапазон переживаний» знание методов логического исследования и рассуждения и некоторый навык применения этих методов » [6, с. 5-6] .

Эту точку зрения разделяют современные философы, такие как Павл, например, которые утверждают, что «Критическое мышление основано на
двух предположениях: во-первых, качество нашего мышления влияет на качество нашей жизни, и во-вторых, что каждый может научиться постоянно улучшать качество своего мышления » [7, с. 23]. Это определение подталкивает дебаты о критическом мышлении и анализе к чему-то, чему можно научиться или чему-то научить. Но самое главное, теория Павла фокусируется на поиске истины и проводит различие между софистическими мыслителями, которые используют свои критические мыслительные способности для защиты своих собственных интересов, раскрывая ошибки в аргументах и рассуждениях других людей, но не применяя эти же принципы к своим собственным, и затем «истинные» критические мыслители, которые беспристрастны в своей критике и ищут истину, следовательно, ставят под сомнение их собственное расположение.

Критика ранних философских взглядов Павла на критическое мышление направлена на выявление минимальных условий для адекватной теории критического мышления. Аргументы Павла основывались на следующем: человеческое мышление, несмотря на то, что каждый аспект жизни и каждый размер человеческого ума, не может быть нормальным для людей (природа человека находится под сильным влиянием ума, иллюзии, мифологии, невежества и самоубийства)поэтому мы должны иметь возможность вмешиваться в мышление, анализировать, оценивать его и при необходимости улучшить его.

Павел утверждал, что в уме критического мыслителя есть интеллектуальные способности, которые невозможно полностью отделить от интеллектуальных черт. Это видно из ряда научных работ, в которых критические мыслители могут точно представить два противоположных взгляда и дать глубокое понимание обеих сторон дискуссии. По мнению Павла, люди, которые являются лучшими критическими мыслителями, способны обеспечить новые взгляды на альтернативные и противоположные взгляды
понимание (интеллектуальное чувство), которое они не знают, и готовы к исследованию новых доказательств и доказательств, даже если такое исследование ведет к выявлению недостатков в их убеждении (интеллектуальное лидерство), придерживаясь жестких стандартов мышления (интеллектуальная автономия), задумайтесь сами и открыто для критики и может продвигаться, считая, что лучше от убеждений (уверенность в разуме).

В англо-американской логико — философской традиции” критическое мышление “ - это, прежде всего, обширный учебный предмет, предназначенный для обучения навыкам построения и оценивания аргументов, а критически мыслитель, в свою очередь, его взгляды и решения должны быть четко обоснованы. Для этого необходимо: стремиться искать новые гипотезы, альтернативные комментарии, глаза, выводы; быть хорошим расширение своего кругозора, стремление к всестороннему информированию. Вместе с тем, лицо, обладающее критическим мышлением, должно быть способным четко отражать как свою позицию, так и позицию других, а именно: Ясное и точное понимание произношенного и написанного значения с учетом особенностей ситуации; концентрация в формулировке

или вопросе, стремление придерживаться основной темы; поиск и представление обоснований, принимая во внимание общую ситуацию; понимание своих убеждений [7, ст. 171].

Таким образом, на методическом уровне технология обучения критическому мышлению является системой философских подходов и стратегий, которые объединяют методические подходы независимо от конкретного содержания. Большую роль в формировании критического мышления отводится логике как философской дисциплины.

Список литературы

1. Крапивенский С.Э. Социальная философия. Волгоград, 1995.

2. Т.В.Соболь Журнал «Молодой учёный» . № 14 (118) Философия . Июль, 2016 «Философское образование как фактор формирования критического мышления в контексте международного образовательного пространства»

3. Терно Сергій. Світ критичного мислення: образ та мімікрія / С. Терно. // Історія в рідній школі: наук. — метод, журнУ М-во освіти і науки України, ДІВП вид-во «Педагогічна преса». — Київ: Педагогічна преса, 2012. — №7/8. — С. 27–39.

4. Королева А.В. Философские основания исследования проблемы критического мышления. г. Тамбов, 2013

5. Туласынова Н.Ю. Развитие критического мышления студентов в процессе обучения иностранному языку. Автореферат дисс. ... к.пед.н. – Якутск: Изд-во ЯГУ, 2010. — 1993.

6. Глейзер Э. М. Эксперимент по развитию критического мышления. Педагогический колледж, Колумбийский университет, 1941. С.5-6

7. Пол Р. У. Критическое мышление: что нужно каждому человеку, чтобы выжить в быстро меняющемся мире. Санта Роза, Калифорния: Фонд Критического Мышления С.23

8. Курфисс, Джоанна г. критическое мышление. Теория, исследования, практика и возможности. Высшее образование Эша-Эрика.Доклад. — 1998. — Том. 2. - 164 С.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АҚЫЛ-ОЙ ДАМУЫНЫҢ ТЕЖЕЛУІ БАР МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМ ҮРДІСІН ДАМЫТУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Нұржігітова Венера Амантайқызы
Ақтөбе облысының білім басқармасы
мемлекеттік мекемесінің 7арнайы (түзету)
мектебі коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Қазіргі уақытта білім беру саласында жаңа технологиялардың енгізілуі ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалардың танымдық процестерін дамытудың тиімді әдіс-тәсілдерін ұсынады. Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалардың ерекше қажеттіліктерін ескеретін жаңа технологиялар олардың оқу үдерісін жеңілдетуге және интеллектуалды қабілеттерін дамытуға зор мүмкіндік береді. Бұл балалардың ойлау, қабылдау, есте сақтау және зейін сияқты танымдық процестерін дамытуда заманауи әдістер мен құралдарды пайдалану аса маңызды.

Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалардың таным үрдісін дамытудағы басты мақсат — оларды әлеуметтік ортаға бейімдеу, білім алуын оңтайландыру және психикалық дамуын ынталандыру. Осы мақсатқа жету үшін жаңа ақпараттық технологиялар мен мультимедиялық құралдар қолдану маңызды роль атқарады.

1. Ақыл-ой дамуының тежелуі және оның балалардың танымдық процестеріне әсері

Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балаларда танымдық қабілеттердің дамуы әдетте қалыпты деңгейден төмен болады. Бұл балалардың қабылдауы, ойлауы, есте сақтауы және зейіні жиі төмендеп, оқу мен қарым-қатынас жасау дағдыларында қиындықтар туындайды. Осы жағдайларды ескере отырып, педагогтар мен дефектологтар баланың жеке даму деңгейіне сай арнайы түзету жұмыстарын жүргізеді. Танымдық процестердің дамуы үшін балаларға ерекше, тиімді әрі қызықты әдістер ұсынылуы тиіс. Бұл әдістердің қатарында жаңа технологияларды пайдалану маңызды орын алады, себебі олар балалардың зейінін аударады, қызығушылықтарын арттырады және оқу үдерісін жеңілдетеді.

2. Жаңа технологиялардың тиімділігі мен ерекшеліктері

Жаңа технологиялар — бұл ақпараттық құралдар мен мультимедиялық жүйелер, олар оқу үдерісін жеңілдетіп, балалардың танымдық процестерін дамытуға мүмкіндік береді. Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалар үшін жаңа технологияларды қолданудың тиімділігі:

Интерактивті оқу құралдары: Балаларға арналған арнайы бағдарламалар мен мобильді қосымшалар балаларды жаңа ақпаратпен таныстырып, тапсырмаларды орындауға ынталандырады. Мысалы, интерактивті тақталар мен компьютерлік ойындар арқылы балалар ойлауды, есте сақтауды, қабылдауды және зейінді дамыта алады.

2.Мультимедиялық әдістер: Видео және анимацияларды қолдану арқылы абстрактілі ұғымдарды жеңіл түсінуге болады. Бұл әсіресе ақыл-ой дамуының тежелуі бар балаларға пайдалы, себебі олар визуалды бейнелер мен дыбыстар арқылы ақпаратты жақсы қабылдайды.

3.Компьютерлік бағдарламалар: Есте сақтау, қабылдау және ойлау қабілеттерін дамытуға арналған арнайы бағдарламалар балалардың дербес жұмыс жасауына көмектеседі. Бұл бағдарламалар тапсырмаларды жеке деңгейде ұсынады, сондықтан әр баланың мүмкіндіктеріне сәйкес келеді.

4. Оқу ойындары мен квесттер: Ойын түрінде жасалған тапсырмалар мен квесттер балалардың оқу үдерісін қызықты етеді, бұл олардың зейінін арттырып, ойлау қабілетін дамытады.

5. Қашықтықтан оқыту және онлайн платформалар: Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалар үшін арнайы онлайн оқу платформалары арқылы қажетті білімді меңгеруге мүмкіндік беріледі. Қашықтықтан оқу барысында балалар өз қарқынымен жұмыс істей алады.

3. Жаңа технологияларды пайдалану әдістері

Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалардың танымдық процестерін дамытуда жаңа технологияларды тиімді пайдалану үшін арнайы әдістерді қолдану қажет:

1. Деңгейлік тапсырмалар: Жаңа технологиялардың көмегімен балалардың жеке даму деңгейіне сай тапсырмалар беріледі. Мысалы, балалар өз деңгейіне сәйкес интерактивті ойындар мен жаттығулар орындайды. Бұл әдіс баланың қызығушылығын оятады және оның жетістіктерін бақылауға мүмкіндік береді.

2. Көрнекілік пен ойын түріндегі сабақтар: Мультимедиялық құралдар мен ойындарды қолдану балаларға оқу материалдарын жеңіл әрі қызықты

түрде ұсынады. Мысалы, балалардың қабылдауын арттыру үшін әртүрлі түс пен формалар арқылы ойындар ұйымдастыру.

3. Қайталау мен бекіту: Жаңа технологияларды пайдалану арқылы алынған білімді қайталап, бекіту үшін түрлі тапсырмалар беріледі. Бұл тапсырмалар автоматты түрде бағаланып, баланың прогресі бақыланады.

4. Жеке жұмыс: Әр баланың қажеттілігі мен даму деңгейіне сәйкес жеке жұмыстар ұйымдастырылады. Компьютерлік бағдарламалар мен мобильді қосымшалар арқылы балалар өздеріне ыңғайлы түрде жұмыс істей алады.

5. Мотивация және қызығушылық: Жаңа технологиялар балалардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады, бұл олардың мотивациясын жоғарылатуға әсер етеді. Ойындар мен графика арқылы балалардың назарын аударуға болады.

4. Қорытынды

Ақыл-ой дамуының тежелуі бар мектеп жасындағы балалардың таным үрдісін дамытуда жаңа технологиялардың маңызы зор. Олар балалардың ойлау, қабылдау, есте сақтау және зейін сияқты танымдық процестерін тиімді дамытуға мүмкіндік береді. Жаңа технологиялар мен мультимедиялық құралдар арқылы балалардың оқу процесі қызықты әрі тиімді болады, бұл олардың психологиялық дамуына оң әсерін тигізеді.

Технологияларды пайдалану арқылы балалардың білім алу сапасын арттырып, оларды әлеуметтік ортаға бейімдеуге, сондай-ақ олардың интеллектуалды қабілеттерін дамытудың жаңа мүмкіндіктерін ашуға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер*:

1. Акимова, Т. И. (2017). Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балалардың психологиялық-педагогикалық коррекциясы. Алматы: Қазақ университеті.

2. Назарова, Л. В. (2019). Жаңа технологиялар мен мультимедиялық құралдардың танымдық процестерді дамытудағы рөлі. Санкт-Петербург: РХД.

3. Филиппов, А. М. (2016). Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балаларды оқытуда жаңа технологияларды қолдану. Москва: Воронежское издательство.

4. Протасова, И. В. (2020). Ақыл-ой дамуының тежелуі бар балаларды оқытудағы педагогикалық әдістер мен технологиялар. Орынбор: Орал университеті.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДОМБЫРА АСПАБЫНДА КӘСІБИ ОРЫНДАУШЫЛЫҚ ШЕБЕРЛІКТІ ДАМЫТУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ РЕПЕРТУАР НЕГІЗІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Нұрлан Әйгерім
Астана қаласы 1
Балалар музыка мектебінің
домбыра сыныбы педагогі

Әр бір елді әлемге танытатын – оның ұлты, тілі, мәдениеті. Ұлы қазақ халқының қасиетті киелі домбырасын бүгіңгі таңда білмейтін, шанағынан шыққан күйді естімеген, тыңдамаған мемлекет кемде кем. Домбыра – ерте заманнан бері халқымызбен бірге жасасып келе жатқан, оның рухани жан серігіне айналған музыкалық аспаптардың бірі.

Домбыра – қазақ халқының ең кең тараған екі ішекті, көп пернелі музыкалық аспабы. Ол – қазақтар өмірінде маңызды орын алатын, өзіндік музыкалық сипаты бар, алғаш эпикалық дәстүр шеңберінде жыр, толғау, термелерді сүйемелдеуге қолданылған домбыра, кейін аспаптық шығарма – күй жанрының қалыптасуына ықпал еткен.

Соңғы жылдары музыкалық оқу орындарында домбыра үйрету бағдарламалары қазіргі уақыт талабына сай жаңартылып, толықтырылуда. Домбыра репертуары әр ел композиторларының шығармаларымен молайтылып, аспаптың орындаушылық мүмкіндігін де арта түсуде. Дегенмен де күй шертудің дәстүрлік ерекшеліктерін, ұлттық бедер нақышын өз қалпында сақтауға барынша көңіл бөлуде. Күні бүгінге дейін домбыра тартуды үйрету мен оқытуда Л. Хамиди мен Б. Ғизатов «Домбыра үйрену мектебі», Х. Тастановтың «Алғашқы домбыра үйрену мектебі», Ө. Спанов «Домбыра үйренейік», А. Жайымов С. Бүркітов Б. Ысқақов «Домбыра үйрену мектебі» атты кітаптары музыкалық оқу орындарының студенттері мен оқушылары үшін негізгі құрал, басты бағыт бағдар болып келсе, қазіргі таңда Т. Қышқашбаев «Домбыраға арналған оқулық», Қ. Тасбергенов «Жақсыдан шапағат», Б. Нұржанов «Домбыраға арналған педагогикалық репертуар» т.б оқулықтар алдыңғы буын ұстаздар методикасының жалғасын тауып келеді. Кішкентай шәкірттермен жұмыс істеген қызық қой. Олар алғаш сабаққа үлкен қызығушылықпен, сеніммен келеді. Алғашқы сабақ кезінде шәкіртті орындыққа отырғызып домбыраны ұстату, оның құрылысын, қолды дұрыс қою, нота жаттату, нота ұзақтылықтарын уйрету барысында шәкірттен көп шыдамдылық пен төзімділікті қажет етеді, осы кезде оқушы тез арада домбыраны тартып, күй үйреніп ала алмадым деген ойымен домбыраға қызығушылығы азаюы мүмкін. Бұл жинақша кішкентай орындаушыларға шығарманы тез жаттауға, оларды жалықтырып алмауға бағытталған. Осы орайда күйсандықтың сүйемелдеуімен орындалатын әуенді шағын шығармалар – оқушыға дайындық барысында: музыкалық әуенді, ырғақты, ансамбльдік бірін-бірі сезіну, есту, есте сақтау сияқты қасиеттерді жан-жақты түсіндіріп, нақышына келтіріп ойнауға үйрету – менің алға қойған мақсатым.

Күй – қазақ халқының рухани асыл қазынасы. Қазақта күйшілік өнердің сан ғасырлық даму тарихы бар. Қазақ халқының аспаптық музыкасы, соның ішінде домбыраға арналған күйлер – ең жоғары кәсіби өнеріміздің бірі. Бізге жеткен күйлердің әуен ырғағы, тақырыбы мен мазмұны халықтың көкейкесті ой-арманынан туған. Ал, халық күйшілері сол күйлерді сақтап, келесі ұрпаққа жалғастырып отырған. Қазіргі домбыра үйрену әдістемесі ғасырлар бойы қалыптасқан күй үйрену тәжірибесінің қағидаларымен тығыз байланыста болуы керек. Халық күйшілері қалдырған күй үйрену тәжірибесінің негіздерін жинақтап, қазіргі домбыра үйренудің жүйелі әдіс-тәсілдерін жасап, домбыра үйренудің болашақтағы бағыт-бағдарын анықтап алуды өмірдің өзі талап етіп отыр. Ең бастысы – бұрынғы халық күйшілерінің күй үйрену тәжірибесінен адасып қалмау.

Оқытушы болашақ домбырашы дайындау барысында сабақ беру методикасы жүйелі түрде, жоғары кәсіби деңгейде болғанын мақсат етеді. Сабақ барысында ең алдымен назарға алынатын мәселе: домбыра шәкірттің жас шамасына, дене құрылымына сай болу керек. Яғни домбыра тым кішкентай немесе тым үлкен болса оқушының саусақтары жетпей домбыраны алдынан қарап, домбыра кейін қарай кетеді, бұл дегеніміз баланың омыртқасының қисаюына әкеліп соғады. Аспаптың қолайсыздығынан отырыста көптеген қате кетеді, дыбыс сапасы да бұзылады. Оқушы отырысында кездесетін кемшіліктер көбінде домбыра үлкен болғаннан басталады.

Домбыра үлкен болса ол бала пернені алдынан қарайды.

Пернені алдынан қараймын деп домбыраны кейін қарай тартады.
Домбыра шанағы үлкен болса сол шынтақ көтеріледі.
Сол шынтақ көтерілгенде сол иық көтеріледі.
Шынтақ иық көтерілсе білезік буын көтеріліп, қағыс салмақсыз қағылып сапасы болмайды.
Сол қол саусақтар домбыраға толық қойылмайды – кейін ысырылады, бұл дұрыс баспағанмен тең.
Төменгі ішектегі әлсіз дыбыстар осыдан шығады.
Бармақтың пернеден аса бүгілуі.
Оң аяқ төмен түседі.
Оң шынтақты домбыра түймесіне тіреп төмен ұстайды.
Оң қол білезік буын көтеріледі.
Салмақтың бәрі шынтақта қалады.
Домбыраның басы сол иықтан көтеріледі.
Отырысы бұзылады.
Оқушының оң жаққа қисаюы, омыртқа жүйесі дене бітімі бұзылуына әкеп соғады.
Сондықтан ең тиімдісі: шақ орындық, сиымды шанақ, лайық – сапты домбыра.
Сол үшін ұстаз үнемі оқушының отырысына мән беріп қадағалап, кемшіліктердің алдын алып отыруы міндетті. Осы кемшіліктерді алдын алуға қажеттісі – арнайы аспап (колледж, мектеп), машықтану (студент пен оқушы), орындаушылық тәжірибе т.б

Шығарма-күймен жұмыс жасау

Күй және шығармамен жұмыс – мамандық сабағының негізі, әдістермен әдістемелік шаралардың бар арнаға топтасуы. Оқушылар жылына жоқ дегенде 15 күй, 6-7 шығарма орындауға тиіс, конкурстарды есептемегенде. Домбыра үйретуде барлық репертуарды білу –әр ұстаздың міндеті. Күйді шығарманы үйрете бастағанда жалпыға бірдей заңдылықтар бар.
Репертуар оқушының жас шамасына сай болу керек.
Міндетті түрде шығарма жөнінде мағлұмат беру керек(жанр, стиль)
Композитор қақында түсініктеме(өмірі, өмі сүрген уақыты, шығарманың қағидасы)
Қиын тұстарына алдын ала жаттығулар, алыс перне аралықтары (скачект.б.)
Жәй екпінде нотадан оқу(көзбен жобалау, алыс перне аралықтарын анықтап алу, динамикалық жобаларын анықтау, саусақ кестесі, қағыс қарымы, позиция жоспары)
Бірден жаттауға тиім салу.
Екпінді өз дәрежесіне жеткізу.
Артикуляциялық белгілерін іске асыру.
Дыбыс тазалығын ұйымдастыру.
Шығарма күймен жұмыс жасағанда әуелі шығарманы талдаймыз.

Шығарма және оның авторы жөнінде жалпы деректер: Композитордың өмір жолы, шығармашылығы жөнінде мәлімет, өмір сүрген жылдары, негізгі шығармалары, шығармашылығына шолу жасау.
Музыкалық теориялық талдау: Шығарманың мазмұн болмысы, идеясы, образы, негізгі ойы, көркемдеуші ой жүйесі, оның элементтері, шығарма күрделі болса оның бөлімдері, шығарма болмысы, тақырыбы. Шығарма күйдің формасы, 1, 2, 3. Тональдығы, өлшемі. Әуеннің табиғаты, тақырыбы, әуендік құрылымы, (жәй, біртіндеп, секірмелі, хроматикалық жүйесі, қиын дыбыс аралығы – септима т.б). Сүйемелдеушімен арақатынасы жұмысы, Ырғақтың ерекшелігі, ауысуы, ақсақ (синкопа), іркіп (пунктир), паузаны сақтау т.б. Ладтың ерекшеліктері ауысу, ауытқу, т.б.
Шығармаға техникалық талдау: Қағыс түрлері (шертпе, төкпе), аймақтық ерекшеліктер, тербеліс түрі (білек, иық, білезік). Сол қол оң қол маңызы. Қағыстың дыбысталу мазмұны (легато, стаккато, нон легато, қысқа, ұзын,т.б.). Өрнектер (форшлаг, мордент, групетто, трель, глисандо флажолет түрлері т.б.)
Орындаушылық талдау: Шығарманың әсерлік түйіні – мазмұны. Музыкалық мәнерлік әдіс амалдар (екпін, бояу, иірім, шарықтау шегі, ою-өрнектері).
Ұстаздық талдау: Негізгі музыкалық шеберлік және орындаушылық тұрғысындағы мақсаттар оны іске асыру жолдары.
Күй-шығарма көркемдігін іске асыру жолдары

Шығарма күйдің музыкалық көркемдік тұрғысынан үйрету үшін бірден оның нотасын толық саралау, қиын жерлерін барынша игеру, автордың ойын, шығарманың мазмұнын дұрыс түсіне білуге тырысқан жөн. Шығарма мазмұнына байланысты орындау әдістерін талдау, дамыту керек. Сабақта жаңа шығарма үйренгенде оны бөлшектемеген жөн, тұтас басынан аяғына дейін бірнеше рет қарап барып, бөлшектеп саралау қажет. Ал оның орындау әдістерін саусақ кестесін, қағыстарын, қиын тұстарын игеріп болғаннан кейін түгелімен орындау керек. Осылайша қолға алынғанда ғана шығара күйді белгілі бір мезгілде үйреніп меңгеруге болады. Әрбір шығарма күйде техникалық қиын жерлері кездеседі. Мұндай жағдайда ұстаз шәкіртке жаттығулар береді. Бұл жаттығулар шығарма күйдің қиын жерлерін игеруге көмегін тигізе алатындай болғаны жөн. Жаңа шығарма-күй үйрену кезінде шәкіртті өз қатесін өзі жөндеуге және мейлінше қатесіз орындауға, тәсілдерін нақты үйренгену дұрыс үйрету керек. Егер шәкірт шығарманы қате жаттап алса, онда оны түзеуге қиын болады. Шығарма, күйді бірден жаттауға тағы болмайды, өйткені орындаудағы кемшіліктер мен шығарма нотасын үйренудегі қателер көбінесе шығарманы әлі толық түсініп үйреніп болмай, жатқа орындағандықтан шығады. Нотамен жиі қарауды талап ету керек. Тек сонда ғана жаңа шығарманы мазмұнына сай, оның техникалық орындаушылық тәсілдерін ойдағыдай меңгеріп үйрене алады. Ал қиын шығарма күйді бөліп бөліп жаттап, тек содан кейін түгелдей қосып орындаған қолайлы.
Шығарма күйді орындап үйренуді әр түрлі сатыға бөлуге болады.

Жалпы түсініктеме
Шығарманы басынан аяғына дейін орындап шығу. Бұл кезде шығарманың жалпы болмысымен танысады.
Өте жәй орындап , әр бір сөйлемді талдау.
Қиын жерлеріне көбірек тоқталу.
Қол қимылына жаттығулар беру.
Оны игеру жолдарын түсіндіру.
Ырғағымен әуенін бұзбау.
Шығарманы үйренуде саусақ кестесін дұрыс пайдалану.
Аппликатураны өзіне қойдырып уйрету, жаттықтыру.
Позицияна дұрыс пайдалану, бөле білу.
Тұтас игерумен қатар динамикалық белгілерді игеру.
Дыбыс сапасына жұмыс жасау.
Қағыс табиғатын саралау.
Ырғақты дұрыс ұғыну.
Шығарма күйдің сипатын бірден байқауға үйрету.
Жалпы күй шығарма таңдағанда шәкірттің жанына жақын шығармаларды ұсынып, оларды баяу екпінде орындатады. Шығарма күйлер барлық жағынан күрделеніп , өсу жолына кідіріс жасамай, жоғары орындаушылық дәрежеге жету керек. Шығарма-күй орындағанда бабына келтіріп тамылжыта, теберене орындау көркемдік мәнін жеткізе алғаны. Осы орайда халық әндерімен билерін домбырада орындап, орыс-батыс классиктерінің, қазақ халқының композиторларының арнайы шығармалары репертуарда болғаны жөн. Жан-жақты домбырамен шығарма күйлер орындатып, жоғары деңгей күйші дайындаудың мүмкіндігіне осылайша жетуге болады.

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ МЕТОДОЛОГИЯСЫ

Омарова Нуран Зейнеденовна
бастауыш сынып мұғалімі
Атырау облысы
Қызылқоға ауданы
«Жалпы білім беретін
№75 бастауыш мектебі»

Функционалдық сауаттылық – адамның айналасындағы ортаға барынша тез бейімделіп, сол ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша төселе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру — бүгінгі күндегі заман талабы. Осының ішінде оқу сауаттылығы - балалардың жазба мәтіндерді түсінуі және қолдануы, мәтін барысында ой толғауы, жаңа білім игерудегі әдіс-тәсілдерді қолдануы, әлеуметтік ортаға бейімделуі. Яғни, оқу сауаттылығының негізі — мәтінмен жұмысты толық қалыптастыру болып табылады. Қазақ тілі сабақтары жазылым, оқылым, айтылым, тыңдалым дағдыларының ерекшеліктері арқылы іске асады. Сондықтан күнделікті сабақты дағдылар ерекшелігінескеріпқұру,оқусауаттылығынарттыруда маңызды роль атқарады. Соның ішінде оқылым дағдыларының ерекшеліктері оқу сауаттылығын арттырудың бірден бір жолы- мәтінмен жұмыс.

Оқушылардың жазба мәтіндерді түсінуі және қолдануы, мәтін барысында ой-толғауы, жаңа білім игерудегі әдіс-тәсілдерді қолдануы, әлеуметтік ортаға бейімделуі секілді қабілеттерін ашады. Оқушылардың бойында білім-білік дағдылары мәтінді оқу, ақпаратты қабылдау, мәтін ішінен іс-әрекетті белгілеу, ақпараттан түйінді ойды жинақтау мәтіннің мазмұнын бағалау арқылы сауаттылық

деңгейі артады;
Мәтінмен жұмысты толық қалыптастырудың мақсаты:
- оқушылардың мәтін мазмұнын түсіне біліп олардың түйініне ой жүгірте білуге, мәтін мазмұнын өзіндік пайымдау жасауға, пайдалана білуге баулу.
Міндеттері:
-оқылым стратегияларың, оқу функционалдық сауаттылығын қалыптастыру;
-мәтіндерге өз тұжырымын жасай отырып, белсенділік таныту;
шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алуға даярлау;
-тілдік жағдаяттарда қарым-қатынасқа түсе алу даярлығын білдіретін
құзыреттілікті қалыптастыру жолдарын қарастыру;
-ана тілін жетік білетін, ұлттық мәдени құндылықтарды бағалайалатын тұлға даярлау.
Күтілетін нәтиже:
-мәтінде көтерілген мәселені талдай отырып, негізгі ойды анықтай алады;
-коммуникативтік жағдаятқа сай ғылыми және халықаралық терминдерді орынды қолданады;
-диалог, монолог, полилогта өз ойын дәлелді, жүйелі жеткізеді;
-оқылым стратегияларын (комментарий жасау, іріктеп оқу, талдап оқу) сауатты қолданады;
-оқылым және тыңдалым дағдылары бойынша мәтіннің мазмұнын түсінеді, практикада қолдана алады;
-ана тілін жетік білетін, ұлттық мәдени құндылықтарды бағалайалатын тұлға қалыптасады.
Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі: жаңашылдық немесе қолданыстағы бағдарламалармен салыстырғанда осы бағдарламаға енгізілген жаңа түсініктемені қалпына келтіру мақсатында ұсынылған авторлық бағдарлама жаңартылған білім мазмұнына негізделіп типтік-үлгілі бағдарлама мақсаттарына сүйене отырып құрастырылған.

Бағдарламаның ғылыми табиғаты– оның жаңа білім беру парадигмасы
философиясына, әдіснамасына, психологиясына және педагогикалық ғылым мен практиканың соңғы жетістіктеріне сәйкес әзірленіп,оқушыларға ұсынылған жұмыстар мына кезеңдерді қамтиды:

1.Мәтінмен таныс болғанға дейінгі жұмыс (сөздікпен жұмыс).

2. Мәтінмен тікелей танысу жұмысы (оқу, талдау, сұрақтарға жауап беру).

3.Мәтінмен таныс болғаннан кейінгі жұмыс (мәтін мазмұны бойынша тапсырмаларды орындау).

Бірінші кезеңде сөздікпен жұмыс жүргізу, сөз тіркесің, сөйлемдер құрай отырып, жаңа сөздерді барынша есте сақтауға тырысу, сурет бойынша жаңа сөздерді табу тәрізді жұмыс түрлері жүргізіледі.

Екінші кезеңде мәтін оқу арқылы оқушылардың тілдік норманы сақтау, орфоэпиялық нормаларды басты назарда ұстау, мәтін мазмұнын түсінуге тырысуға бағыттау жұмыстары жүзеге асырылады.

Танымдық оқылым – кез келген қызықты, танымдық мәні бар материалдарын оқып, түсіну. Танымдық оқу белгілі бір ақпаратты зерттеуден гөрі өмірден хабардар болу үшін жүргізіледі. Танымдық оқылым арқылы автор өзінің қабілеті мен қажетіне қарай мәтіннен маңыздысын жазып алады. Маңыздысын жазу арқылы мәтін мазмұнының 70 пайызы сақталады.

Зерделік оқылым – оқушы берілген материалды оқып, мазмұнын толық игеріп, сол мәтінге талдау жасай алуы. Оқушы бұл оқылым түрі арқылы материалды игеріп, сол материал бойынша жазбаша талдап, өзіндік сыни көзқарасын білдіреді.

Ізденімдік оқылым – берілген материалдардан оқушы өзіне қажетті ақпаратты іздеп, тауып, пайдалана алуы. Ізденімдік оқылымда оқушы материалды шолып өтіп, тек қажетті ақпараттарды түртіп алады. Оқушы жаза отырып, есте сақтау қабілетін нығайтады және көру қабілетін ұштайды.

Көрсетімдік оқылым – берілген материалдарды жүйелеп қарап шығып, оның не туралы екенін қысқаша анықтап беру, тақырыбын айқындау, ең басты мәнің, ерекшелігін танып көрсету. Оқушы мәтіннің тақырыбы мен идеясын ашып, көтерілген мәселені жаза алады. Мәтінмен таныс болғаннан кейін алған түсініктерін бекіту, есте сақтау, монолог пен диалог дағдысын дамыту үшін алуан түрлі тапсырмаларды қолдануға бо лады.

Тілдік дағдыларда әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, жүйелі жұмыс жүргізу арқылы оқушылардың сөздік қорын байытуға, шығармашылық, сыни тұрғыдан ойлай алуға, метатанымдық дағдыларын қалыптастыруға, өзіндік пікір-көзқарасын жазуға, ойларын жүйелі жеткізуге мүмкіндік береді.

Оқушының оқу өніміне конспект, тезистер, тарихи талдау, ғылыми мәселелерді өздігінен шешуі, нақыл сөздерін есте сақтау, эссе, шығарма таныстырылым, рөлдік ойындар, ізденіс жұмыстары, мазмұнын тану, ой қорыту, ой толғау т.б.жатады. Мәтінмен жұмыс барысында осы тақырыптарды игеруде толық меңгеруге көмектеседі.

Инновациялық әдіс-тәсілдер арқылы берілген тапсырмалар, шығармашылық жұмыстар формативті бағаланады. Шығармашылығын дамытатын, тақырыпқа сай берілген тапсырмалар оқушылардың даму рейтингін бақылап, мониторинг жасауға көмектеседі.

Жаңартылған білім мазмұны бойынша күтілетін нәтиже – қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік негізінде, сыйластық, бірлескен жұмыс, ашықтық, білімі мықты, қарым-қатынас қабілеті, тәртібі қалыптасқан, кеңейтілген дағдыларды оқушы бойына меңгерту.

Сыни ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, тілдік дағдыларды меңгеру. Топта және жеке жұмыс жасау, жұптық жұмыстарды орындай білу, алған

білімдерін жинақтап, әртүрлі мәселелерді шешуде қолдану икемділіктерін дамыту.

Инновациялық әдіс-тәсілдер арқылы берілген тапсырмалар, шығармашылық жұмыстар формативті бағаланады. Шығармашылығын дамытатын, тақырыпқа сай берілген тапсырмалар оқушылардың даму рейтингісін бақылап, мониторинг жасауға көме ктеседі.

Оқушы жұмысын бағалауда оқушының шығарманы түсіне отырып, мәнерлеп оқуына, талапқа сай, нақышына келтіріп, қашықтан айта білу шеберлігіне, ақын шығармашылығын толығымен игеруіне, қаламгерлер мұрасын дәріптеуге бағытталған түрлі шығармалар, көркемсөз оқу байқауларына қатысуына, шығармашылық, ізденіс жұмыстарымен айналысуы ерекшеліктерге баса назар аударған жөн.

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ

Оразгалиева Мирамкул Алпамысовна
№4 Хромтау орта мектебінің
информатика пәнінің мұғалімі

Инклюзивті білім беру — бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды білім беру процесіне толыққанды қатыстыруды қамтамасыз ету мақсатында енгізілген жаңа педагогикалық бағыт. Бұл жүйе тек мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған емес, барлық оқушылар үшін білім беру деңгейін теңестіріп, әрбір баланың даму мүмкіндігін толықтай пайдалануына жол ашады. Заманауи қоғамда инклюзивті білім беру мәселесі үлкен өзектілікке ие болып отыр. Бұл бағыттың басты мақсаты — әрбір баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оны дамыту және қоғамға толыққанды мүше болуына жағдай жасау. Білім беру жүйесіндегі инклюзияның маңыздылығы мен оның нәтижелілігі туралы ой қозғап, қазіргі заманғы білім беру жағдайында оның қалай жүзеге асырылып жатқанына тоқталамыз.

Инклюзивті білім беру (лат. inclusio — қосу) жалпы білім беру процесінде ерекше қажеттіліктері бар балалардың өз құрдастарымен қатар оқуы үшін барлық жағдайды жасау деп түсіндіріледі. Қазіргі замандағы инклюзивті білім беру барлық балалар үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етуді көздейді. Инклюзивті білім беру ұғымы қоғамның барлық мүшелерінің білім алу, әлеуметтік қатысу және өздігінен өмір сүру құқықтарын қамтамасыз ететін бірегей жүйені білдіреді. Бұл жүйе мүмкіндігі шектеулі балаларға ғана емес, барлық оқушыларға білім алуда толыққанды қолдау көрсетуді мақсат етеді.

Заманауи білім беру жүйесінде инклюзивті білім беру, тек қана балалардың ерекше қажеттіліктеріне қатысты емес, оларды толыққанды қоғам мүшесіне айналдыруға бағытталған процестерді қамтиды. Бұл ұғым әлеуметтік теңдікті, өзара құрмет пен қолдау көрсету жағдайында балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз етуге бағытталған.

Инклюзивті білім берудің негізгі қағидалары

Инклюзивті білім берудің көптеген қағидалары бар, олардың арасында ең маңыздысы — әр балаға жеке көзқарас және жеке даму жоспары. Әрбір бала өзінің жеке мүмкіндіктері мен қабілеттеріне сәйкес оқуға құқылы. Бұл принцип оқу барысында барлық балаларды теңдей қабылдауды және білім алу барысында қажетті қолдауды қамтамасыз етуді көздейді.

1. Тең мүмкіндіктер принципі — барлық балалардың білім алу құқығы тең болуы керек. Бұл принцип балалардың білім алуында ешқандай кемсітушілік болмауын, сондай-ақ мүмкіндігі шектеулі балалардың қоғамға бейімделуін

қамтамасыз етеді.

2. Әлеуметтік интеграция принципі — инклюзивті білім беру тек білім алу ғана емес, баланың қоғамдағы басқа балалармен және ересектермен тиімді өзара әрекеттесуін қамтамасыз етуге де бағытталған.

3. Даралау принципі — оқыту процесі әр баланың жеке мүмкіндіктері мен қабілеттеріне бейімделіп, оқытудың әдіс-тәсілдері жеке ерекшеліктерге қарай өзгертіледі.

Инклюзивті білім беру тек қана білім алу процесін өзгерту емес, сонымен қатар арнайы құрылымдық өзгерістер мен жаңа білім беру технологияларын енгізуді қажет етеді. Бұл процесс білім беру мекемелерінің материалдық базасын жаңартуды, мұғалімдердің арнайы дайындықтан өтуін, сондай-ақ барлық қатысушылардың қажеттіліктеріне сәйкес оқыту әдістерін қолдануды талап етеді.

Инклюзивті білім беру жүйесінің негізгі құрылымдық элементтері:

• Оқыту әдістері мен құралдарын бейімдеу — мұғалімдер мүмкіндігі шектеулі балалар үшін арнайы оқыту әдістері мен оқу құралдарын қолданады. Мұндай әдістердің бірі — бейімделген оқу жоспары мен бағдарламаларын енгізу, балалардың жеке ерекшеліктерін ескеретін оқыту әдістерін таңдау.

• Әлеуметтік қолдау — білім алушыларды әлеуметтік бейімдеу үшін арнайы психологтар мен педагогтар жұмыс істейді. Мұғалімдер мен мектеп әкімшілігі әлеуметтік қарым-қатынасқа қолдау көрсетеді, бұл балалардың өзін-өзі бағалауын және қоғамға бейімделуін арттырады.

• Білім беру кеңістігін бейімдеу — мектептер мен сыныптар мүмкіндігі шектеулі балалардың қажеттіліктеріне сай ұйымдастырылып, жабдықталады. Мұнда арнайы құрылғылар мен технологиялар, мысалы, тифлотехникалық құралдар, сөйлеу терапиясы және т.б. қолданылады.

Инклюзивті білім беру жүйесінде педагогикалық және ұйымдастырушылық технологиялар маңызды рөл атқарады. Бұл технологиялар балаларды тиімді оқытуға және оқу процесін әр баланың жеке ерекшеліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді.

1. Педагогикалық технологиялар — бұл оқыту процесінде қолданылатын әртүрлі әдіс-тәсілдер мен құралдар. Мысалы, жобалық әдіс, зерттеу әдісі, ойын түріндегі оқыту, модульдік оқыту және т.б. Мұндай әдістер оқушылардың қызығушылықтарын арттырып, оларды оқу процесіне белсене қатысуға мүмкіндік береді.

2. Ұйымдастырушылық технологиялар — бұл оқыту ортасын бейімдеуге бағытталған технологиялар. Оған оқыту бөлмелерін қайта құру, оқушыларға арналған арнайы техникалық құралдарды енгізу, қашықтан оқыту жүйелерін дамыту жатады.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамыту технологиялары — балаларды топтық жұмысқа тарту, ынтымақтастық пен өзара көмекке бағыттау, әлеуметтік ойындарды қолдану арқылы балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытатын технологиялар маңызды.

Инклюзивті білім беру жүйесінің табысты жүзеге асуы үшін мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыру маңызды. Мұғалімдер арнайы дайындықтан өтіп, инклюзивті білім беру әдістемелерін игерулері қажет. Бұл білім беру жүйесі тек арнайы білім беру қажеттіліктері бар балаларға ғана емес, барлық балаларға тең мүмкіндік туғызуды көздейді.

Мұғалімдердің рөлі ерекше. Олар балалардың жеке қажеттіліктерін ескере отырып, оқыту әдістерін таңдап, балалардың өз қабілеттерін дамытуына жағдай жасауға тиіс. Бұл үшін мұғалімдер балалардың әлеуметтік, эмоционалдық, психологиялық қажеттіліктеріне көңіл бөліп, оларға қолдау көрсетеді.

Инклюзивті білім беру — бұл тек мүмкіндігі шектеулі балалар үшін ғана емес, барлық қоғам үшін маңызды. Бұл бағыт қоғамның барлық мүшелерінің білім алу, өзара құрмет пен түсіністік негізінде бірлесіп өмір сүру құқықтарын қамтамасыз етеді. Заманауи білім беру жүйесінде инклюзивті білім беру тек әдіс-тәсілдер мен технологияларды енгізумен шектелмей, барлық қатысушылардың қатысуы мен ынтымақтастығын талап етеді. Білім беру мекемелері мұғалімдер мен оқушыларға бірдей мүмкіндіктер ұсына отырып, оларды әлеуметтік бейімдеу мен өзара құрмет негізінде дамытуды қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Ковальчук, В. В. (2017). Инклюзивное образование: теоретические и практические аспекты. Алматы: ҚазМҰУ баспасы.

2. Назарова, Л. С. (2018). Особенности инклюзивного образования в условиях современного общества. Москва: Академия.

3. Антонова, Т. В. (2019). Теория и практика инклюзивного образования. Санкт-Петербург: Питер.

4. Мұхамедова, А. С. (2021). Инклюзивті білім берудің даму тенденциялары мен бағыттары. Алматы: Қазақ университеті баспасы.

5. Т.А. Сухарева, С.А. Бенашвили. (2016). Инклюзивное образование в России и за рубежом. М.: РАГС.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ӨСІМДІК БЕЛГІЛЕРІНІҢ ЕРЕКШЕ БЕЛГІЛЕРІ

Расмұхамбетова Орынгүл Қуандыққызы
Ырғыз ауданы
Ө.Қанахин атындағы ЖОББ
мектептің биология пәнінің мұғалімі

Өсімдіктер эволюция барысында мұхитта тіршілік еткен біржасушалы талшықты эукариоттардан пайда болған. Қарапайым өсімдіктер — біржасушалы талшықты жасыл балдырлар осы күнге дейін тіршілік етуде. Осындай ағзалардан біртіндеп қазіргі су ортасында тіршілік ететін вольвокс сияқты, сондай-ақ көпжасушалы жасыл, қоңыр, қызыл балдырлар пайда болды. Барлық балдырлар төменгі сатыдағы өсімдіктерге жатады, өйткені олардың денесі бірдей жасушалардан тұрады. Олар үлпалар мен мүшелерге бөлінбегендіктен, таллом немесе қабат деп аталады.

Балдырлардан басқа өсімдіктер жоғары сатыдағы өсімдіктерге жатады. Әртүрлі — ауа және топырақ ортасында тіршілік ету оларда мүшелер мен ұлпалардың қалыптасуына әкелді. Жоғары сатыдағы өсімдіктерге мүктәрізділер, қырықжапырақтәрізділер, ашықтұқымдылар мен жабықтұқымдылар жатады.

Мүктер бөліміне көпшілігінде маңызды екі мүше — сабақ пен жапырақтары болатын өсімдіктер жатады. Алайда мүктердің арасында денесі тек спорангийі бар жасыл пластинадан тұратын қарапайым формалары да кездеседі. Мысалы, бауыр мүктер. Олар да жоғары сатыдағы өсімдіктерге жатады. Бауыр мүктерінің вегетативті дене құрылысының қарапайымдылығы, олардың ерте пайда болғанын көрсетеді. Маршанциялар — бауыр мүктер класына жатады.

Мүктер — құрлықта өсуге бейімделген алғашқы өсімдіктердің бірі. Бірақ оларда өткізгіш және тірек ұлпалары қалыптаспады. Сондықтан мүктер аласа болады, тек ылғал жерлерде өседі. Олардың тамыры болмайды. Кейбірінде тамырдың қызметін ризоидтар атқарады. Ризоид — бірнеше жасушалардан тұратын жіңішке жіп тәрізді сыртқы қабықтың өсіндісі. Ризоид арқылы өсімдік топырақтан суды және онда еріген минералды заттарды бойына сіңіреді. Мүктер спорангийде жетілетін споралар арқылы көбейеді.

Қырықбуындар және плаундар бөлімі -бұл жоғары споралы өсімдіктер. Көпжылдық шөптесін өсімдіктер мен шала бұталар олардың қазіргі өкілдері.

Қырықжапырақтар жоғары споралы өсімдіктерге жатады. Олар ертеде жойылып кеткен риниофиттерден пайда болуы мүмкін. Қырықжапырақтәрізділерге ұсақ шөптесін өсімдіктер болуына тамырсабақтың пайда болуы, өткізгіш және тірек ұлпаларының қалыптасуына мүмкіндік берген жоқ. 300 млн-дай жыл бұрын ұзындығы 100 метрге дейін жететін алып қырықжапырақтар өсті. Олардың көбісі жойылып, таскөмір қорын түзді. Қазақстан аумағындағы барлық қырықжапырақтәрізділер — көпжылдық шөптесін өсімдіктер. Бірақ Австралияның реликтілік ормандарында ағаштәрізді қырықжапырақтар қазіргі кезде де өседі. Мүктәрізділер мен қырықжапырақтәрізділер споралы өсімдіктерге жатады. Сондықтан оларға көбею мүшесі -спорасы бар спорангий тән.

Ашықтұқымдылар — көбею мүшесі ретінде алғаш рет тұқымы, сондай-ақ нағыз мықты тамыры қалыптасатын өсімдік бөлімі. Ашықтұқымдылардың шығу тегі — жойылып кеткен тұқымды қырықжапырақтар болды. Сонымен қатар көптеген ежелгі ашықтұқымдылар да жойылып кетті. Қазіргі ашықтұқымды өсімдіктер, негізінен, қылқанжапырақтылар класынан тұрады. Оларға шырша, қарағай, балқарағай, арша және т.б. ағаштар жатады. Өсімдіктердің осы бөлімінің маңызды ерекшелігі — көбею мүшесі ретінде тұқымының пайда болуы. Спорасы бар спорангий жойылып, оның орнына тұқымы бар бүр пайда болады. Қылқанжапырақтылар класының маңызды белгісі -ерекше инетәрізді жапырақтары — қылқаны болып табылады.

Гүлді өсімдіктер немесе жабықтұқымдылар. Атауынан көрініп тұрғандай ең жетілген өсімдіктер бөлімінде жемісі түзілетін жыныстық көбеюдің жаңа мүшесі — гүлі пайда болады. Тұқымбүршік тұқымды қорғайтын берік жабын түзетін жатын (түйін) қабырғасымен қорғалады. Осыдан гүлді өсімдіктердің жабықтұқымдылар деген екінші атауы шығады.

Гүлдің құрылысы. Гүл бөлімдері — гүл сағағы, гүл табаны (тұғыры), тостаған жапырақша, күлте жапырақша, аталық пен аналықтан тұрады. Гүлді өсімдіктердің көпшілігінде тамырлары мен серіктесжасушалары бар флоэманың сүзгілі элементтері болады. Органикалық заттардың ерітінділері сүзгілі түтіктер арқылы жапырақтан тамырға тасымалданады. Ал еріген минералды заттары бар су сүректің ұзын түтікшелері немесе ксилема арқылы тамырдан жапыраққа барады.

Өсімдік белгілерінің ерекше белгілеріне арналған тапсырмалар

1-тапсырма

Суретке қарап отырып мәтін құрастырыңыз

2-тапсырма
Өсімдіктің бөліктерін көрсет және ата

Өсімдік бөліктері
Суретке қара. Өсімдіктің бөліктерін көрсет және ата.

Егер өсімдіктің сабағы мен тамыры болмаса, не болар еді?
Қалай ойлайсың?

3-тапсырма.Гүлді өсімдіктерді топтарға бөлу

1. Жүйелілік көрсеткіштерінің реттілігі бойынша орналастыр:

1———— 5————

2———— 6————

3———— 7————

4————.

2. Гүлді өсімдіктер класы

4-тапсырма Көкнәр тұқымдастарына сипаттама жаз.

- Тіршілік формасы ;
- Ғаламшардағы саны ;
- Қазақстандағы саны ;
- Жемісі ;
- Тұқымдары
- Қазақстанның Қызыл Кітабына енген түрі: ;
- Тозаңдануы: ;
- Дәрілік түрі ;
- Улы түрі ;
- Халық медицинасында сүйелді кетіруге арналған түрі ;
- Жабайы Көкнәр гүлінің формуласы .
-

5-тапсырма Алабота тұқымдастарына сипаттама бер.

- Тіршілік формасы;
- Тамыр жүйесі;
- Сабағы;
- Жапырақтары;
- Гүлдері;
- Гүлшоғыры;
- Тозаңдануы;
- Түрлері;
- Ақ алаботадан қандай зат жасаған?
- Ақ алабота гүлінің формуласын құрастыр:
- Күлше жапырақшасы жоқ, тостағанша жапырақшасы-4; аталығы-4; аналығы-1;
- Қазақстанда сексеуілдің қандай түрлері өседі?

1————————; 2————————; 3————————;

6-тапсырма Сәйкестендір.

Асқабақ пен Орамжапырақ тұқымдастарының ерекшеліктері: (+ таңбасын қой)

1. Бақша өсімдіктері
2. Қос жарнақтылар класы
3. Бір үйлі, дара жынысты өсімдік
4. Жемісі қабақ
5. Мұртшалары – өзгерген өркен
6. Мәдени өсімдіктер
7. Медицинада тамыры пайдаланылады
8. Бір тұқымды түрі – мексикалық қияр-кайот д.а.
9. Отаны – Мексика
10. Шаршыгүлділер тұқымдасы немесе орамжапырақ гүлді өсімдіктер деп аталады.
11. Шомыр мен қыша туысына бөлінеді.
12. Жемісі: бұршаққын немесе бұршаққынша
13. Дәрілік түрі – Ақбасқурай.
14. Әсіресе Сарбасқурай Қазақстан Қызыл кітабына енген.

Гүлді өсімдіктердің шығуы және эволюциясы туралы жалпы қабылданған теориялар жоқ. Себебі ертедегі түрлерінің қазба қалдықтары табылмаған. Сонымен қатар қазіргі кездегі өсімдіктер тобының ешқайсысы гүлді өсімдіктердің пайда болуына негіз бола алмайды деп есептеледі. Олардың арғы тегі қылқанжапырақтылардағы сияқты бор дәуірінде жойылып кеткен тұқымды қырықжапырақтар болуы мүмкін. Гүлді өсімдіктердің эволюциясы мен таралуында тозаңдандырғыш жәндіктер зор рөл атқарды. Олардың эволюциясы тозаң мен шірнеге бай гүлді өсімдіктердің пайда болуына байланысты едәуір қарқынды дамыды. Сонымен, гүлді өсімдіктер мен жәндіктер қатар дамыды.

WAYS TO DEVELOP STUDENTS' CREATIVE THINKING IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Сапина Аружан Талғатқызы
Ақтөбе қаласы
№39 қазақ орта жалпы
білім беру мектеп-лицейі
Ағылшын тілі пәні мұғалімі

Creativity plays a vital role in language acquisition. While many traditional language-learning methods focus on grammar drills, vocabulary memorization, and repetition, fostering creativity in students can significantly enhance their learning experience. By encouraging students to think outside the box, they can engage more deeply with the language, boost their problem-solving skills, and feel more confident in using the language spontaneously. So, how can educators develop students' creative thinking while teaching a foreign language? Here are several strategies that can inspire learners to tap into their creativity:

1. Incorporate Project-Based Learning

Project-based learning (PBL) allows students to engage in real-world tasks where they apply their language skills to create meaningful outputs. PBL encourages critical thinking and collaboration, which are key components of creativity.

For instance, students might work on creating a travel guide, a short film, or a digital story that highlights aspects of the culture related to the target language. By working on a long-term project, students not only practice their linguistic skills but also develop problem-solving abilities as they create and refine their work. This approach empowers students to explore topics that interest them while applying language in dynamic ways.

2. Creative Problem-Solving Activities

Problem-solving is a skill that can be developed through creative exercises. In the context of language learning, students can work together to solve problems or make decisions using the foreign language.

For example, teachers might present a scenario where students have to plan a trip, resolve a mystery, or simulate a diplomatic negotiation, all while using the target language. These activities encourage students to think critically about how to express their ideas effectively and creatively, pushing them to experiment with different sentence structures and vocabulary in the process.

3. Storytelling and Role Play

Storytelling and role-playing are among the most effective ways to foster creative thinking in a foreign language. When students create stories or take on roles, they not only practice the language but also learn to manipulate it in new and creative ways.

Teachers can have students work in pairs or small groups to develop dialogues or short skits. Alternatively, students could narrate personal stories, describe hypothetical scenarios, or act out real-life situations such as a job interview or a trip to the market. The key is to create a safe space where students feel comfortable experimenting with new words and structures without the fear of making mistakes.

4. Use of Technology and Digital Tools

In today's digital age, technology provides countless opportunities for language learners to express themselves creatively. Apps, digital platforms, and multimedia tools can engage students in ways traditional methods might not.

For example, students can create podcasts, videos, blogs, or even interactive websites in the target language. These projects allow them to practice listening, speaking, writing, and reading, all while using language in a creative context. The use of visuals, audio, and editing software also enables students to think critically and innovatively, thereby strengthening their linguistic and technical skills simultaneously.

5. Encourage Open-Ended Questions

One of the best ways to promote creative thinking is to ask open-ended questions that require students to reflect, analyze, and formulate their own ideas. Questions like "What would you do if you were the leader of a country?" or "How would you solve a global issue like climate change?" prompt students to think critically about how to express complex ideas in the target language.

These types of questions push students to go beyond basic responses and tap into their creativity, allowing them to use the language to express abstract or imaginative ideas. Teachers can use these discussions as the foundation for collaborative projects or debates that further challenge students to think deeply and creatively.

6. Gamification and Language Games

Gamification is an effective method for making learning fun while also enhancing creativity. Language games, such as word association, storytelling dice, or scavenger

hunts, can stimulate students' thinking and help them use language in novel ways.

For example, teachers can set up language games where students need to quickly form sentences using specific vocabulary or grammar rules. This promotes fast thinking and helps students practice under pressure in a playful and low-stress environment. Additionally, games like "20 Questions" or "Pictionary" can boost creative thinking and vocabulary recall, making the learning process interactive and enjoyable.

7. Collaborative Learning

Collaborative learning encourages students to think creatively as they interact with their peers. Group activities allow students to share ideas, solve problems together, and learn from one another in a dynamic environment.

In language classrooms, students can collaborate on tasks such as writing stories, creating presentations, or organizing debates. By exchanging ideas in the target language, students are exposed to diverse perspectives, which can inspire new ways of thinking and expressing themselves. Collaboration fosters both social and linguistic creativity, providing opportunities for students to improve their language skills in authentic contexts.

8. Incorporate Art and Visual Aids

Visual stimuli such as artwork, photographs, and videos can be powerful tools for stimulating creative thinking. When students are asked to describe or interpret visual materials, they are prompted to use the language in innovative ways.

For example, a teacher might present a thought-provoking image and ask students to write a story or create a dialogue based on what they see. Alternatively, students can analyze a piece of art or a video clip, discussing its cultural significance and offering their own interpretations. These activities help students connect language with imagination, making learning both creative and meaningful.

9. Reflective and Personal Expression

Encouraging students to express themselves through personal reflection or journaling can nurture creativity. Writing or speaking about personal experiences, thoughts, and feelings in the target language allows students to explore language beyond textbook contexts.

Teachers can assign reflective writing prompts that encourage students to express their opinions, dreams, or even frustrations. This fosters self-expression and helps students develop a deeper connection with the language as they find ways to articulate complex emotions or experiences in another language.

10. Integrate Music and Poetry

Finally, music and poetry provide rich opportunities for creative language use. The rhythmic nature of poetry and the emotional appeal of music can stimulate creativity and offer students a different avenue for exploring language.

Teachers can incorporate songs, lyrics analysis, or poetry readings into their lessons, encouraging students to write their own songs or poems in the target language. This not only enhances language skills but also allows students to experiment with sound, rhythm, and cultural expression in a creative and enjoyable way.

Conclusion

Fostering creativity in the foreign language classroom is essential for motivating students and helping them develop a deeper, more personal connection with the language. By integrating project-based learning, problem-solving activities, storytelling, technology, and more, teachers can create an environment where students feel empowered to think creatively, communicate confidently, and enjoy the learning process. Ultimately, the goal is to help students not just learn a language, but also use it as a tool for self-expression and imaginative exploration.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ ТАРИХ ЖӘНЕ ГЕОГРАФИЯ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУ

Сарсенбаева Айсәуле Нағашыбайқызы
Хромтау ауданы №6 Хромтау гимназиясы
тарих және география пәнінің мұғалімі

«Балам» деген жұрт болмаса, «жұртым» дейтін бала қайдан шығады»
Ұлы ағартушы Ахмет Байтұрсынов

Ұлттық құндылықтар – әрбір ұлттың ғасырдан-ғасырға жетіп, атадан балаға мирас болып келе жатқан халықтың қазынасы – тілі, діли, салт-дәстүрі, әдебиеті мен өнері ұлтымыздың рухани байлығы. адамгершілік қағидаттары. Осы құндылықтарды ұрпағымыздың бойына сіңіріп, оқу-тәрбие үдерісінде ұлтжандылыққа, отаншылдық пен салт-дәстүрімізді құрметтеуге баулып, өз халқын, өз мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын тұлғаларды тәрбиелеу – басты міндетіміз. Ұлтымыздың тұнып тұрған асыл мұра, рухани байлығын оқыту үдерісіне енгізу арқылы қазақ халқының құнды ойларын, даналық пәлсапасын, өмірлік тәжірибесін халық игілігі үшін қолдана алатын жан-жақты дамыған, білімді, өзіндік көзқарасы бар жеке тұлғаны қалыптастырамыз.

Сол құндылықтардың арқасында біз өзіміздің халықтық қалпымызды сақтап, әлемге танылып отырмыз. Ұлттық құндылықтарды оқыту жас ұрпақтың адамгершілігі мен патриоттық сезімін қалыптастыру, елдің болашағы үшін маңызды міндет болып табылады. Осы бағыттағы жұмыстарды жалғастыру арқылы біз ұлтымыздың рухани мұрасын сақтап, жас ұрпақтың елдің тарихын және мәдениетін тереңірек түсінуіне ықпал ете аламыз.

Аңдатпа.Бұл баяндама теориялық негіздердің ғана емес, сонымен қатар осы тәсілдің мектептерде қолдану тәжірибесінде нақты мысалдарды қарастырып, ұлттық құндылықтарды оқыту процесіне интеграциялау арқылы тарих және география пәндерін тиімдірек жеткізу туралы.

Мақаланың зерттеу негізі

Ұлттық құндылықтардың маңызы. Қазақстанның ұлттық құндылықтары – елдің рухани негізі, оның тарихы, мәдениеті, тілі және дәстүрлері. Олар ұрпақтан-ұрпаққа берілетін асыл мұра болып табылады және қазақ халқының өмір салтын, еңбек ету мәдениетін, білімділігін және адамгершілігін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Ұлттық құндылықтарды оқыту, жас ұрпақты патриоттық рухта тәрбиелеу, елдің тарихын және мәдениетін тереңірек түсінуге баулу мақсатын көздейді.

Тарих пәніндегі ұлттық құндылықтарды қолдану. Тарих пәнінде ұлттық құндылықтарды оқытудың әдіс-тәсілдерінің бірі – оқу материалын тарихымыздағы ұлы тұлғалар мен оқиғалар арқылы талдау. Мысалы, Абай Құнанбайұлы, Қаныш Сәтбаев,Ахмет Байтұрсынов секілді тарихи тұлғалардың өмірін және еңбектерін зерттеу арқылы жас ұрпақты білімге деген құштарлыққа, адамгершілікке, патриоттық сезімге тәрбиелеуге болады. Мысалы, тарих пәнінде «Ұлт ұстазы-Ахмет Байтұрсынов» немес Қазақстан Ұлы Отан соғысы деген тақырып бойынша оқушылар Ұлы Отан соғысы кезіндегі қазақ жауынгерлерінің ерліктерін зерттей алады. Олар соғыстағы оқиғалардың хронологиясын жасау, жеңіске жеткен қазақ батырларын зерттеу, соғыс фотосуреттері мен құжаттарын талдау сияқты тапсырмаларды орындай алады. Сондай-ақ, Ұлы Отан соғысындағы қазақ халқының ерліктері мен жеңістері туралы оқу материалын талдау арқылы оқушылардың ерлік пен патриотизмге деген құрметін арттыруға болады.

География пәніндегі ұлттық құндылықтарды қолдану. География пәнінде ұлттық құндылықтарды қолданудың ерекшелігі – елдің табиғатын, жер-суын, биологиялық алуан түрлілігін, ұлттық парктерін және қорғалатын аймақтарын зерттеу. Мысалы,«Қазақстанның табиғи байлықтары» деген тақырып бойынша оқушылар елдің табиғатына деген құрметін арттыру мақсатында «Қазақстанның қорғалатын табиғи аумақтары» туралы жобалар дайындай алады. Олар қорғалатын аймақтардың географиялық орнын картаға түсіру, өсімдіктер мен жануарлар дүниесін зерттеу, туризм мүмкіндіктерін талдау сияқты тапсырмаларды орындай алады. Оқушылардың ел табиғатына деген сүйіспеншілігін, оны қорғауға деген жауапкершілігін арттыруға болады. Сондай-ақ, қазақ халқының дәстүрлі шаруашылығын, қолөнерін, халықтық шеберлігін зерттеу арқылы оқушылардың ұлттық мәдениетіне деген құрметін арттыруға болады.

Оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері Ұлттық құндылықтарды оқытудың тиімділігін арттыру

үшін мысалы, проектілік әдіс арқылы оқушыларды ұлттық құндылықтарға байланысты әр түрлі жобалар жасауға тартуға болады. Сондай-ақ, интербелсенді тақтаны, мультимедиа ресурстарын қолдану арқылы оқу процесін қызықты және тиімді етуге болады. Ұлттық құндылықтарға негізделген оқулықтар мен оқу құралдарын пайдалану арқылы да оқушылардың білім сапасын арттыруға,ұлттық құндылықтарға тәрбиелеуге болады.

Қорытындылай келе, бүгінгі таңда ұлтымыздың рухани байлықтарын көзіміздің қарашығындай сақтап, келешекке жеткізу мақсатында ұлттық құндылықтарды оқыту процесіне интеграциялау арқылы оқушылардың патриоттық сезімін арттыруға, елдің тарихын және мәдениетін тереңірек түсінуге, табиғатты қорғауға деген жауапкершілігін арттыруға болады. «Баланды өз тәрбиеңмен емес, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген даналардан қалған сөз бар. Сондықтан да сан ғасырлар бойы сұрыпталған ұлттық құндылықтарымызды оқу-тәрбие процесіне енгізу арқылы тұнып тұрған рухани байлығымызбен өскелең ұрпақты сусындата аламыз демекпін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудағы сынып жетекшінің орны.
2. Әдеп және жантану/ хрестоматия/ Атамұра Алматы, 1996.
3. Ш.Елеукенов, Замандас парасаты. Әдеби сын. Алматы: Санат, 1977 ж.
4.М.С.Керімбаева. «Ұлттық мәдениетті қалыптастырудағы мектептің қызметі» Астана,2008ж
5.Өтешова Б «Ұлт ұрпағының дүниетанымын халық тағылымдары арқылы дамыту» Алматы,2007ж

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Сатыбалдина Гулнур Маратовна
Ақтөбе қаласы
№34 орта мектебінің
бастауыш класс мұғалімі

Білім берудегі жаңартылған білім мазмұнына сәйкес қазіргі мектепке ойшыл, зерттеуші, тәжірибелік қызметі мол, педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген іскер мұғалім қажет. Бүгінгі біздің алдымызда тұрған басты міндет – үздіксіз білім бере отырып, инновациялық технологиялардың тиімдісін алып, оқушыны қызықтыра алатындай білімді игерту. «Инновация» - бұл «жаңалық енгізу», «реформа жүргізу», «өзгеріс» деген ұғымдармен қатар, кең мағынада жүйедегі кез келген өзгерістерді білдіреді. Технология – бұл қандай да бір жұмысты, өнерді, шеберлікті іске асыру жинтығы

Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай: «Елді түзетуді бала оқыту ісін түзетуден бастау керек» деген болатын. Сондықтан да қазіргі таңда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру деңгейіне жетуге ат салысудамыз. Ертеңгі болашағымыздың сапалы білім, саналы тәрбие алуы – қазіргі қоғамдағы ұстаздарға байланысты.

Қазіргі таңдағы білім беру сапасын арттыруда әсер ететін факторлар :

- Оқушылармен тиімді кері байланысты қамтамасыз ету;
- Оқушылардың өзіндік оқуға белсенді қатысуы;
- Оқушылардың қызығушылығын арттыру;
- Оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға үйрету;

«Баланы оқытуға қалай үйрету керек?», «Ойлауға қалай үйрету керек?», «Өтілген тақырыпты өмірмен қалай байланыстыруға болады?» деген сұрақтардың жауабы ретінде мұғалім оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай, педагогикалық мақсат - мүддесіне, өзінің шеберлігіне бағыттай отырып таңдап алады. Ол үшін мұғалім белсенді, шығармашыл ізденімпаз болуы қажет. Жалпы алғанда, инновациялық технологиялардың 40 –тан астам түрлері бар. Тұлғаның дамуына, қабілетінің артуына осы технологиялардың ықпалы мол . Сондықтан да, қазіргі таңда ұстаздар қауымы инновациялық технологияларды қолдана отырып, әр технологияның элементтерін тиімді қолдану арқылы өз іс –тәжірибесінде жоғарғы көрсеткіштер көрсетуде.

Оқу тәрбиесі үрдісінде педагогикалық технологияларды енгізу 4 кезеңнен тұрады:

1. Жаңа идеяны іздеу;
2. Жаңалықтарды ұйымдастыру;
3. Жаңалықтарды енгізу;
4. Жаңалықтарды бекіту.

Бүгінгі таңда барлық пәндері бойынша оқу үрдісінде инновациялық білім беруде технологаялардың мынадай түрлері кеңінен қолданылатыны анықталады: Ф.Оразбаеваның коммуникативтік технологиясы, В.В. Давыдов, Д.Б. Эльконинның дамыта оқытуы, В.Ф. Шаталовтың оқу материалдарын тірек және сызба үлгілері арқылы табысты оқытуы, Ю.А. Марковтың жеке оқытуы, интеграциялық ойын, тестілік, компьютерлік, проблемалық технологиялары, М.Жанпейісованың модульдік технологиясы, Н.Оразахынованың сатылай кешенді талдау технологиясы, Ж.Қараевтың деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы, Сын тұрғысынан оқыту технологиясы жаңаша өзгерген мақсатпен оқушылардың өздігінен танып, ізденуіне, іс-әрекеттердің меңгеруін талап етеді.

Мақсат, міндеттерді жүзеге асыру жолында күнделікті сабақ жоспарымда мынандай озық технологияларды сабақта қолдануды жөн көрдім:

- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Деңгейлеп -саралап оқыту;
- Интерактивті қолдану технологиясы;
- Сатылай кешенді талдау технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы;
- Ойын технологиясы.

Дамыта оқыту технологиясы- бастауыш сынып оқушыларының тілін дамытуға, өзіндік жұмыс жасауға, білік дағдыларын қалыптастыруға, өз ойларын еркін жеткізуге баулиды.

Элькони , Давыдов технологияларындағы дамыта оқыту ең алдымен оның мазмұны, теориялық білімге негіздене отыра құрылған

- Д.Б. Элькони , В.В. Давыдов жасаған жүйесінің негізгі компоненттері
- Оқу мақсаттарының қойылуы
- Оны шешудің жолын бірлесе қарастыру
- Шешімнің дұрыстығын дәлелдеу

Оқушы мақсатты шешу, іштей талқылау, сосын жинақтау арқылы жүзеге асырады. Әр оқушыға өз ойын, пікірін айтуға мүмкіндік беріледі, жауаптары

тыңдалады, жасаған еңбегінің нәтижесімен бөліседі, дәлелдеуге талпыныс жасайды, жеке тәжірибесін қорытындылауға үйренеді.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы -мұғалімнің бағыттауымен оқушының өз бетінше білімді игерудегі мақсаты сынауға емес, шыңдалған ойлауға үйрету.

Мақсаты:

- Оқушының ойлау қабілетін арттыру, сыни тұрғыдан талдауға бейімдеу, іскерлік дағдысын қалыптастыру.
- Оқушыларды шығармашылыққа баулу, оқуға қызығушылығын арттыру, шешім қабылдай білуге бейімдеу

Бұл жоба атақты ғалым зерттеушілер Ж.Пиаже мен Л.С.Выготскийдің даму теорияларын басшылыққа алады. Бұл технология үш сатыдан тұрады:

а) Қызығушылықты ояту

ә) Мағынаны тану

б) Ой толғаныс

Бұл технолгияның 100-ден астам стратегиялары бар. Бастауыш сыныптарда тиімді қолданылатын стратегиялар бұл «Түртіп оқу», «Джигсо», «Семантикалық карта», «Эссе жазу», «Топтастыру», «Венн диаграммасы», «Екі түрлі түсініктеме күнделігі», «Еркін жазу», «Кубизм», «Бес жолды өлең», «ББББ», «Серпімді сауал», және т.б стратегиялар.

Ойын технологиясы – бұл түрлі ойындар арқылы оқушының ынтасын, көңілін көтеру, сабақты жандандыру, оқушылардың сабаққа деген қызушылығын арттырудың жолы. Ойын арқылы оқушылардың білім – білік дағдылары қалыптасады, жаңа білімді меңгереді. Танымы, оқуға белсенділігі ,сөздік қоры,көңіл –күйі артады.Теориялық білімдерін практикада қолдануға үйренеді. Сөзжұмбақтар, ребустар, жұмбақтар шешу кезінде оқушылар өзара жарысқа түседі. Рөлдік ойындар арқылы, сахналау арқылы оқушылардың тілдері жаттығып, сөздерді еске сақтап қалу мүмкіндігіне ие болады.

Интерактивті технологиясы арқылы- оқу үрдістері қызықты да көрнекті болады, білімді тереңдете түсуге үлкен мүмкіндік. Интерактивті технологиялар білім беру жүйесінде мұғалімнің жұмысын жеңілдетіп, терең де сапалы білім беруге жол ашып отыр. Интерактивті тақтамен және проектормен жұмыс кезінде бейне слайдтар және компьютерлік анимациялар жасауға көп мүмкіндік аламыз. Интерактивті тақталарының негізгі артықшылықтары: презентациялар, тақтаға жазу, тест нәтижесін экранға шығару, оқу материалы тез меңгеріледі, нәтижесінде әр тыңдаушының оқу үлгерімі артады.

Саралап оқыту технологиясы, оқыту процесінің белгілі бөлігін қамтып, ұйымдастырудың шешімдері, оны оқыту құралдарының жиынтығы түрінде көрінеді. Сыныпты, топтарды оқытуға әртүрлі қолайлы жағдай туғызуды қажет етеді; әдістемелік педагогикалық-психологиялық және ұйымдастыру-басқару шаралары біріктіріледі.

Ел болашағына оның көркейуіне, гүлденуіне өз үлестерін қосатын ол –ұстаз алдындағы оқушы. Ендеше әр шәкіртке заман талабына сай сапалы білім беру бүгінгі күннің басты талабы.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҰЛТТЫҚ ТАРИХНАМАДАҒЫ АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫ ЕҢБЕКТЕРІНІҢ МАҢЫЗЫ

Сеилханова Гульшат Серикбаевна
№3 Ембі қалалық жалпы
білім беретін ортамектептің
тарих пәнінің мұғалімі

XX ғасырдың басындағы Алаш зиялыларының еңбектерін Отандық тарихтың тарихнамасын дағы тұжырымдамалық мәнін қарастырып, еңбектерге талдау жасалған және олардың методологиялық мәні туралы баяндалған. Бүгінгі таңда қоғамымыздың тарихи санасын жаңғырту бағытында жүйелі жұ мыстар атқарылуда. Өз еліміздің тарихын тану арқылы ғана өткен ғасырдың соңында қол жеткізген тәуелсіздігіміздің қадіріне жете аламыз. Қазақ халқының тарихына үңіліп қарасақ, еліміздің азаттық пен тәуелсіздік жолындағы күресі ешқашан толастамағанын аңғарамыз. Осынау жүздеген жылдарға созылған күрес жолында XIX мен XX ғасыр тоғысындағы зиялылардың алатын орны ерекше. XX ға сырдың басы алып адамдарды қажет еткен әрі осыған орай өздерінің ойлау, болжау қасиеттері айы рықша, энциклопедиялық білім, талғам-танымдары жан-жақты алыптарды дүниеге келтірген заман болды. Олар біз үшін халық алдындағы адал дықтың, рухани кемелдіктің, ұлтжандылықтың үлгісі іспетті. Алаш зиялыларының алдыңғы толқыны болып есептелетін осынау тұлғалардың әрбірі мемлекет басқаруға қабілетті еді. Олар Қазақ елінің сан ғасырлық даму тәжірибесін, салт-дәстүрін төңкерістік әдіспен күрт өзгертуді емес, қайта оларды өрке ниетті елдердің өмір тәжірибесін ескере отырып, одан әрі дамытуды, білім алып, көппен терезе теңес тіруін көздеді. Ең алдымен, қазақтың өз атамекеніне ие болуын мақсат етті. Сол жолда күресті. Соны мен қатар елге демократия, білім-білік алып келу үдерісінің бастауында тұрғандар да — солар болды.Кеңестік кезеңде Қазан төңкерісіне дейінгі жалпы адамзат өркениетінің төрінен орын алған ірі тұлғала рымызға «ұлтшыл» деген жалған айдарлар тағылды. Кеңестік идеология қазақ халқының дарынды тұл ғаларының бостандық пен ұлт тәуелсіздігі үшін аянбай атқарған еңбектерін біржақты бағалап, қажетсіз деп тапты. Тәуелсіздікке қол жеткен қазақ еліне есімдері тарихта беймәлім болып келген алаш азамат тарының қайта оралуы халқымыздың сана-сезімі оянып, рухани өмірдің өзгеруіне әсер етті. Міне, сон дықтанда Алаш зиялыларының тарихи мұрасының мәнін зерттеу, насихаттау, «Рухани жаңғыру» мем лекеттік бағдарламасы аясында өзекті мәселе болып табылады.Тарихымыздың отандық тарихнамасының қалыптасуы мен дамуын зерттеу барысында қазақ зия лыларының еңбектерін шартты түрде екі кезеңге бөліп қарастыруды жөн көрдік. Әрине, бұл пікір-талас тудыратыны сөзсіз. Солай болғанмен де, біздің пікірімізше, ұлттық тарихты зерделеу барысында Қа зақстанның Ресей құрамында — отарлық жағдай кезеңінде жазылған қазақ зиялыларының тарихи мұ раларына ерекше көңіл аудару қажет. Екіншіден, Қазан төңкерісінен кейінгі (1917–1940 жж.) жылдар аралығында тарихтың зерттелуі қазақ зиялыларын да толғандырғаны дау тудырмайтыны анық.Мақаланың мақсаты ұлттық тарихнамадағы қазақ зиялыларының рөлін көрсету. Осы мақсатқа жету үшін мынандай міндеттерді шешу көзделді. Қазақ зиялыларының тарихи мұраларындағы мемле кет, жер, ұлт-азаттық күрес және тәуелсіздік мәселелеріне арналған еңбектерін талдау.Қазақ интеллигенциясының туралы шыққан әдебиеттер нақты тарихи материалдарды баяндау әді сіне және хронологиялық бірізділікпен жазуына байланысты шартты түрде төрт топқа бөлуге болады:Бірінше топқа 1920–1930 жж. мерзімді басылымдардағы мақалалар;Екінші топқа 1940–1985 жж. кеңестік және шетелдік тарихшылардың зерттеулерін жатқызуға болады;1985–1990 жж. арасындағы отандық және шетелдік зерттеулер тарихнаманың үшінші тобын құрайды;Төртінші топқа қазіргі кезеңдегі (1995–2017 жж.) қазақстандық және шетелдік ғалымдардың зерт теулері жатады.

Замана азған шағында,
Мұндай да мұндай хал болды.
Ел ағасы паң болды.
Адалдық, ақтық білмейді,
Ары, діні мал болды.
Елге намыс келтірді,
Ерді шағып өлтірді.
Алым, пара ақы үшін,
Жетім, жесір жылатты.
Аз ғана күндік бақ үшін,

Қорыта айтқанда XX ғасырдың басында өмір сүрген Алаш зиялыларының барлығы дерлік осы мақала тақырыбына сәйкес — бірінші болып тарих жазудың методологиясын, тарихи тұлғалар, Ұлы Дала елінің дәстүрлі құқығының ерекшелігі және бүгінгі күні өзінің концептуалдық мәнін жоймаған билік және сайлау мәселелері туралы еңбектер жазып қалдырған.

XX ғасыр басында қоғамдық-саяси және құқықтық ой-пікірді толықтыратын тарихи еңбектер жазған. Олардың ар-ождан, моральдық қа сиеттерді санаға сіңіріп, жеке адамды қалыптастыру арқылы мемлекетті нығайту, оны өркениетті дең гейге көтеру идеяларының мазмұны мен мағынасы бүгін де өзекті мәселе.Отандық тарихтың ұлттық тарихнамасын жазу барысында, өз заманында Алаш зиялылары көтер ген: рухани байлық: тіл, жер, ар-ождан, жайлы еңбектерді жинақтап, талдап, отандық тарихтың тарих намасындағы маңыздылығын жан-жақты зерттеп, бүгінгі күн тұрғысынан объективті баға беріп, ғы лыми айналысқа енгізу, Тәуелсіз Қазақстан Республикасының тарихшыларының алдында тұрған мін деттердің бірі.

Әдебиеттер тізімі:

1 Омарбеков Т. Қазақстан тарихына және тарихнамасына ұлттық көзқарас / Т. Омарбеков, Ш. Омарбеков. — Алматы:
Қазақ ун-ті, 2004. — 388 б.
2 Бөкейхан А. Шығармалары: XV т. — Т. VIII / А. Бөкейхан. — Астана: Сарыарқа, 2016. — 600 б.
3 Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында / Н.Ә. Назарбаев. — Алматы: Атамұра, 2003. — 288 б.
4 Формы национального движения в современных государствах / под ред. А.И. Кастелянского. — СПб., 1910. — 824 с.
5 Қойгелдиев М. Әлихан Бөкейхановтың таңдамалы шығармалары / М. Қойгелдиев. — Алматы: Қ

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ИНКЛЮЗИПТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҮЗДІКСІЗ ЖӘНЕ САБАҚТАСТЫҚ ПРИНЦИПТЕРІ

Скакова Аймереке Каншевна
Ақтөбе облысы,
Мәртөк ауданы,Сарыжар ауылы,
"Сарыжар ЖОББМ" КММММАД
сыныбының тәрбиешісі

Қазіргі таңда қоғамда болып жатқан әлеуметтік мәселелер: отбасылық, экологиялық, экономикалық дағдарыстар жүйке жүйелері бұзылған, психикалық ауытқулары бар әр түрлі жастағы балалардың көбеюіне әкеліп соқтыруда. Ел өмірінің қай кезеңіне көз жіберсек те, балалар тағдыры кімді болса да бейтарап қалдырмай, өзекті мәселенің бірі болғаны белгілі. Жас ұрпақты оқыту-тәрбиелеу жұмысын қазіргі заман талабына сай стандартқа енгізуді оқушылармен жеке дифференциалды жұмыс істеу нәтижесінде қол жеткізуге болады. Бұл мәселені шешуге бағытталған әдістердің бірі дәстүрлі оқыту әдістерін интеграциялық және дифференциалды әдістерді сабақтастырып жүргізу болып табылады. Үлгермеуші оқушыларды анықтауда дұрыс диагностика жүргізу, оларды табысты және нәтижелі оқытуға, ал болашақта әлеуметтік ортаға бейімделіп кетуіне жағдай тудыратын арнайы сыныптар мен топтарға орналастыру-қазіргі уақыттағы аса маңызды әлеуметтік және педагогикалық мәселе болып табылады.

Қазақстан Республикасында әлемдік білім кеңістігіне кіру үшін Мемлекет тарапынан көптеген шаралар енгізіліп жатыр.Соның бірі- инклюзивті білім беру.

Инклюзив-сөзі латын тілінен аударғанда-"өзімді қосқанда" ал, ағылшын тілінен аударғанда" араластырамын" деген мағынаны білдіреді. Инклюзивті оқыту- барлық балаларға мектепке дейінгі оқу орындарында, мектепте және мектеп өміріне белсене қатысуға мүмкіндік береді.

Инклюзивті білім беру – мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытып-үйретудің бір формасы. Инклюзивті оқыту негізінде балалар құқығын кемсітпеу, барлық адамдарға деген теңдік қатынасты қамтамасыз ету, сонымен бірге ерекше оқыту қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастыру идеологиясы жатыр. Тәжірибе көрсеткендей, қатаң білім беру жүйесінен балалардың бір бөлігі шығып қалады, өйткені қалыптасқан жүйе мұндай балалардың даралық қажеттілігін қанағаттандыра алмайды. Инклюзивті бағыт мұндай балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады.

Инклюзивті оқыту – барлық балаларға мектепке дейінгі оқу ұйымдарында, ұйым өміріне белсене қатысуға мүмкіндік береді.

Инклюзивті оқыту – балалардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс- әрекетіне қатысуға мүмкіндік береді. Инклюзивті оқыту – адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді.

Адам құндылығы оның мүмкіндігіне қарай қабілеттілігімен, жеткен жетістіктерімен анықталады. Әрбір адам сезуге және ойлауға қабілетті. Әрбір адам қарым-қатынасқа құқылы. Барлық адам бір-біріне қажет. Білім шынайы қарым-қатынас шеңберінде жүзеге асады. Барлық адамдар құрбы- құрдастарының қолдауы мен достығын қажет етеді.

Әрбір бала үшін жетістікке жету – өзінің мүмкіндігіне қарай орындай алатын әрекетін жүзеге асыру. Жан-жақтылық адам өмірінің даму аясын кеңейтеді.

Инклюзивті оқыту – барлық балалардың мұқтаждықтарын ескеретін, ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алуын қамтамасыз ететін жалпы білім үрдісінің дамуы. Инклюзивті оқыту балаларды оқу үрдісіндегі қажеттіліктерін қанағаттандырып, оқыту мен сабақ берудің жаңа бағытын өңдеуге талпынады. Егер инклюзивті оқытудың оқыту мен сабақ беруге енгізілген өзгерістері тиімді болса, онда ерекше қажеттіліктері бар балалардың жағдайлары да өзгереді. Инклюзивті оқыту – білім алу барлығынада қол жетімді деген қағидаға негізделетін оқыту. Оқытуды оқушылардың түрлі қажеттіліктеріне, соның ішінде ерекше қажеттіліктеріне бейімдеу.

Инклюзивті оқытудың негізгі принциптері: 1. Адам құндылығы оның мүмкіндігіне қарай қабілеттілігімен, жеткен жетістіктерімен анықталады. 2. Әрбір адам сезінуге және ойлауға қабілетті. 3. Әр бір адам қарым-қатынасқа құқылы. 4. Барлық адам бір –біріне қажет. 5. Білім шынайы қарым-қатынас шеңберінде жүзеге асады. 6. Әр бір баланың жетістікке жетуі-өзінің мүмкіндігіне қарай орындай алатын әрекетін жүзеге асыруы. 7. Барлық адамдар құрбы-құрдастарының

қолдауы мен достығын қажет етеді.

Инклюзивтік білім беруді шешу жолдары: мүгедектік мәселені қоғамда түсіну; қатарластарымен қарым-қатынас; толыққанды білім беру; қоғамға кіріктіру және бейімделу; мүгедек емес балаларды түсінуге, пікірлесуге тәрбиелеу. даму мүмкіндігі шектеулі балаларды ерте тексеру және түзету- педагогикалық қолдау көрсету мекемелерінің көптеп ашылуы; балаға міндетті психологтық- педагогикалық жетелеу жүргізіп, жалпы білім беру үрдісімен кіріктіру; әр бала үшін кіріктірудің мүмкін және қажетті түрін анықтау. даму мүмкіндігі шектеулі жандарды ерте анықтап, кешенді көмек көрсету. даму мүмкіндігі шектеулі балаларды мектепке даярлау; ерекше сұранысқа ие балаларды қанағаттандыру мақсатында жалпы типте білім беру мекемелерін техникалық құрал-жабдықтармен толықтыру; инклюзивті білім беруді дамыту үрдісінде қоғамдық мекемелерде ата- аналарды қатыстыру. Мектепке дейінгі ұйымдардың білім беру ортасы баланың білім беру үрдісіне қосылуын және әр тәрбиеленушінің мүмкіндігіне қарай пайдалы таңдауына мүмкіндік жасайды. Мүмкіндігі шектеулі балалар инклюзивтік білім алуда логопед, дефектолог, дене шынықтыру нұсқаушысы, психологтан жылдық жоспарларына сәйкес күннің II жартысында өзімен жасты балалармен қатынасады (сурет салу, жапсыру т.б.) және мамандардан оқу-тәрбие және танымдық-педагогикалық көмек алады. Даму мүмкіндігі шектеулі балалар бөбекжайдың өміріне белсене қатысады: іс-шаралар мен ойын-сауықтарға өзге балалармен бірігіп қатысуы, ертегілер мен концерттерді ұжыммен көруі олар үшін шынайы мереке. Осындай шараларға қатыстыру арқылы балалар ұжымда өмір сүріп, құрбыларымен қарым-қатынасқа түсуге үйренеді. Егер бала осы сатыдан өтсе, мектепте оған едәуір оңайырақ болады. Ең бастысы, бұл балалар болашақта жалғызсырамай, өздерімен жасты балалармен бірге тәлім-тәрбие алуды жалғастырады. Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір мүмкіндігі шектеулі балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУДА КЕЙС-СТАДИ ӘДІСІН

Темірғалиева Гүлсезім Серіккызы
Ақтөбе қаласы №78 ЖОББ мектеп-гимназиясының
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін оқытудың әр түрлі әдіс – тәсілдерін қолдана отырып, терең, білімді, ізденімпаз, барлық іс – әрекеттерінде шығармашылық бағыт ұсынып, сол тұрғыда өз болмысын таныта алатын жеке тұлға тәрбиелеу ісіне ерекше мән берілуде.

Бүгінгі күні әлемдегі барлық елдер жоғары сапалы білім жүйесіне ұмтылуда. Өйткені қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі экономикасының дамуына қатысты болса, ал оның дамуы мемлекет азаматтарының білімділігі мен біліктілігіне байланысты. Сондықтан, жаңартылған білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамыту тиіс. Өмір талабы, қазіргі қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық өзгерістер мемлекеттік тілді оқытып-үйретудің жаңа жолдарын іздеу мәселелерін талап етіп отыр.

Қазақ тілін оқыту барысында тілдің қыр - сырын, табиғатын таныта отырып ертеңгі өмірден орын таба алатын, өзіне сенімді, парасатты ұрпақ тәрбиелеу үшін педагогиканың озық үлгілерін жаңашылдықпен пайдаланып, тәжірибені байыта түсуіміз қажет.

Мұғалім үшін ең басты назар аударатын мәселе – сабақтың әдісі. Оқыту үрдісінде сан мыңдаған әдістер бар.

Мақсаты: Оқушыларға қазақ тілін меңгертуде жақсы нәтижеге жету үшін мұғалім сабақтың түріне қарай әр түрлі әдістерді тиімді қолдану

Міндеттері:

1. Оқушының сөйлеу бағытын анықтау.
2. Адамның жеке басының ерекшелігін ескеру.
3. Орта жағдайын ескеру.
4. Сөйлеу дағдысын жаңарту.

Жалпы іс -тәжірибемде жеке тұлғаға бағытталған білім беруді жүзеге асыру үшін, мына мақсаттарды орындауға тырысамын. Ол: іс-әрекет үшін қолайлы ахуал туғызу табыс жағдайын қалыптастыру. Күнде сабақтың басында, сабақты бастамас бұрын оқушылар тарапынан қызығушылық, сабаққа деген ынтасын туғызып, сабаққа деген жақсы көңіл-күй қалыптастыру негізінде ынтымақтастық атмосферасын орнатамын. Бұл орайда, оқушының жас ерекшелігі ескеріліп: “ Үш қол”, “ Сағат бойынша дос”, “Досыма хат”, “Ұшқан тілектер” және т.б. әдістер арқылы сабақта сенімді, ынтымақтасқан орта қалптастырамын. Нәтижесінде:

- оқу материалы мен оны ұсынуда білім алушының тұлғалық тәжірибесі мен ерекшеліктері ескеріледі;
- Сабақ барысы, әр оқушының білімді игеруіне сәйкес материалды таңдап, оны тиімді игеруіне қолайлы әдісті таңдаумен анықталады.

Бұл негізде, оқушының тақырыпты өзіндігінен меңгеруі үшін, тек меңгеріп қана қоймай, сонымен қатар, мәселе тудыра отырып сабақтың мақсатын анықтату негізінде; “ Кейс стади”, “ Зерттеушілік конференция”, “Ментальді карта”, “Джиксо”, “ Тұжырымдаламалық карта” және т.б. сияқты әдістер арқылы сабақты оқушылардың өзіндіктерінен меңгеруіне жағдай туғызып, жетелеймін.

Кейс-технология: шын және ойдан шығарылған жағдайларға негізделген қысқа мерзімді оқытуға арналған интерактивтік технология. Кейс-технология - оқытушы-тьюторлардың дәстүрлі және қашықтықтан консультацияларды ұйымдастыру кезінде мәтіндік, аудиовизуальды және мультимедиалық оқу-әдістемелік материалдарды жинау және оларды пайдаланушылардың өз бетінше меңгеруі үшін жіберуге негізделген.

Кейс технологиясы (ағылшынның case—портфель) оқытуда жасалынған әдістемелік материалдармен іске асырылады.

КЕЙС-технологиялардың тарихы. Кейс – стади амал-тәсілі немесе оқытудың нақты жағдаяттар әдісі (метод конкретных учебных стиуаций») XX ғасырдың басында Америка Құрама Штаттарының Гарвард университетінің бизнес мектебінде пайда болған. Кейс-стади амал-тәсілі термині алғаш рет американдық ғалым Коплендтің еңбектерінде пайдаланылған. Копленд 1921 жылы оқытудың нақты жағдаяттар жинағын шығарып, кейс-стади амал-тәсілін қолдану жолдарын көрсеткен. Кейс амал-тәсілі алғашқы кезде бизнес мектебінде ғана қолданылып келсе, бүгін де бұл әдіс арқылы оқытудың қолданылу аясы кеңіп, ол құқық, мәдениеттану, медицина және т. Б. Салаларда жемісті қолданылуда. Қазір кейс-стади амал-тәсілін педагогикалық оқыту үрдісіне енгізу әдіс-тәсілдерін: Л. Барис, В.А. Ясвин, К. Кристенсен, Э.хансен, М.В. Коротков, М.В. Кларин, А.И.Наумова, А.М.Зобина, М.С.Керимбаева, В.А.Канн-калик, Н.Д.Никандров, Б.Н.Киселева, И.В.Липсина, Г.А.Полонский, Д.Экинсон қарастыруда.

Кейс-технологиялардың негізгі ерекшеліктері:
- практикалық жағдайларды зерттеу;
- болған жағдайларды баяндау;
- оқушылар проблемамен (мәселемен) танысып, оны шешудің жолдарын іздейді.

Кейс-технологялардың негізгі мақсаты.
- оқушылардың бойында жаңа қасиеттер мен іскерліктерді қалыптастыру;
- әр түрлі проблемаларды талдау және оларды шеше білу қабілетін дамыту;
- ақпаратпен жұмыс жасауды үйрету

Кейс-стади әдісінің идеялары:
- әдіс қойылған сұрақтардың бірнеше жауаптары бар болуы мүмкін болатын пәндерден білім алуға арналған;
- үйрету оқушы мен оқытушының бірлесе шығармашылықпен айналысу дағдыларын қалыптастыруға негізделеді;
- Әдісті қолданудың нәтижесі болып алған білімдері мен жұмыс жасау барысында қалыптасқан дағдылары есептеленеді.
- Оқытушы - сұрақтарды қойып, жауаптарды ескеріп отыратын дискуссияны жүргізуші.

CASE-терді құрудың сатылары. CASE-терді құрудың келесі негізгі сатылары белгіленген: мақсаттарды анықтау, әр түрлі жағдайларға критерилерді тағайындау, қажет ақпарат көздерін белгілеу, CASE – тегі алғашқы материалдарды дайындау, сараптама жасау, оны қолдану бойынша әдістемелік материалдар дайындау. Оқу процесіндегі кейстермен жұмыс жасау технологиясы келесі сатылардан тұрады:

1) кейс материалдарын зерттеушілердің жеке өзіндік жұмысы (мәселені сәйкестендіру, негізгі баламаларды тұжырымдау, ұсынылған әрекетті немесе шешімді ұсыну);

2) негізгі мәселені енгізуге және оны шешуге байланысты шағын топтармен жұмыс.

3) жалпы дискуссиядағы (оқу тобы шегінде) шағын топтардың тұсаукесерлері және тәжірибе нәтижелері.

CASE-STUDY (КЕЙС-СТАДИ) –функционалдық сауаттылықты қалыптастыру құралы.

Кейс стади әдісі - оқытушының креативті ойлауын дамытып, сабақтың мазмұнын ерекше құруға шығармашылық мүмкіндігін кеңейтуге жағдай жасайды:
- Белгілі жағдайды талдау – нақты немесе ойдан шығарылған жағдайды терең және бөлшектеп талдау.
- Кейс-стадияның мақсаты: топ оқушыларының бірлесіп болған жағдайды талдау және практикалық шешім шығару.
- Оқушыларға болған жағдайды толық мәлімдейтін мәтін ұсынылады.
- Оқушылар жағдаймен танысады, оны өз-бетінше талдайды және оны шешудің бірнеше жолын табады.

Кейс сабақтарында алдын-ала дайындалып қойылған жағдаяттар бойынша жұмыс істелді. Кейстік амал-тәсілде, әрбір топ өзінің шығарған шешімдерін басқа топтардың алдында дәлелдейді. Әрбір топ сабақ соңында өз ойларын ортаға салады, сабақтың соңында тапсырманы қорытындылады.

Кейстердің көптүрлілігіне қарамастан олардың барлығының типтік құрылымы болады. Ережеге сәйкес кейс келесілерден тұрады:
- Жағдайлар – кездейсоқ жағдай, түйінді мәселе, шынайы өмірден оқиға.
- Жағдайдың контексті - хронологиялық, тарихи, орын контексті. әрекеттердің немесе жағдайға қатысушылардың ерекшеліктері.
- Автор ұсынған жағдайға түсініктеме беру.
- Кейспен жұмыс істеуге арналған сұрақтар мен тапсырмалар.
- Қосымшалар

Білім мақсаттары жүйесінде кейстің орнын анықтау. Кейс тақырыбына тікелей қатысы бар институциалды жүйені іздеу:
- Жағдай моделін құру немесе таңдау.
- Сипаттауды құру.
- Қосымша ақпараттарды жинау.
- Ақырғы мәтінді даярлау.
- Кейстің тұсаукесері, талқылауды ұйымдастыру.

CASE STUDY әдісі келесі дағдыларды дамытады:

1. Аналитикалық дағдылар. Оларға келесілерді жатқызуға болады: деректердің мәліметтерден айыру шеберлігі, маңызды және маңызды емес ақпараттарды айыра білу, талдау, елестету және оларға қол жеткізу, жіберіп алған ақпаратарды тауып, оларды қалпына келтіру шеберлігі және т.б. Нақты және логикалық ойлау қабілеті. Бұл әсіресе, ақпарат сапасы төмен болған жағдайда өте маңызды.

2. Тәжірибелік дағдылар. Кейсте көрсетілген нақты жағдайларымен салыстырғанда мәселенің күрделілігі төмен деңгейі экономикалық теорияларда, әдістер мен принциптерде қолданылатын тәжірибе дағдыларын жүйелеуге мүмкіндік береді.

3. Шығармашылық дағдылар. Ережеге сай жалғыз CASE-пен мәселе шешілмейді. Мұнда, логикалық жолмен шешілмейтің, альтернативті шешу генерациясының шығармашылық дағдылары өте маңызды.

4. Коммуникативті дағдылар. Олардың ішінен төмендегілерді атап айтуға болады: дискуссияны жүргізу шеберлігі, қоршаған адамдардың көзін жеткізу. Көрнекі материалды және басқа медиа заттарды қолдану – топтарғабірлесу, өз көзқарасын қорғау, оппоненттердің көзін жеткізу, қысқа да нұсқа есеп дайындау.

5. Әлеуметтік дағдылар. Талқылау барысында CASE-те

нақты әлеуметтік дағдылар қалыптасады: адамдардың өзін - өзі бағалау тәртібі, тыңдай білу, дискуссияны қолдау немесе қарама – қарсы көзқарасты дәлелдеу, яғни, өзін өзі ұстау және т.б.

Өзіндік саралау. Пікірталас кезінде келіспеушілік басқалардың және өзінің пікірін жете түсінуге және талдауға септігін тигізеді. Туындаған моральдық және этикалық мәселелер оларды шешудің әлеуметтік дағдыларынқалыптастыруды талап етеді. Кейс әдісін қолдану тек оқытумен ғана шектелмейді, бұл әдіс зерттеу әдісі ретінде де белсенді қолданылады. Сонымен қатар, оқудағы оқу, білім және ізденіс мазмұнын біріктіру арқылы оқытушының кәсіптік құзыреттілігін жоғарылатудың нақты тәсілдерінің бірі. Бұл әдістің тиімділігі, ол басқа оқу әдістерімен оңай байланысуы мүмкін. Кейс-стади әдісінің категориялық аппараты: әдістің категориялық аппаратын құру оны қолдану тиімділігін бірталай арттыруға көмектеседі, сонымен қатар оқу процесіндегі технолизациялау әдісі үшін, жаңа мүмкіндіктер ашады. Кейс-әдісте қолданылатын негізгі ұғымдар «жағдай» және «анализ», сонымен қоса олардан туатын – «жағдайды талдау» ұғымдары болып табылады.

Кестеде кейс - әдісін қолдану кезіндегі әр түрлі анализ түрлері көрсетілген.

Проблемалық анализ. Проблемаларды атап көрсету, проблемалық өріс қалыптастыру, олардың квалификациясы:

1. Жағдайдың проблемалық мазмұнын талдау.
2. Жағдайдың проблемалық шарттарын талдау.
3. Жағдайдың проблемалық нәтижесін талдау.

Жүйелі анализ құрылымымен және функцияларымен сипатталатын кейбір жүйелер сияқты объектіні жүйелік жол жағынан қарастыру.

1. Дескриптивті анализ, яғни бар құрылымдар негізінде, функция қалыптасады.
2. Конструктивті анализ яғни, берілген функциялар негізінде құрылым құрылады.

Праксеологиялық анализ. Қызметтік процесстерді оптимизациялау көзқарысына байланысты қарастыру.

1. Қызметті оптимизациялау жолдарын талдау.
2. Қызметті алгоритимизациялау және үлгілеу.

Прогностикалық анализ. Жағдайдың болашақ дамуына қатысты болжауды қалыптастыру.

1. Жүйенің болашақ күйі берілсе және болашаққа жетудің мүмкіндіктері анықталған болса нормативті прогностикалық талдау.
2. Трендттік модельдер құру арқылы болашақтың жағдайы анықталатын ізденісті прогностикалық талдау.

Кейс әдісінің маңызды ерекшелігі, оның басқа әр түрлі оқыту әдістерімен тиімді үйлесуі болып табылады. Кестеде кейспен жұмысты ұйымдастыруда әр түрлі әдістермен үйлесу мүмкіндіктері берілген.

Кейс оқытушы қызметінің бейнелік нәтижесі болып табылады. Интеллектуалды азық ретінде оның өзінің бастаулары бар. Кейстердің бастауы - өмір деген тезис біреуге күмән келтіруі мүмкін емес. Қоғамдық өмір өзінің әртүрлілігімен кейстің сюжетінің, түйінді мәселесінің және деректік базасының бастауы болады. Білім келесі бастау болып табылады. Ол кейс - әдіске үйлескен басқа оқыту мен тәрбие әдістерінің мақсаттары мен міндеттерін анықтайды. Ғылым – бұл бейнелік кешен ретіндегі кейстің үшінші бастауы. Ол аналитикалық іс-әрекетпен және жүйелік жақындасумен, сонымен қатар, кейске және оны талдау үрдісіне үйлестірілген көптеген басқа ғылыми әдістермен, екі негізгі әдістемелерді ұсынады. Кейстің негізгі детерминация бастауларының ара қатынасы әр түрлі болуы мүмкін. Кейстерді құраудың шынайы тәжірибесінде әдетте бастаулардың біреуі басым болуы байқалады. Осылай қарастыру негізгі бастауларының әсер ету дәрежесіне қарай кейстерді топтауға негіз болуы мүмкін. Бұл жерде даусыз шынайы өмір жағдайларын бейнелейтін, тәжірибелік кейстерді, негізгі міндеті оқыту болып табылатын оқыту кейстерін, зерттеулік іс-әрекетті іске асыруға бағытталған ғылыми-зерттеулік кейстерді ерекшелеуге болады.

Кейстің құрылымы: Кейстердің көптүрлілігіне қарамастан олардың барлығының типтік құрылымы болады. Ережеге сәйкес кейс келесілерден тұрады:

- Жағдайлар – кездейсоқ жағдай, түйінді мәселе, шынайы өмірден оқиға.
- Жағдайдың контексті - хронологиялық, тарихи, орын контексті. әрекеттердің немесе жағдайға қатысушылардың ерекшеліктері.
- Автор ұсынған жағдайға түсініктеме беру.
- Кейспен жұмыс істеуге арналған сұрақтар мен тапсырмалар.
- Қосымшалар.

Кейсті құрастыру сатысы:

Білім мақсаттары жүйесінде кейстің орнын анықтау. Кейс тақырыбына тікелей қатысы бар институциалды жүйені іздеу:

- Жағдай моделін құру немесе таңдау.
- Сипаттауды құру.
- Қосымша ақпараттарды жинау.
- Ақырғы мәтінді даярлау.
- Кейстің тұсаукесері, талқылауды ұйымдастыру. Кейспен жұмыс істеуді ұйымдастыру:

Нұсқалары өте көп, бұл оқытушының шығармашылығы үшін мүмкіндік. Біз жұмыс ұйымдастыруға болатын, максималды жалпыланған сабақ үлгісін ұсынамыз.

Сабақты ұйымдастыру сатылары. Бірлескен іс-әрекетке жұмылу сатысы: Бұл сатының негізгі міндеті: бірлескен іс-әрекетке дәлелдеме құру, талқылауға қатысушылардың бастамаларының айқындалуы. Бұл сатыда келесі жұмыс нұсқалары болуы мүмкін:

- Кейс-стади мәтіні оқушыларға өз бетімен зерделеу және сұрақтарға жауап дайындау үшін сабақ басталғанға дейін таратылып берілуі мүмкін.
- Сабақ басында оқушыларға кейс-стади материалдарын білуі және талқылауға қызығушылығы анықталады.

• Кейс-стади негізінде жатқан басты мәселе анықталады, және ол курстың сәйкес бөлімімен үйлестіріледі.

Біріккен іс-әрекетті ұйымдастыру сатысы: Бұл сатының негізгі міндеті: – мәселелені шешуге арналған іс-әрекетті ұйымдастыру. Іс-әрекет кішігірім топтарға біріктірілуі және жеке болуы мүмкін. Тыңдаушылар оқытушы берген қандай да бір анықталған уақыт көлемінде сұраққа ұжымдық жауап дайындау үшін уақытша кішігірім топтарға бөлінеді. Әрбір кішігірім топтарда (басқа топтардан тәуелсіз) жауаптарды салыстырулар, оларды өңдеу, тұсаукесер үшін рәсімделетін жеке бір көзқарасты өндіру жұмыстары жүреді. Әрбір топта шешімді жеткізетін «спикер» таңдалады немесе тағайындалады. Егер кейс сауатты құрылған болса, онда топтардың шешімдері сәйкес келмеуі керек. Спикерлер топтардың шешімін таныстырады және сұрақтарға жауап береді. Оқытушы жалпы дисскусияны ұйымдастырады және бағыттайды.

Талдау және біріккен іс-әрекеттің рефлексиясы сатысы: Бұл сатының негізгі міндеті: кейспен жұмыстың нәтижелерімен білімдік және оқытулық нәтижелерін айқындау. Сонымен қатар, бұл сатыда сабақтың ұйымдастырылуының тиімділігі талданады, біріккен іс-әрекетті ұйымдастырудың түйінді мәселелері анықталады, ары қарай жұмыс жасау үшін міндеттер қойылады. Оқытушы әрекеттері келесідей болуы мүмкін: оқытушы кейс-стадиді талқылау үрдісін және барлық топтардың жұмысын талдай отырып пікірталасты аяқтайды, оқиғаның шынайы дамуына қысқаша түсініктеме береді, қорытынды шығарады.

Демек, мектеп оқушыларының ауызша сөйлеу дағдыларын қалыптастыруда кейс-стади амал-тәсілін қолдану - қазіргі білім беру талабына оқушының сабаққа деген қызығушылығын туғызатын жеке педагогиканың жаңа инновациялық жүйесі.

Әдебиеттер:

1. Ж.Жеткізген «Қазақ тілін оқытудың тиімді әдістері», А., 2018ж.

2. Ш. Т. Таубаева. «Оқытудың қазіргі технологиялары»г А., 2015 ж.

3. Қазбекова Н.Т. «Қазақ тілі сабақтарында коммуникативтік оқытудың элементтерін қолдану», 2006 ж. №1

4. Рахымбаева А., Тойымбаева Ж. «Қазақ тілі сабағында оқушылардың коммуникативтік құзырлылығын дамыту», А, 2005ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ВЛИЯНИЕ ПЕДАГОГА НА ЖИЗНЬ УЧЕНИКА: ЛИЧНЫЕ ИСТОРИИ УСПЕХА

Утегенова Алия Махсатовна
Педагог-ассистент,
Учитель по естествознанию
Член федерации Академии

«В душе каждого ребенка есть невидимые струны.
Если тронуть их умелой рукой, они красиво зазвучат».
В.А.Сухомлинский

Актуальность: доклад посвящен о результатах роли работы педагога-ассистента на уроках и во внеурочное время с положительной историей успеха с особенными детьми в инклюзивном образовании детей с ограниченными возможностями.
Цель и задачи: Повышения уровня социализации детей с аутизмом в обществе. Развитие навыков коммуникации и социального взаимодействия у детей с особыми образовательными способностями (ООП), обучение навыков самообслуживания и бытовым навыкам.

Ежегодно из года в год, согласно статистики, идет рост особенных детей с различными диагнозами не только в нашей стране, но и по всему миру. В настоящее время никто с точностью не может объяснить с чем это связано, то ли это экология, генетика, питания, заболевание мамы во время ношения плода в утробе матери. Я считаю, факт остается фактом надо решать, что необходимо делать и какие шаги надо предпринять.

В отличие от многих других профессий, где результат труда не заставляет себя долго ждать, строитель может построить дом в течение года. Результаты их видны: люди живут в красивом, уютном, теплом доме, пекарь испечет хлебобулочные изделия, результат – мы едим вкусный хлеб. А, педагог-ассистент работая с особенными детьми уходят годы кропотливой работы.

Педагог-ассистент – это «профессия дальнего действия», где нельзя получить результат мгновенно. Но какую радость и удовлетворение испытываем, когда лицезреет плоды своего труда, стараний, веры, любви к тому, что он делает. Это происходит тогда, когда его особенные ученики становятся социализированными, психологически уравновешенными, с хорошим поведением, целеустремленными, талантливыми. А, если учитель становится не просто наставником, а примером для подражания, другом, советчиком и помощником в дальнейшей судьбе, это величайшее достижение.

Безусловно, мы частично отражаемся в своих учениках, так как вкладываем свою душу. Ученье – это яркий свет, дающий человеку уверенность в своих действиях и поступках. Приобрести эту уверенность помогают образовательные учреждения, одним из которых является школа. Ребенок, идя в школу, надеется добиться признания и рассчитывает заслужить любовь и уважение со стороны учителей и одноклассников. Мы не должны довести крушение этого светлого оптимизма, где и вытекает самая серьезная проблема обучения.

О том, как лучше организовать обучение детей с ОВЗ идет много споров, но бесспорно только одно, что только успех поддерживает интерес ученика к учению. А интерес к учению появляется только тогда, когда есть вдохновение, рождающееся от успеха в овладении знаниями. Ребенок, никогда не познавший радости труда в учении, не переживший гордости от того, что трудности преодолены, теряет желание, интерес учиться. Первой заповедью обучения и воспитания считается необходимость дать детям радость и создание успеха в учении, пробудить в их сердцах чувство гордости и собственного достоинства за свои достижения.

С педагогической точки зрения, ситуация успеха - это такое целенаправленное, организованное сочетание условий, при которых создаётся возможность достичь значительных результатов в деятельности как отдельно взятой личности, так и коллектива в целом.

Задача ассистента состоит в том, чтобы дать каждому из своих обучающихся возможность пережить радость достижения, осознать свои возможности, поверить в себя.

Передо мной одна цель - помочь детям адаптироваться в социуме, создать максимально комфортные условия для обучения в школе, не причиняя вреда психологическому здоровью, что позволит им самостоятельно выполнять ежедневные задания и продуктивно работать на уроках.

Вот пример из личной практики - учащийся 1 класса

Тимур (имя изменено) интеллект сохранен, но у него по ряду причин отсутствовал интерес к учебному процессу, он отвлекался, не мог писать, на фоне этого проявлялась истерика, проявлял агрессию из-за того, что его не понимали одноклассники, ходил по классу во время урока, шумел. Занимались с ним индивидуально, но не могли сдвинуться в прогрессирующую сторону. По результатам исследования причиной такого поведения стала сложная программа обучения и высокие требования. У ребенка навыки были низкие, а запросы высокие. После изменения коррекционной программы он стал усидчивее, работал с увлечением, всегда старался выполнять задание до конца, полностью, грамотно излагал свою речь и доводил мысль до конца. Мальчик научился достигать цели.

Второй учащийся Амир (имя изменено) – ученик 6 класса с диагнозом аутизм был не усидчив, ходил по классу, не выполнял задания, не контактировал с одноклассниками. По разработанной программе интереса к учёбе не проявлял. Понаблюдав за ребенком, применила элементы метода АВА (метод прикладного анализ-поведения) и мотивацию, за счёт чего мы достигли понимания и усвоения программы. Метод АВА позволяет выровнять поведение ребенка, а значит улучшить качество жизни ребенка и его семьи.

Мною был создан благотворительный проект по социально-бытовым навыкам «Я все могу!». Группа состояла из 5 человек с разными диагнозами, помогали мне волонтеры – это учащиеся школы. Им было интересно работать и помогать. План работы утвердила с руководством школы, меня поддержали. Проект стартовал с 1 февраля 2024 года и работает по сей день. Занятия проводятся: 1 раз в неделю по выходным - 150 минут. Данный проект направлен на создание условий для развития социально-бытовых навыков у детей с аутизмом, СДВГ и другие диагнозы. На уроках и во внеурочное время я использую средства активизации в обучении, различные формы и методы работы для повышения познавательного интереса: игровые, информационно-коммуникационные, мотивиционный, коррекционно-развивающие.

Естественно работа трудная и ответственная, но она мне пришлась по душе. Мне нравилось раскрывать сердца детей, отыскивать в их ершистом характере те струнки доброты, которые есть в каждом человеке. Работая с особыми детьми стараюсь учить жизненно необходимым навыкам, для того чтобы приспособить их к жизни. Моя разработанная программа направлена по овладению социально - бытовым навыкам, самообслуживанием, гигиене, вы скажите легко и просто. Любой ребенок может освоить с малых лет, но такие дети нуждаются в помощи, родители не позволяют им такой возможности, делают все за них. Не давая делать им элементарные задания принести ложку, тарелку, вымыть за собой чашку и т.д. Так как это может чревато вылиться для семьи: ребенок упадет, разобьёт чашку, поранит пальчик, мы не даем самостоятельности, а как тогда им получать опыт?

Помогая таким детям, даёт возможность быть самостоятельными и уверенными в завтрашнем дне. А это дорогого стоит. Главное они уберут свой комплекс неполноценности среди социума. Вы не представляете, как эти дети чисты и безобидны, непосредственны и беззащитны, и очень нуждаются в помощи и поддержке. Во время работы смешались мои чувства было психологически трудно, одновременно интересно и радостно на душе. С каким удовольствием, делают салаты, режут колбасу, картошку, фрукты, овощи, стирают вещи, зашивают дырочки на носочках, варежках, гладят одежду. Наблюдая за ними мои глаза переполняются слезами счастья, за их успехи. Это надо видеть собственными глазами.

Теперь, спустя четыре года, я прихожу на работу с желанием, могу разработать индивидуальную программу для коррекционной работы с ребенком зная и учитывая их сильные и слабые стороны, и конечно дать этим детям то, что я даю своим родным детям: заботу, ласку, сострадание. На протяжении этих лет работы с особенными детьми выявила наиболее значимые, часто встречаемые проблемы в развитии детей с Особыми Образовательными Потребностями: в недостаточном уровне познавательной активности, не могут попросить о помощи, отсутствует концентрация внимания, незрелость мотивации к учебной деятельности, недоразвитие речи, проявлением нежелательного поведения.

Так какими же качествами должен обладать педагог, работающий с «особенными» детьми? Такой педагог должен сочетать в себе такие качества как чуткость, искренность, строгость, интеллигентность и любовь к жизни. Он должен любить детей такими, какие они есть. И бесспорно, необходимо формировать у себя способность к непрерывному научно-методическому и творческому развитию в качестве педагога.

Результат работы стал один учащиеся, которого сопровождала ребенка с ООП– этот мальчик в настоящее время не нуждается в сопровождении педагога-ассистента, он стал самостоятельным, контролирует свое поведение, не убегает из класса. Старается хорошо учиться. Встретив его в коридоре во время перемены обязательно обнимет, спросит: Как дела, настроение? Это и есть мой успех моей работы.

Своей миссией я вижу в том, чтобы помочь особенным ученикам осознать свою природу и собственную значимость, неповторимость, найти себя, научиться преодолевать трудности и стремиться к успеху. В этом и заключается моя педагогическая философия.

Я в достижении успеха руководствуюсь принципом: «Не важно, будешь ли ты лучше кого-то. Важно, будешь ли ты лучше, чем вчера»

Используемая литература:

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П.Ильин - СПб.:Питер,2006. - 507с.
2. Никольская О. С. Психологическая коррекция раннего детского аутизма // Неврлгия и психиатрия. 1980. № 10.
3. Посысова Н.Н. Основы психологии семьи и семейного консультирования: учебное пособие для вузов / Н.Н.Посысоева - М.: владос-пресс 2004. - 328с.
4. Фридман Л.М. Психология детей и подростков / Л.М.Фридман - М.: Издательство института психиатрии,2004. - 478с.
5. Источник: https://xn--b1agjifjjaipl1kqb.xn--p1ai/articles/media/2019/11/1/uspehi-uchenikov-gor-dost-uchitelya/
Бадалян Л.О. «Невропатология», Москва, «Академия», 2003г.
6. «Дети с ограниченными возможностями». Хрестоматия, Москва, 2010г.
7. Костылева Н.Ю. «Покажи и расскажи», Москва, «Сфера», 2011г.
8. «Коррекционная педагогика в начальном образовании» под ред. Кумариной, Москва, «Академия», 2009г.
9. Ляпидевский С.С. «Невропатология», Москва, «Владос», 2012г.
10. Мишина Г.А., Моргачева Е.Н. «Коррекционная и специальная педагогика», Москва, « Форум-Инфра-М», 2007г.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УРОК БИОЛОГИИ

Файль Галина Ивановна
педагог-исследователь, учитель биологии.
Коммунальное государственное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа-лицей №7»
отдела образования города Семей
управления образования области Абай
(г. Семей, Казахстан)

Актуальность темы интеграции цифровых технологий в образовательный процесс обусловлена быстрым развитием информационного общества, в котором цифровая грамотность становится одной из ключевых компетенций. Современные ученики, являясь представителями цифрового поколения, требуют новых подходов к обучению, которые отвечают их интересам и способам восприятия информации. Введение инновационных технологий в уроки биологии позволяет не только повысить качество образования, но и подготовить учащихся к жизни в мире, где технологии занимают центральное место.

Современная эпоха характеризуется стремительным развитием цифровых технологий, которые оказывают влияние на все аспекты жизни человека, включая образовательную сферу. Эти изменения создают новые возможности для преподавателей и учащихся, трансформируя традиционные подходы в обучении и делая образовательный процесс более доступным, наглядным и эффективным. Особое значение цифровизация приобретает в естественно-научных дисциплинах, таких как биология, где изучение сложных природных процессов требует высокой степени визуализации и интерактивного взаимодействия.

В связи с этим, цель моей презентации - продемонстрировать эффективность интеграции цифровых технологий в образовательный процесс на уроках биологии для повышения качества обучения, вовлеченности учащихся и развития их ключевых компетенций XXI века.

Задачи :

- Обосновать актуальность применения цифровых технологий в обучении биологии.
- Описать используемые методы и технологии (Wordwall, Kahoot, VR, QR-коды и другие).
- Показать, как цифровые инструменты способствуют визуализации сложных биологических процессов.
- Представить примеры успешной педагогической практики.
- Провести анализ полученных результатов, включая достижения и возникающие трудности.
- Предложить рекомендации для педагогов по применению цифровых технологий в их профессиональной деятельности.

Биология — это наука о жизни, которая напрямую связана с исследованием живых организмов, их строения, функций и взаимодействия. Такие темы, как транспорт веществ, состав крови, группы крови и резус-фактор, представляют собой сложные для понимания, но крайне важные аспекты биологического образования. Традиционное объяснение этих тем часто ограничивается использованием учебников и статичных моделей, что может не вызывать должного интереса у учащихся. Однако интеграция цифровых технологий позволяет сделать обучение более увлекательным, доступным и понятным.

Использование цифровых инструментов, таких как интерактивные образовательные платформы (Word-wall, Kahoot, Padlet) и технологии виртуальной реальности (VR), позволяет расширить возможности учеников и педагогов.

Современные исследования подтверждают, что использование цифровых технологий в образовании оказывает положительное влияние на уровень вовлеченности учащихся, их мотивацию и результаты обучения. Это особенно важно в условиях активного развития информационного общества, где умение работать с технологиями становится ключевой компетенцией.

Цифровые технологии предоставляют широкие возможности для визуализации и моделирования биологических процессов, которые невозможно наблюдать непосредственно. Например, использование виртуальных лабораторий позволяет воспроизвести эксперименты, которые были бы сложны или невозможны в реальных условиях из-за ограничений ресурсов или безопасности. Таким образом, учащиеся могут изучать такие темы, как строение клеток, механизмы транспортировки веществ и функции крови, с высокой степенью наглядности и точности.

Интерактивные платформы, такие как Wordwall и Kahoot, создают условия для вовлечения учащихся через элементы игры. Эти инструменты позволяют проводить тестирования, викторины и задания в формате соревнования, что стимулирует интерес к предмету и активизирует когнитивные процессы. Кроме того, использование таких технологий помогает учителям адаптировать образовательный процесс к индивидуальным потребностям каждого ученика, обеспечивая персонализированное обучение.

Особую роль в преподавании биологии играют QR-коды, которые могут использоваться для доступа к дополнительным ресурсам, видеоурокам, научным статьям и интерактивным заданиям. Такой подход способствует развитию исследовательских навыков у учащихся, а также их самостоятельности в поиске и анализе информации. Интеграция QR-кодов в уроки позволяет связать теоретический материал с реальными приложениями биологии в жизни и науке.

Применение технологий виртуальной и дополненной реальности (VR и AR) открывает новые горизонты для обучения. С их помощью ученики могут виртуально путешествовать внутри клеток, наблюдать за сложными процессами, такими как агглютинация или деление клеток, что значительно углубляет понимание изучаемых тем. Эти технологии позволяют создавать уникальный образовательный опыт, который сложно воспроизвести с помощью традиционных методов.

Таким образом, цифровые технологии являются мощным инструментом для повышения качества биологического образования. Они способствуют не только лучшему усвоению материала, но и формированию у учащихся навыков XXI века, таких как критическое мышление, аналитические способности и умение работать с информацией. Эти компетенции становятся основой для их дальнейшего обучения и профессиональной деятельности.

Примеры использования цифровых технологий на уроках:

« Группы крови, агглютинация, резус -фактор». https://wordwall.net/ru/resource/82757952

«Внутренняя среда организма» https://wordwall.net/ru/resource/81591827, https://wordwall.net/ru/resource/81852511.

Применение платформы Wordwall можно использовать для актуализации и проверки знаний, закрепления и рефлексии. Ученики выполняют задания в игровой форме, что способствует заинтересованности учащихся, лучшему усвоению материала. Интерактивная лабораторная работа с моделированием реакции агглютинации позволила учащимся на практике изучить механизм совместимости крови. Использование презентаций и моделей эритроцитов визуализировало ключевые биологические процессы.

На уроке «Состав и функции крови» применялась групповая форма работы. Для деления на группы используются картинки биологических объектов, но обратной стороне которых расположен QR-код, используя мобильный телефон ученики определяют, в какой группе они будут работать.

Интеграция QR-кодов для деления на группы добавила элемент неожиданности и повысила интерес учащихся к выполнению задания.

Анализ эффективности

Применение цифровых технологий на рассмотренных уроках доказало свою эффективность. Ученики проявили высокий уровень вовлеченности, активно участвовали в заданиях и демонстрировали лучшее понимание темы. Одним из ключевых результатов стало развитие исследовательских компетенций. Лабораторные работы научили учащихся анализировать результаты экспериментов, делать выводы и применять знания на практике.

Практические рекомендации для учителей

1. Используйте интерактивные платформы, такие как Wordwall и Kahoot, для вовлечения учащихся в процесс обучения.
2. Интегрируйте QR-коды для предоставления учащимся дополнительных материалов или деления на группы.
3. Включайте элементы исследовательской деятельности, чтобы учащиеся могли применять знания на практике.
4. Организуйте лабораторные работу в виртуальном режиме для изучения и закрепления изученного материала.
5. Используйте визуальные модели для объяснения сложных процессов.

Интеграция цифровых технологий в уроки биологии — это не просто шаг в сторону модернизации образования, но и важный инструмент для формирования у школьников ключевых компетенций XXI века. Рассмотренные примеры показывают, как использование интерактивных платформ, QR-кодов и цифровых лабораторий может сделать обучение более интересным и продуктивным. Такие подходы способствуют развитию критического мышления, навыков анализа и самостоятельного поиска информации.

Список литературы

1. Иванов А.А., Сидоров Б.Б. Инновационные методы обучения: опыт и перспективы. Москва: Изд-во "Образование", 2022.

2. Петрова В.В., Смирнова Г.Г. Использование интерактивных технологий в образовательном процессе. Санкт-Петербург: "Наука", 2021.

3. Johnson, L., Adams Becker, S. The Horizon Report: 2021 Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium, 2021.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Шетеева Лаура Муратовна
Ақтөбе облысы, Байғанин ауданы,
Қаражар елді мекені,
«Қаражар орта мектебі» КММ-нің ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

Қазіргі таңда жеке тұлғаны қалыптастыру оқушының өзі арқылы, оның іс-әрекетін ұйымдастыру арқылы ойлау дағдыларын дамыта отырып жүзеге асырылады.Білім жолы –қиын жол сондықтан да болашақ жастарды оқыту, тәрбие беру, қазіргі өмір ағысына бейімдеу ұстаз алдында тұрған ең басты міндет. Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқытудың инновациялық әдістерін енгізу педагог қызметкерлердің тұлғасына кәсіби құзіреттілігіне жоғары талаптар қою арқылы жүзеге асырылады. Олай болса білім алушының ағылшын тіліне қызығушылығын тудырып дамыту арқылы әрбір мұғалім жемістің нәтижесін көруге ұмтылады. Ағылшын тілін үйрету қиын да, қызықты жұмыс. Қазіргі кезде ұстаздарға қойылып отырған талап жаңашыл технологиялық әдістерді қолдана отырып сапалы терең білім беру, оқушылардың ойлау, есте сақтау,көру қабілеттерін жетілдіру,жаңа технологиялар арқылы оқыту ағылшын тілін үйретудің сапасы мен маңыздылығын арттырады. Шетел тілін үйрету туралы ғалымдар пікірі 2 топқа бөлінеді. Бірі ана тілін мүлде қолданбау керек (И.Е.Аничков), олар шетел тілін оқытуда ана тіліне сүйеніп, шетел тілінде сөйлеу дағдыларына нұқсан келтіреді десе, енді біреулері (Л.В.Щерба, Т.Ф.Лапангова) керісінше ана тілінің интерференциясын азайтуға болатынын дәлелдеген. Шетел тілін меңгеру дағдысын қалыптастыру да ана тілін мүлде алыстату арқылы емес, ана тілінің интервенциялық ықпалы арнайы әдіс-тәсілдердің көмегімен жеңген дұрыс деген пікір айтады. Әрине бүгінгі таңда білім беру процесінде бұл екі жол да қолданылуда.Білім алушылардың күнделікті есту арқылы түсіну және есте сақтау қабілеттерін арттыру үшін сабақ барысында бастан аяқ ағылшын тілінде сөйлеу де, ағылшын тілі грамматикасын үйрену кезінде ана тілімен мысалдар келтіру арқылы пәнаралық байланыс орнату да тиімділігін көрсетуде. Себебі грамматикалық материалды түсіндіруде қазақша мысал келтіріп, берілген мысалды ағылшын тіліне аудара отырып екі тілдегі ұқсастық пен айырмашылықтарға тоқталу өз нәтижесін береді.Ағылшын тілін үйрету мынадай дамыту жұмыстары арқылы жүзеге асырылады.

1. Лексикалық жұмыс
2. Грамматикалық жұмыс
3. Фонетикалық жұмыс

Ағылшын тілін толық меңгеру үшін яғни, сауатты сөйлеу, жазу, оқу, тілдің нағыз қолданушысын түсіну үшін ең алдымен қызығушылық болуы керек. Сонымен қатар оқушыларға күнделікті 45 минутты сабақпен ғана үйрену, дамыту жеткіліксіз. Мұны әрбір оқушыға ұғындыру ұстаз үшін парыз. Өз бетінше іздену арқылы қызығушылықпен білімді жетілдіру тіл үйренуде үлкен маңызға ие.Ол үшін ағылшын тілінің кез келген адамға қажеттілігі, оны білудің болашақтағы артықшылықтары жайлы 10 себепке тоқталсақ:

1. Еңбек нарығындағы «бағаңыздың» өсуі. Қазір жұмысқа қабылданғанда ағылшын тілін білетін жастарға ерекше құрметпен қарайды.Ал кейбір шетелдік компанияларда бұл тіпті талап ретінде қарастырылады.Жақсы жұмыс иегері боламын десеңіз, қазірден бастап ағылшын тілін үйреніңіз.
2. «Ми» жаттығуы.Шет тілін игеру-миға деген керемет жаттығу.Ақпарат ғасырында адамға жақсы ес,жаңа ойлар қажет.Ол үшін мидың жақсы жұмысы артық болмайды..
3. Аудармасыз –ақ шетел фильмдерін қарау, Кабельді телеканалдардан көптеген елдердің бағдарламаларын, фильмдерін ағылшынша көре аласыздар.Тек өз еліңіздің ақпараттарымен ғана емес, әлемдік жаңалықтар мен мәдениеттен хабардар боласыз. Аудармасыз фильм қарау арқылы оны тереңірек түсініп, көбірек әсер ала аласыз.
4. Шетел музыкасын тыңдау. Сөзсіз ағылшын тіліндегі классикалық та, заманауи туындылар да әлемдік танымалдыққа ие.Сүйікті әншіңіз не жайлы ән айтып жатқанын түсіну арқылы оның шығармашылығын толықтай бағалай аласыз.
5. Шет елде демалыста жергілікті тұрғындармен тілдесе алу.Шет елдің қайсысына барсаңыз да ағылшын тілі қолданыста болады.Адамдарды түсініп сол елдің тұрмысы жайлы көбірек ақпарат, ал демалысыңыздан көбірек әсер ала аласыз.Таныс емес жерде өзіңізге қажетті бару керек жерді қиындықсыз таба аласыз.
6. Ағылшын тіліндегі әдебиет оқу. Әлемдік әдебиеттік танымал туындыларының орыс қазақ

тіліндегі аудармасын оқып жүрміз.Алайда оның түпнұсқасын ағылшын тілінде оқу ерекше әсер береді. Арнайы салаға маманданған сайттар көбіне ағылшын тілінде беріледі. Демек ағылшын тілін білу арқылы қажетті ақпаратты ала аласыз.

7. Ортаңыздың өсуі. Ағылшын тілі форумдары мен іс-шараларда жүріп талай жаңа адамдармен танысуға болады.Олармен ағылшынша тілдесіп, өз біліміңізбен тіл ерекшеліктерін жақсарта аламыз.

8. Жаңа қызығушылық табу. Әр адамның өзіне тән қызығушылықтары бар.Ол өміріне мәнді сәттер қосып, оны күнделікті істерден алаңдатады.Сіз үшін бұл хобби-тіл үйрену болсын.

9. Қосымша табыс көзі. Ағылшын тілін жақсы игерсеңіз тек өз жұмысыңызда сәттілікке жетіп қоймай , басқа да табыс жолдарын таба аласыз.Мысалы реферат, диплом жұмыстары, арнайы әдебиетті аудару жақсы табыс әкеле алады.

10. Қосымша мүмкіндіктер. Шет тілін білу сізге қосымша мүмкіндіктер ашады. Шет елге оқуға түсу, машықтануға шет елге барып келу және басқа да тосын мүмкіндіктер пайда болуы мүмкін.

Міне осы артықшылықтарды оқушыларға түсінікті етіп ұғындыру арқылы сабақтарды жаңашыл әдіс-тәсілдермен, жас ерекшеліктеріне сай көрнекіліктер және қосымша қолжетімді ресурстарды қолдана отырып қызығушылықтарын арттыра отырып меңгерткен жағдайда ағылшын тілін жақсы меңгерген сапалы білім алған ұрпақ оқытып, тәрбиелей аламыз. Әрине ағылшын тілін үйренуде жақсы, сауатты сөйлеу үшін алдымен тыңдалым жасау маңызды. Сонымен қатар сөздікпен жұмыста сөздерді жеке емес сөз тіркестерімен немесе сөйлеммен жаттап алу маңызды. Бұл әдістің тиімділігі грамматикалық қатесіз жақсы сөйлеуді үйренеді, сөйлем ішіндегі сөздер жатталып қалғандықтан сауатты жаза да,оқи да алатын болады. Бұл жағдайда көбінесе төменгі және орта сынып оқушыларына көбіне жеңіл мультфильмдерді көру арқылы немесе жан-жақта киімдерде, кез келген жарнама, тақтайшаларда кездескен жазуларды аудару арқылы үйренуге кеңес беремін.Ал жоғары сынып оқушыларына ағылшын тілінде фильмдер көру, шет елдер каналдарынан жаңалықтар тыңдау, сонымен қатар әрине музыка тыңдап әнін үйрену арқылы меңгерген тиімді.Жас ерекшеліктеріне қарай әсіресе жоғары сынып оқушылары ағылшын тілінде ән жаттап айтқанды ұнатады және әннің мағынасын да аударып, білуге ұмтылады.

Ағылшын тілін оқытып,үйрету мақсаты-оқушылардың қарым-қатынас жасауға түсе алатын қабілеттерінің негізін қалау болып табылады.Жаңа тілге үйретуде оқытудың жаңа тәсілі төмендегідей талаптарға сәйкес келуі көзделеді:

-оқушыға қолайлы оқу ортасын қалыптастыру;

-оқушының оқуға деген қызығушылығын арттыру,ой-тілектерін ояту;

-оқушының эмоциялық сезіміне әсер етіп жеке тұлға ретінде қалыптастыру;

-оқытуды түрлендіру үшін түрлі әдісті қолдану;

-ойын түрінде оқыту арқылы оқушының белсенділігін арттыру,

-шет тілін оқушының жеке қызығушылығымен байланыстыру;

Сонымен қатар инновациялық технологияларды пайдалану-шығармашылық жетістік көзі екендігі әрбір ұстазға мәлім. Жаңашыл іс-әрекет- педагогикалық еңбектің өнімділігін сапалы өзгертетін оқыту мен тәрбиелеудің жаңа үлгілері мен әдістерін құру үдерісі. Жаңашыл іс-әрекет жаңалықтарды ойлап шығару, зерттеу, қоланысқа дайындау, іс жүзінде пайдалану сияқты үдерістермен сипатталады.Жаңашыл іс-әрекет нәтижесінде педагог инновациялық үдерісті ұйымдастырушы ортаның әсерін бағалап, инновациялық үдеріске әсер еткен ішкі және сыртқы факторларды анықтайды. Қазіргі таңда инновациялық іс-әрекетке даярлық-кәсіби педагогтың маңызды қасиеті, педагогикалық шеберліктің жоғары деңгейіне жету жолы. Мектеп оқытушысының жаңашыл іс-әрекетке даярлығы- меңгерген инновациялық педагогикалық технологияны өз тәжірибесінде қолдануға даяр болуы және жаңа технологияларды өз сабағында тиімді пайдалануы.

Жоғарыда айтылғандарды зерделей келсек, жас ұрпақты оқытуда жаңашыл әдіс-тәсілдерді пайдалану-шығармашылық жетістіктің негізгі көзі және мұғалімнің кәсіби өсуінің тура жолы. Сонымен қатар, жаңашыл әдіс-тәсілдерді қолану барысында мұғалімнің іс-әрекеті мақсатқа бағытталған, жүйелі, бірізділікпен ұйымдастырылу бағытында жүреді. Соның нәтижесінде бәсекеге қабілетті, өмір талабына сай, қоғам қажеттілігін қанағаттандыратын тұлғаны қалыптастыра алады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Ағылшын тілін оқытудың тиімді жолдары» Г.К.Исабекова. «Ағылшын тілін оқыту әдістемелігі мектепте, колледжде және ЖОО-да» республикалық ғылыми-әдістемелік журналы №2, 2015.

2. «Қазіргі таңда ағылшын тілін үйретудің маңыздылығы» А.Ә.Отызбаева. «Ағылшын тілі мектепте, колледжде және ЖОО-да» республикалық ғылыми-әдістемелік журналы №1,(19) 2015.

3. "Handout for teachers" AEO "Nazarbayev Intellectual Schools" Center of Excellence, 2015

4. « Modern Approaches and Methods in Teaching English Language» www.eresearchclub.com

5. «Инновациялық технологияларды пайдалану-шығармашылық жетістік көзі» «Modern English» республикалық педагогикалық-әдістемелік журналы 1(18) 2016ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

«ХИМИЯНЫ ПӘНАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДІ ОҚЫТУ»

Мусина Г. А
№3 Хромтау орта мектебінің
химия пәнінің мұғалімі
Хромтау қаласы, Ақтөбе облысы

Білім беру жүйесіндегі пәнаралық байланысты жүзеге асыруда теориялық білімдер жиынтығының өмірлік тәжірибемен өзара үйлесімділік негізде дәлелденіп, жүзеге асырылуы – бүгінгі күндегі білім беру мен оқыту және тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру арқылы оқушылардың ғылыми-танымдық дүниесінің жүйелі, әрі бірізділік пен сабақтастықта дамуына ықпал жасайтын тиімді педагогикалық үдеріс болып саналуда. Пәнаралық байланыс – түрлі пәндердің оқу материалдары арасындағы өзара байланыстылығында, оқушылардың жас ерекшелігіне сәйкес берілетін білім мазмұнының жүйесін анықтау шарты және білім беру мен оқыту әрі оқу іс-әрекетін ұйымдастыру мен жүзеге асырудың талабы болып табылады. Пәнаралық интеграция арқылы оқытудың дамытушылық, білім және тәрбие берушілік қызметі объективті түрде кеңейіп, дамып отырады. Оқушылардың әртүрлі пәндер бойынша алынған білім, біліктерді қабылдауы, түсініп-білуі, олардың жалпы ақыл-ойына серпін тудырып, танымдық іс-әрекеттеріне шығармашылық сипат беріп, барлық алынған білімдерін жүйелейді. Қазіргі кезде көп айтылып жүрген интеграция яғни салалас пәндердің өзара ықпалдасуы олардың мазмұндық, құрылымдық, ғылыми-теориялық және жалпы педагогикалық аспектілерінің кірігуімен ерекшеленеді.

Интеграциялық жүйенің орын алуы – барлық пәндердің мазмұндық құрылымындағы білімдер жүйесін топтастыру, жинақтау, біріктіру мен кіріктіру үдерісі бір ғана пән немесе оқулық түрінде орын алуы емес, берілетін білімдердің мазмұндық ортақтығы және олардың оқушы тұлғасын дамытуға қажетті және тиімді құрал ретінде қазіргі сұранысты қанағаттандыруы. Интеграциялы сабақта бір сабақта бірнеше мұғалімнің қатысуы немесе бір сабақта бірнеше пәннің материалы қарастырылуы қажет. Интеграциялы сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді, олар құрылысы бойынша белгілі қалыпқа сыймайды, сондай-ақ, оқу сағаттарын барынша үнемді пайдалануға мүмкіндік береді.

Оқу пәндерін интеграциялау төмендегідей міндеттерді шешуге көмектеседі:

- білім берушілік, дамытушылық және танымдық үш бірліктің дидактикалық мақсатын жүзеге асыруға;
- сабақтың ақпараттық сыйымдылығын арттыруға;
- кіріктірілген сабақ құрылымында проблемалық жағдайлар үлесін ұлғайтуға;
- білімді жеке мәнді және саналы түрде қабылдауға;
- жеке тұлғаның зерттеушілік типін қалыптастыратын оқушының ойлау әрекетін белсендіруге;
- оқушылардың оқу-танымдық әрекетін белсендіруге,
- оқушылардың алған білімдерін өмірде қолдана білулеріне көмектеседі.

Химия көп салалы пән болғандықтан, ол бүкіл жаратылыстану пәндерімен мазмұндық және практикалық жағынан тікелей байланысты. Бұл жағдайлардың бәрін оқулыққа енгізу мүмкін емес. Сондықтан, оқушылардың білімін толықтырып қана қоймай, олардың ізденушілігін, зерттеушілігін дамытатын бұл пән бойынша дайындалған оқу құралдарының оқулық мазмұнымен сабақтастықта пайдалануын қамтамасыз етуді қарастыру болып табылады.

Химия пәнін жаратылыстану пәндерімен байланысында мына міндеттер іс жүзіне асырылады:

- химияның жаратылыстану пәндерімен байланысын үздіксіз қолдана отырып, зертханалық, саламандық жұмыстарға шығармашылық деңгейде көңіл бөлу;
- пән бойынша алған білім жүйесін басқа пәндерден алынған білім қорымен байланыстырып, табиғат туралы материалистік көзқарас қалыптастыру;
- қоршаған ортада, өндірісте және күнделікті тіршілікте байқалатын сандық, сапалық өзгерістерді бақылауда өзінің білімін қолдана білу;
- ағзалармен, табиғи заттармен, оларды зерттеп-танып білуге қажетті көрнекі және техникалық құрал-жабдықтармен жұмыс жасай білудің біліктері мен дағдыларын қалыптастыру;
- экологиялық білім, білік, дағдыны оқу үрдісінде, өмірде, қоғамға пайдалы еңбекте жүзеге асыра білуге үйрету.

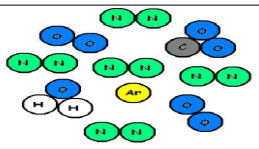
Пәнаралық байланыс арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығымен қатар мазмұндық, іс-әрекеттік, ұйымдастырушылық – әдістемелік, практикалық өндірістік т.б.

қызметтерде жан – жақты белсенділік көрсетуі күшейеді. Пәнаралық байланыс ең алдымен оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырудың себебіне айналады. Оқушылардың іс - әрекетке танымдық, кәсіптік дербестігін пәнаралық байланыстар негізінде дамыту жеке тұлғаның дүниетанымдық, құндылық бағдарын қалыптастырумен өзара тығыз байланыста өтеді. Химия пәнінен экологиялық білім беруде пәнаралық байланысты тудыра отырып, керекті қосымша әдебиеттер және күнделікті ақпарат құралдарынан алынатын мағлұматтар мен ғылыми-экологиялық материалдар жүйесі дайындалуы тиіс. Ал оқулықтан және жинақталған оқу материалдарынан оның тиімді тұстарын анықтап, таңдап алуы мұғалімнің шеберлігіне байланысты.

Химияның экология пәнімен пәнаралық байланысы: химиялық заттардың атмосфераға, табиғи су көздеріне әсері, ауыл шарушылығында қолданылатын минералды тыңайтқыштардың және химия өнеркәсіп орындарының мұржаларынан шығатын әр түрлі улы газдардың жер бетіне қайта атмосфералық жауын – шашындармен жаууы. Қоршаған ортаның ластануына әсер ететін және адам денсаулығына зиян келтіретінін қарастыру.

8-сыныпта өтілетін «Ауа — газдар қоспасы» тақырыбында тапсырмалар ауаның құрамында газдардың қандай мөлшерде болатындығын, оның құрамының сақталуының экологиялық тұрғыдан маңыздылығы, ауаның тазалығын сақтаудың шараларын түсіндіру мақсатына көзделді.

Тапсырма. Ауаның сапалық құрамын кестеге толтырыңыз.

Құрылымдық бөлігі	Газдардың мөлшері % есебімен	
	Көлемі бойынша	

Дескриптор:

- ауаның құрамын кестеге толтырады;
- ауаның құрамын көлемі бойынша кестеге толтырады.

7-сыныпта «Геологиялық химиялық қосылыстар» тақырыбын өткенде оқушыларға шығармашылық тапсырмалар беріп, пәнаралық байланысты дамытуға болады.

Тапсырма. «Адамның қоршаған ортаға әсері» кестесін толтырып, табиғи ресурстарды өндіретін өндірістік кешендердің қоршаған ортаға тигізетін салдары туралы сипаттаңыз. Салдарлар әсерін азайтатын шараларды ойластырыңыз.

Табиғи ресурстарды өндіретін өндірістік кешендер	Олардың қоршаған ортаға әсері	Әсерін азайтатын шаралар

Дескриптор:

- табиғи ресурстарды өндіретін өндірістік кешендерді атайды;
- өндірістік кешендердің қоршаған ортаға әсерін сипаттайды;
- әсерін азайтатын шараларды ұсынады.

Химияны биологиямен байланыстыра оқытқанда, сабақта өтілген материалдарды толықтырып, оқушылардің білімінің тереңдеуіне, әр саладағы білім қорларын жүйелі түрде игеруге көмектеседі және оқушылардың ой -өрісін кеңейтіп, диалектикалық – материалистік көзқарасын қалыптастырады. 7 сыныпта «Тыныс алу үдерісі» тақырыбын өткенде «сұрақ-жауап» ойыны жүргізілді.

-Тыныс алу үшін қандай газ қажет?

-Тыныс алу нәтижесінде шығарылған және жұтылған газдың құрамы қандай?

-Тыныс алуда жүретін химиялық процесс қалай аталады?

-Өсімдіктердегі фотосинтез бен тыныс алудың айырмашылықтары қандай?

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында тапсырмалар орындалды.

Тапсырма. 1. Адам күніне 720 литр оттегі жұтады. Адамға қажет ауаның көлемін есептеңдер /ауадағы оттегі 20%/ А.3300 В.3600 С. 3500 Д. 3400 Е. 3800

Шешуі: V(ауа)=720*100/20=3600л.

2.Тыныш отырған адам тыныс алғанда 500см^3 ауа жұтады.Адам минутына 18рет тыныс алатын болса, онда бір минутта қанша көлем ауамен тыныс алады?

А.6000 В.7000 С. 7100 Д. 7700 Е. 9000 Шешуі: 18*500 =9000

9- сыныпта «Адам ағзасының химиялық құрамы. Макроэлементтер, микроэлементтер және олардың маңызы» тақырыбы кезінде кестемен жұмыс жүргізілді.

Адам ағзасындағы мөлшері 1%-дан аз болатын химиялық элементтерді атаңыз және маңызын сипаттап, кестені толтырыңыз.

Микроэлементтің атауы	Ағзаға түсу көзі	Ағза үшін маңызы	Жетіспеушілік белгілері	Артықшылық белгілері

Физика мен химияны оқытудың өзара байланыстылығы заттардың атомдық – молекулалық құрылысын оқып үйренген кезде ерекше қажет. Атомдық – молекулалық теорияның элементтерін 7 сыныптағы физика сабақтарында оқып үйренеді, мұның өзі химияны оқытуға елеулі көмек көрсетеді. Молекула ұғымы кейін атомдар, химиялық элементтер мен валенттілік туралы ұғымдардың негізінді 8 сыныпта химия сабақтарында дамытылады. Атом мен молекула туралы ұғымдарды дамыту үшін химиялық формулаларды енгізудің, заттар мен химиялық реакциялардың химиялық қасиеттерін оқып үйренудің зор маңызы бар.

Физика пәніндегі химиялық реакциялардың жылдамдығы мен олардың жүру заңдылықтары, электролиттік диссоциация және оның теориясы, тотығу-тотықсыздану процестері, биогенді элементтер т.б. тақырыптардың қай-қайсысы болмасын, оларда қоршаған ортадағы заттардың айналымы, химиялық қасиеттері мен құрылымдары, табиғаттағы кездесетін биологиялық-физикалық үрдістер мен оның заңдылықтары, заттардың тіршіліктегі рөлі, олардың өзара бір-бірімен байланысы т.б. сабақтастықта қарастырылады.

Тапсырма. A + B→ 2C реакция теңдеуінде А затының бастапқы концентрациясы 0,22 моль/л, ал 10 секунд өткеннен кейін 0,215 моль/л болса, реакцияның орташа жылдамдығын есептеңіз.

Дескриптор:

- химиялық реакцияның жылдамдығын формуласын құрады;
- формулаға сәйкес есептеулер жүргізеді.

Тапсырма. Радиоактивті сәулеленудің 3 түрі бар: альфа, бета және гамма. Сәулелену түрлеріне байланысты берілген келесі кестені толтырыңыз.

	Заряды	Атомдық символы
Альфа		
Бета		
Гамма		

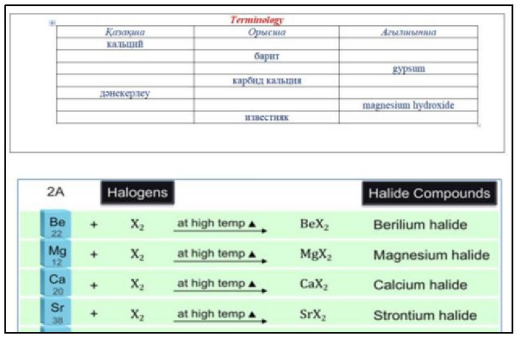
Қазіргі кезде мектептерде CLIL әдісі арқылы химия пәнін ағылшын тілінің элементтері кіріктіріліп оқытылады. Бұл бір жағынан қиын болғанымен, қажеттіліктен туындап отыр.

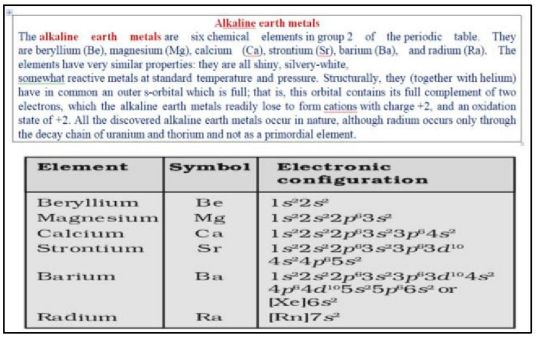
Сабақта оқушылар химиялық элементтерді қазақ-орыс-ағылшын атауларымен сәйкестендіру, кестемен жұмыс, сызбанұсқа құрастыру, тест, бос орындарды толтыру сияқты тақырыпқа негізделген тапсырмалар орындалды. Сабақ барысында қосымша берілетін химиялық элементтерді үш тілде жазу және айту оқушының сөз қорын қалыптастыруда. Нақты терминдердің ағылшын тіліндегі түсіндірмесі оқыту тілінде беріледі. Химия пәнін ағылшын тілімен байланыстыра оқыту оқушылардың сөздік қорын кеңейте отырып, жаңалық ашуға, әртүрлі бақылаулар, тәжірибелер жүргізуге құлшындырады. Қарапайым көрсетулер оқушыны өз бетімен ізденуге, танымдық және шығармашылық икемділіктерін дамытуға бағыттайды.

Тапсырма. Ағылшын тілінде берілген қышқылдарды аударып, атауларына қарай формуласын жазыңыз. Translate the acids given in English and write the formula according to their names.

№	Ағылшынша атауы	Формуласы
1	Perchloric acid	
2	Nitrous acid	

3	Nitric acid	
4	Sulfuric acid	
5	Carbonic acid	
6	Sulfurous acid	

Қазіргі таңда білім беру жүйесі барлық пәндерді өзара байланыстыра, кіріктіре, сабақтастыра отырып оқыту арқылы білім беріп, оқушыларды шығармашылық іс-әрекетке үйрету, жеке бас дербестігін дамыту, бойларына жауапкершілік, орнықтылық қалыптастыру мәселелерін шешу мақсатын көздеп отыр. Пәнаралық байланыс арқылы оқытудың дамытушылық, білім және тәрбие берушілік қызметі объективті түрде кеңейіп, дамып отырады. Оқушылардың әртүрлі пәндер бойынша алынған білім, біліктерді қабылдауы, түсініп-білуі, олардың жалпы ақыл-ойына серпін тудырып, танымдық іс-әрекеттеріне шығармашылық сипат беріп, барлық алынған білімдерін жүйелейді.

Қорытындылай келгенде, пәнаралық байланыс алған білімге сын көзбен қарау, іздену, оның ақиқатын дәлелдеу, яғни, білімді саналы түрде алу. Пәнаралық байланыстың тиімділігі – оқушының құзыреттілігін арттырып ғана қоймайды, сонымен қатар:

- оқушыларға химия ғылымының негізін, маңызды деректерді, заңдар мен заңдылықтарды, теорияларды меңгереді;
- жеке тұлғаның жетілуіне , дамуына бағытталады;
- оқушының өздігінен жан-жақты білім алуына жағдай жасалады;
- оқушы ойын ашық айта алуға, пікір айтуға , алмасуға үйренеді;
- мәселенің ең негізгі түйінін табуға дағдыланады;
- оқушының шығармашылық белсенділігінің артуы.

Қолданылған әдебиеттер:

1.«Пәнаралық байланыстан – интеграцияланған білімге» Ж. Сәкенова Қазақстан мектебі 2009, №10
2.«Химияны пәнаралық байланыс арқылы оқыту» Қ.Аймағамбетова, Э. Әлімқұлова Химия мектепте 2003, №6
3.«Интеграция әдісін сабақта қолданудың тиімділігі» М. Бекбосынов
4.«Пәнаралық байланысты дамыту» Г.Базарбаева Қазақстан мектебі 2004, №3

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ТАРИХ САБАҒЫНДА LESSON STUDY ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

Казбаева Шахризада Калауовна
№3 Хромтау орта мектебінің
тарих пәнінің мұғалімі

Аңдатпа. Мақалада "Lesson study" әдісін «Қазақстан тарихы» пәнінде қолдану жүзеге асырылды. "Lesson study" әдісіне теориялық талдау жасалынды. "Lesson study" оқыту әдістемесін жетілдіру және қоғамдық-гуманитарлық пәндер бойынша оқушылардың білім деңгейін арттыру мақсатында, сондай-ақ оқыту үшін бағалау сияқты тұжырымдамалық педагогикалық тәсілдерді әзірлеу мақсатында табысты қолданылды. Зерттеу нәтижелері бойынша талдау жасалынып, қорытынды шығарылды.

Кілтті сөздер: "Lesson study" әдісі, тарих, сабақ, оқушылар, зерттеу, технология, мұғалім, топтық жұмыс.

Қазіргі әлемде сыни ойлай білетін, шығармашылық шешімдер қабылдай алатын шығармашылық тұлғаларға қажеттілік туындайды. Білім беру жүйесі осындай тұлғаларды дайындауға аса көңіл бөлуде. Білім беру үдерісіндегі негізгі тұлға – мұғалім. Мектепте басталған реформалардың сәттілігі оның кәсіби дайындығы мен ішкі сеніміне байланысты. XXI ғасырдағы білім беру жүйесі мұғалімдер арасындағы ынтымақтастықты кеңейтуді көздейді, оның шеңберінде мұғалімдер бірлесіп жұмыс істей алады, инновациялық және тиімді идеялармен алмасады, осылайша оқыту мен білім беруде практикалық қызметте қолданылатын тәсілдердің әсерін күшейтеді.

Lesson Study әдісі – бұл мұғалімдердің кәсіби дамуында қолданылатын жапондық тәсіл, ол сабақ беру процесін жақсарту үшін бірлескен жоспарлау, бақылау және талдауды қамтиды. Бұл әдіс білім беру саласында тиімділігін дәлелдеген тәсілдердің бірі болып саналады және тарих сабағында да сәтті қолданылады.

Lesson Study әдісінің негізгі кезеңдері:

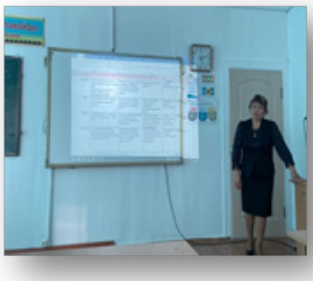
1. Жоспарлау (Planning):
- Мұғалімдер топ болып жиналып, оқушылардың білім қажеттіліктерін талдайды.
- Тарих сабағы үшін нақты мақсаттар қойылады, мысалы, тарихи деректерді түсіну, сыни ойлауды дамыту немесе оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыру.
- Сабақ жоспары мен қолданылатын әдістерді бірге әзірлейді.

2. Сабақты өткізу және бақылау (Teaching and Observation):
- Бір мұғалім келісілген жоспар бойынша сабақ өткізеді, ал қалғандары оқушылардың сабақтағы белсенділігі мен материалды меңгеру деңгейін бақылап, жазба жасайды.
- Мысалы, тарих сабағында «Ұлы Отан соғысының себептері мен салдары» тақырыбында оқушыларды топтық талқылауға тарту әдістері қарастырылуы мүмкін.

3. Талдау және рефлексия (Post-lesson Discussion):
- Сабақтан кейін мұғалімдер сабақтың қалай өткенін, оқушылардың реакциясын, қиындықтарды және жетістіктерді талқылайды.
- Оқушылардың тарихи материалды меңгеру деңгейі мен ұсынылған әдістің тиімділігі бағаланады.

Тарих сабағында Lesson Study қолданудың артықшылықтары:
- Оқушылардың сыни ойлауын дамытуға ықпал етеді, себебі тарих пәні әртүрлі көзқарастарды талдауды талап етеді.
- Топтық талқылау, рөлдік ойындар және деректермен жұмыс істеу арқылы оқушыла рдың белсенділігі артады.
- Мұғалімдер өзара тәжірибе алмасып, оқыту сапасын жақсартады.
- Сабақты жоспарлау кезінде оқушылардың нақты қажеттіліктерін ескеруге мүмкіндік береді.

Тақырыбы:"Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыта отырып, білім сапасын көтеру "Мақсаты: Оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып, білім сапасын көтеру"Lesson Study" дегеніміз не? тақырыбында кәсіби әңгіме өткізілді.

Кәсіби әңгіме барысында топ мүшелеріне Лессон Стади туралы түсінік берілді. Фокус топтың жұмыс жоспарымен және "Lesson Study" зерттеу тобының жұмыс жоспарымен таныстырылды. Топ мүшелеріне зерттеу жұмыстарын қалай жасау керектігі туралы талқыланып,ой бөлістік. Сыныптан Б.Басстың «Тұлғаның бағыттылығын анықтау» әдістемесі тақырыбында бастапқы сауалнама алынды. Сауалнамаға 22 оқушы қатысты. Сауалнама нәтижесі бойынша 1.Өзіне бағыттылық (М) – атқарылған жұмыстың бәрін өзіне аудару, мәртебеге таласу, билік құмар болу, бақталасу, тынышсыздану. 2.Қарым-қатынасқа бағыттылық (Қ) - барлық жағдайда адамдармен қарым-қатынасты сақтай білу, ортақ жұмыс істеуге бейімділігін көрсету, адамдарға шынайы көмек көрсетуге талпыну; 3.Іске бағыттылық (І) – іскерлік мәселелерді шешуде, жұмысты нәтижелі орындауға ұмтылу, ортақ мақсатқа жету үшін пайдалы пікірді жақтау. Негізгі пәндер бойынша сабақ кестесі құрылды. 8 а сыныбында 2-айналым Lesson study зерттеу сабағы өткізілді. Қазақстан тарихы пәні: Сабақтың тақырыбы Қырғыз (Қазақ) АКСР-нің

Топтық жұмыс кезінде әр топқа сенквэйн әдісі арқылы тпсырмалар берілді. Бейнематериалды тыңдата отырып, келесі тапсырмаларды орындатыңыз. Оқушыларға кемінде маңызды деген 4 мағлұматты дәптерге жаздыртып, сол мәліметтер арқылы бүгінгі сабақтың тақырыбын анықтатуға әрекет жасаңыз. Бір- екі оқушының жазған маңызды ақпаратымен тақырыпты анықтатыңыз. Сабақтың тақырыбымен, оқу мақсатымен, бағалау критерийлерімен таныстырылады. Сабақ барысында топтық,жұптық,жеке жұмыстар жүргізілді. Тізбектелген сабақтарды талдау кестесі

Сабақтар	Бірінші сабақ	Екінші сабақ	Үшінші сабақ
Тақырыбы	Гидросфера және оның құрамдас бөліктері, су ресурстарының маңызы	Қырғыз (Қазақ) АКСР-нің құрылуы	Kurmangazy Sagyrbayuly
Оқу мақсаты:	8.3.3.1 құрлық суларының қалыптасу жолдарын анықтайды; 8.3.3.2 құрлық суларының негізгі түрлерінің шаруашылық маңызын түсіндіреді.	8.3.1.6. Қазақстанда құрылған ұлттық автономияларды ң маңыздылығына баға беру; 8.1.2.1 қазақ зиялыларының қоғамдағы рөлі мен қызметін талдау.	8.5.7.1- use with minimal support appropriate layout at text level for a growing range of written genres on familiar general and curricular topics 8.1.8.1- develop intercultural awareness through reading and discussion;
Сабақ мақсаты:	Құрлық суларының қалыптасу жолдарын анықтап, шаруашылықта қолданылуын түсіндіреді.	Қазақстанда құрылған ұлттық автономияларды ң маңыздылығына баға беру; Қазақ зиялыларының қоғамдағы рөлі мен қызметін талдау.	• read an article about Kurmangazy Sagyrbayuly. • decide if information about the text is true or false. • talk about other important Kazakh musicians.
Сабақтағы әдіс-тәсілдер	Файнворд әдісі,Географиялы қ диктант».оқулықп ен жұмыс,**Ротация әдісі.**	Сұрақ жауап, СВОТ талдау, терминмен жұмыс.оқулықпе н жұмыс	Миға шабуыл, Кластер әдісі Оқулықпен жұмыс, Шындық, жалған «Froggy jumps»
Ресурстар	Сұрақ жауап, СВОТ талдау, терминмен жұмыс.оқулықпен жұмыс	Видео, слайд, таратпа материалдар, карта, интерактивті тақта	Сұрақ жауап, СВОТ талдау, терминмен жұмыс.оқулықпен жұмыс

Жұмыс түрлері	Жеке, жұптық, топтық жұмыстар	Жеке, жұптық, топтық жұмыстар.	Жеке, жұптық, тортық жұмыс түрлері сабақ барысында болды.
А,В,С деңгейіндегі оқушылардың іс-әрекеттері	Сабақта оқушылардың қызығушылығы орташа деңгейде болды.Жаңа сабақ кезеңінде Ротация әдісін қолданғанда А-деңгейдегңі оқушы орындай алды.В-деңгейдегі оқушы жартылай орындады,бірақ белсенділік танытты.С-деңгейдегі оқушы орындауға тырысты,бірақ толық,түсініп орындай алмады.Қасындағы оқушылардың көмегіне мұқтаж болды.Мұғалімнің көмегіне жүгінді.Кейбір тпасырмаларды толық орындай алмады.	Түрлі жаңа әдіс - тәсілдерін қолдану оқушылардың оқуға деген қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, олардың оқуға деген ынталарын арттыратынын байқадық. Бұл жайында зерттеуге алынған 3 оқушы тұрғысынан алып қарасақ, А мен В оқушысы сабақта белсенділік танытып, өз ойларын еркін айтып, қасындағы көршісімен ой бөлісе отырып, мұғалімнің әр сұрағын мұқият тыңдап, тапсырмаларды орындап отырды. Ал С оқушысы болса басында жан – жағына жалтақтап, өз орнын таппағандай болып отыр еді, кейіннен А В	Интербелсенді әдіс, видео материал, dr-recorder программасы Оқушылар белсене қатысты. Мұғалімнің сұрақтарына жауап беріп, сабақ тақырыбына қызығушылық танытты. Өзара пікір алмасу барысында бір-бірінің жауаптарын толықтырды. А деңгейіндегі оқушы сабақтың барлық кезеңінде белсенді болды. Берілген тапсырмаларды мұқият қарап, толық орындай білді. В деңгейіндегі оқушы сабақтың орта, соңғы кезеңінде белсенді болды. Сабақта сұрақтарға жауап беріп, тақта алдында шығып тапсырманы орындағанының өзі сабаққа қызығушылығының артқанын білдірді. Тапсырмаларды қатесіз орындай алды. С деңгейіндегі оқушы сабақта белсенді емес. Бірақ қатарластарының қасында берілген тапсырмаларды

		деңгейіндегі оқушылардың көрсеткен көмектері арқылы ол да сыныпқа ілесіп, белсенділік таныта бастады. Ең алғашқыда С оқушы жауабын нақты айта алмаса, ізденуге қызығушылығы арта бастады.	орындап отыруға тырысты. Мұғалім жетелеуімен сабаққа қосылып отырды.
Бағалау/ кері байланыс	Сабақты **«Аялдама»** бағалау әлдісі қолданылды.А,В, С деңгейіндегі оқушылар сабаққа орташа деңгейде белсенділікпен қатысып,тапсырмаларды мүмкіндігінше орындап отырды.	Сабақты қорытындылау барысында ақиқат және жалған тапсырмасы берілді. Оқушылар тапсырманы жақсы орындап шықты. Бағалау 10 баллдық жүйе негізінде, житондар арқылы жүргізілді.	Оқушылар сабақта белсенділік танытып, берілген тапсырмаларды мұқият орындай білді.
Рефлексия	Сабақта оқушылардың жаңа тақырып бойынша алған білімдерін бекіту мақсатында «Географиялық диктант» тапсырмасын қолданды.	Білім қоржыны тапсырмасы бойынша балалар сабақтан алған әсерлерін қоржынға белгілей отырып, сабақ бойынша не түсінгенін, әлі де тақырып бойынша қажетті тұстарын айтты.	«Бағдаршам әдісі» Қызыл түс: Мен түсінбедім Сары түс: Менде сұрақтар бар Жасыл түс: Мен бәрін түсіндім Оқушылар өз сезімдерін түстер арқылы білдірді.

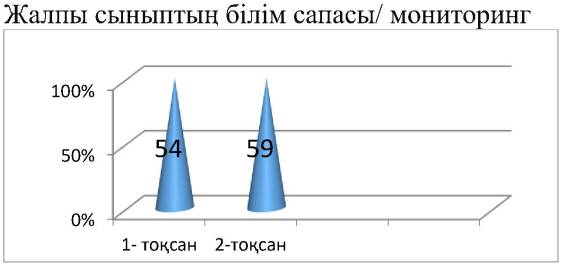
Жеткен жетістіктер	Сабақта оқушылар ойын анық білдіруге, берілген тапсырмаларды оқып, оларды орындау арқылы қызығушылықтары артты және тақырыптық мәтіндермен жұмыс жасау арқылы оқу дағдылары жетілді. Топпен жұмыс істеу арқылы оқушылар өзара қарым-қатынас орнатты және ынтымақтастықта жұмыс істеуді үйренді. Жеке тапсырмаларды орындау арқылы жауапкершіліктерін арттырды.	1. Оқушылар алдымен өзара сөйлесіп алып, тапсырманың берілгенін өзара түсініп алып, сосын орындады;2. Олар топқа бөлініп, жұптасып - топтасып жұмыс жасау арқылы өзгерді, ынтымақтастықтары артты. Тапсырмаларды орындау барысында, жұптық - топтық жұмыстың мағынасын түсінді. 3. Бірлесіп ынтымақтастықта жұмыс жасауға, ортақ бір шешімге келуге үйренді. . 4. Бағалаудың формативті бағалауынан білімнің шынайы болатынын ұғынды.	Сабақта оқушылар ойын анық білдіруге, берілген тапсырмаларды оқып, оларды орындау арқылы қызығушылықтары артты және тақырыптық мәтіндермен жұмыс жасау арқылы оқу дағдылары жетілді. Топпен жұмыс істеу арқылы оқушылар өзара қарым-қатынас орнатты және ынтымақтастықта жұмыс істеуді үйренді. Жеке тапсырмаларды орындау арқылы жауапкершіліктерін арттырды.

Сұхбат парағы: Әр сабақ аяқталғаннан кейін оқушылармен сұхбат жасалды. Ауызша сұрақтар беріліп оқушылардың жауаптары тыңдалды.

Зерттелген оқушылардың берген жауаптары: Сабақ өткеннен кейін 5 оқушыдан сұрақтар қойып, оқушының жауабы тыңдалды .Әр оқушы сабаққа байланысты өз жауаптарын берді. А деңгейдегі оқушы сабақтың кезеңдеріндегі тапсырманың қиындық тудырмағанын,жаңа сабақ кезеңіндегі тапсырманы толық орындай алғанын айтты.В денгейдегі оқушыға Қазақстан тарихындағы ұлттық автонтмиялардың территориясын табуда қиыналғанын

айтты.Сдеңгейдегі оқушы Ағылшын тілінде Қ.Сағырбайұлы туралы ақпараттар мен жұмыс жасау барысында қызығушылық танытқанын айтып жеткізе білді.

Жалпы сыныптың білім сапасы/ мониторинг

Зерттелген пәндер бойынша білім сапасы/мониторинг I жарты жылдық бойынша 8 «а» сыныбының білім сапасы: 63%

Қорытынды: Түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді пайдалану нәтижесінде оқушылардың дүниетанымдық құзіреттіліктерін жетілдіру үшін білім дайын күйінде беріле салмай, мұғалім шеберлігі арқылы оқушының алдына мақсат қойып, соны іске асыруына жол көрсету арқылы берілсе, оқушылардың өмірге бейімделуіне оң ықпал етеді.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950x3510 пикселден (6x12 мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10x15 мм, 300 ppi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоса санда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - A4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950x3510 пикселей (не менее 6x12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10x15 мм, 300 ppi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - A4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;
Эл. почта: kalam2025@mail.ru